

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

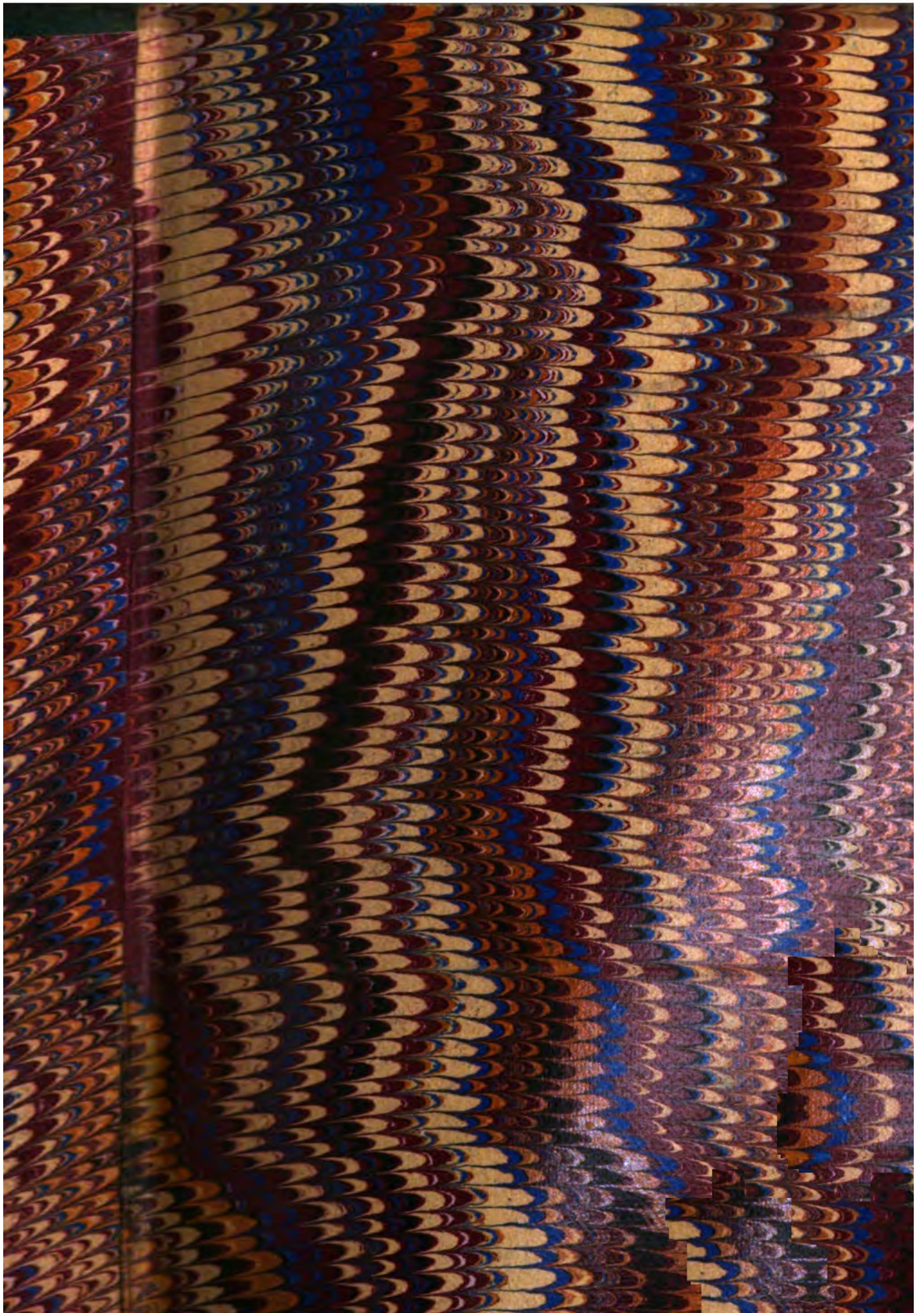
✓ ~~269 e 19~~

~~283 a 14.~~

SWE 6 D STR60

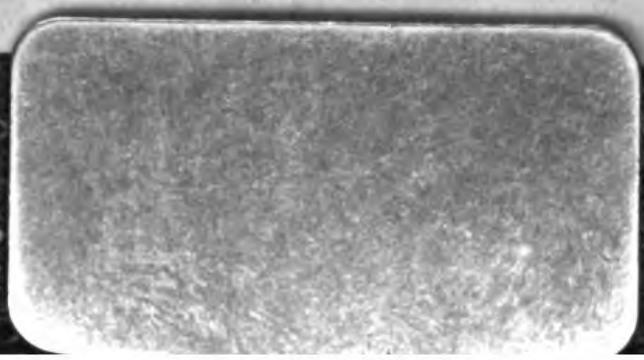
✓

~~269 e 19~~

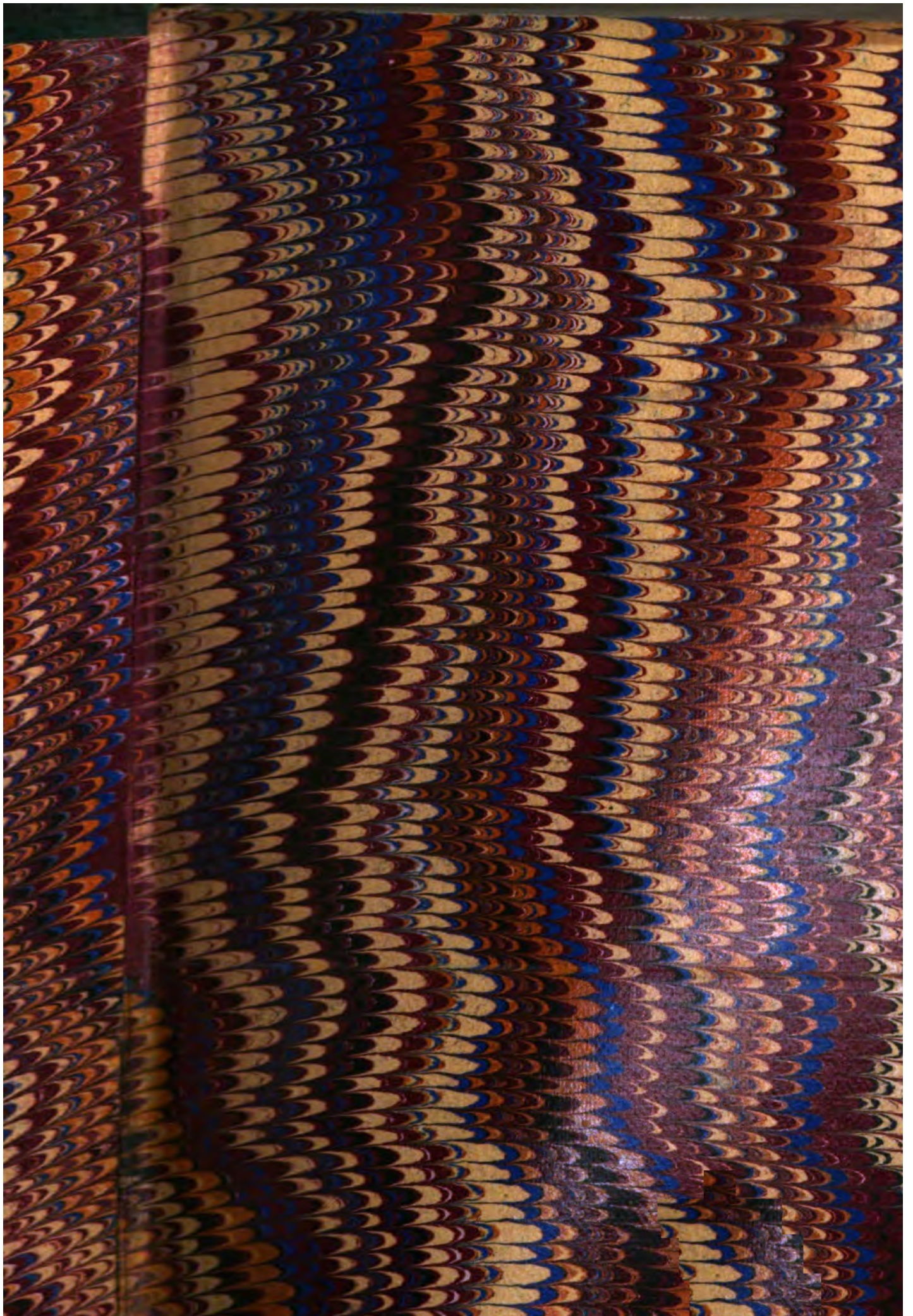
~~283 a 14~~

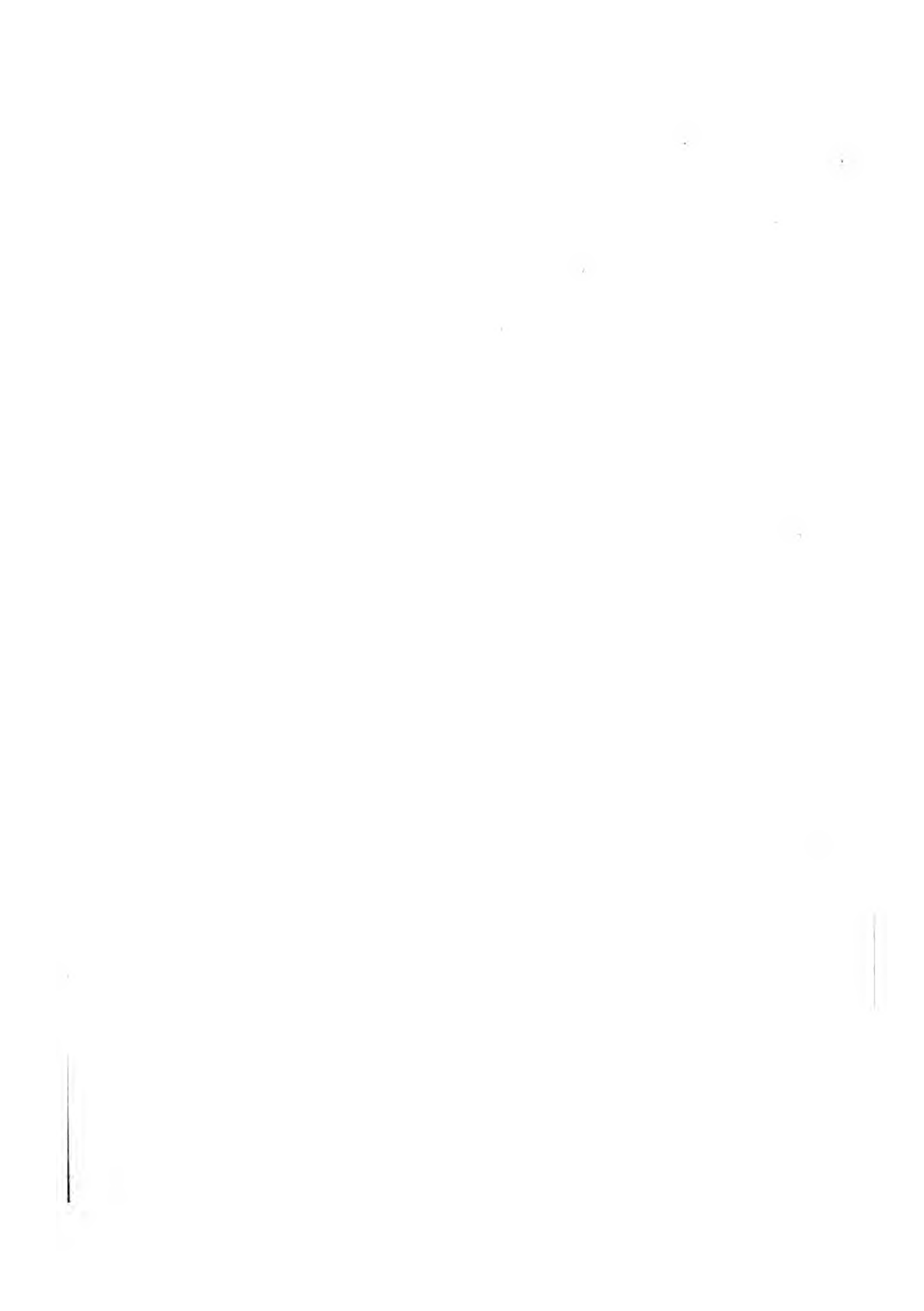
SWE 6 D STR60

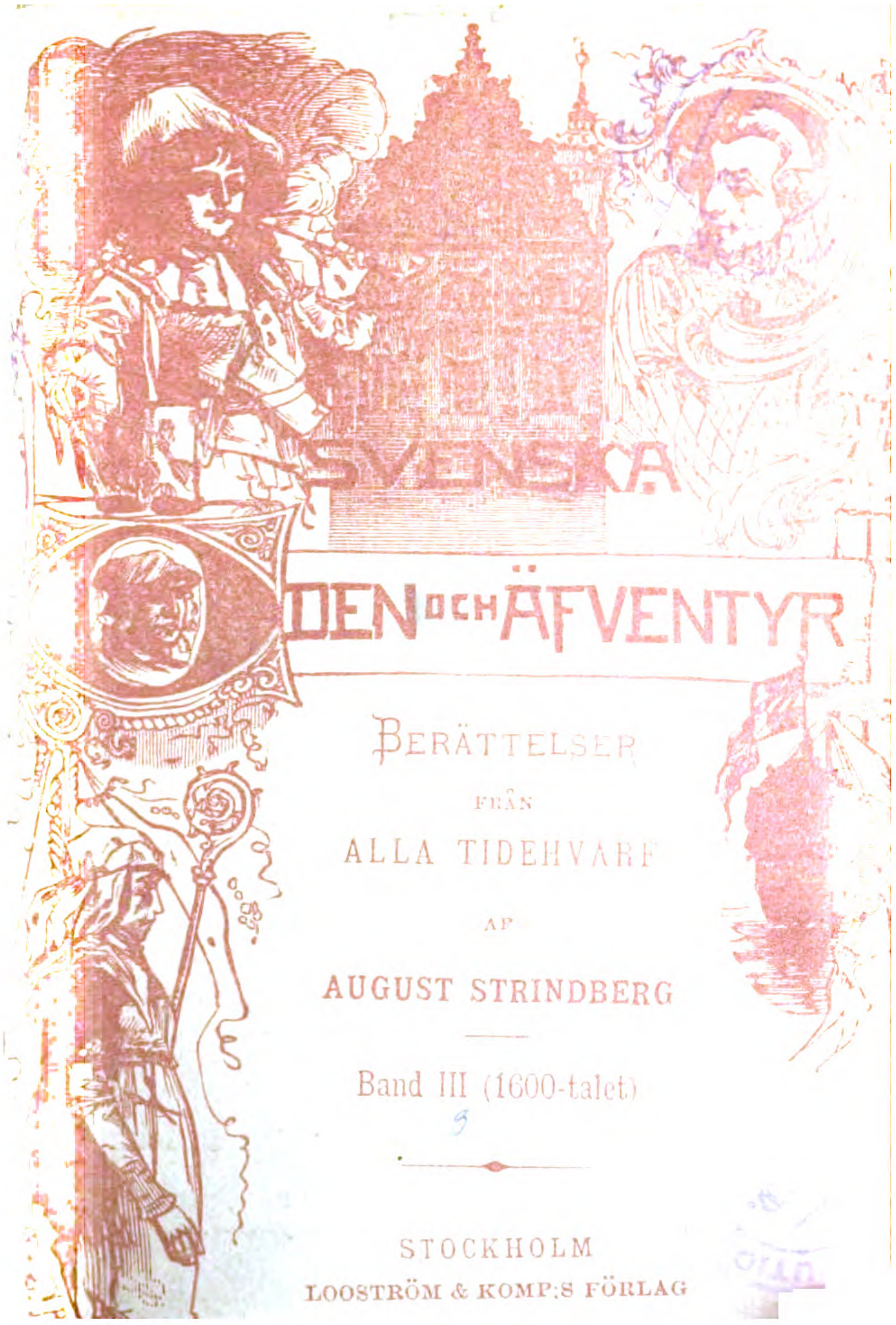

SVENSKA

DÖDEN OCH ÄFVENTYR

BERÄTTELSEFRÅN

FRÅN

ALLA TIDEHVARF

AF

AUGUST STRINDBERG

Band III (1600-talet)

9

STOCKHOLM

LOOSTRÖM & KOMP: S FÖRLAG

På *Looström & Komp:s* förlag är utkommet:

DET NYA RIKET

Satiriska skildringar från
Attentatens och Jubelfesternas Tidehvarf
af **Aug. Strindberg.**

Pris: 1: 75.

MÄSTER OLOF

Ett Skådespel
af **Aug. Strindberg.**

Pris: 3 kronor.

HERR BENGTS HUSTRU

Skådespel i fem akter
af **Aug. Strindberg.**

Pris: 1: 75.

CARL X GUSTAF

Läsning för ung och gammal
af **Gustaf Björlin.**

Med 30 illustrationer.

Pris: häft. 4: 25; inb. 5: 75.

Carl den Tolfte

Läsning för ung och gammal
af **Gustaf Björlin.**

Pris: häft. 4: 75; inb. 6: 25.

PROKURATORN

Interiörer ur Erik XIV:s krönika
af **W. Lemnius.** (G. Björlin.)

Pris: häft. 4: 75; inb. 6 kr.

Från Paris' Fängelseverld

af **G. Macé**

f. d. Chef för Detektiva Polisen i Paris.
Öfversättning från franskan af *E. Thyselius.*

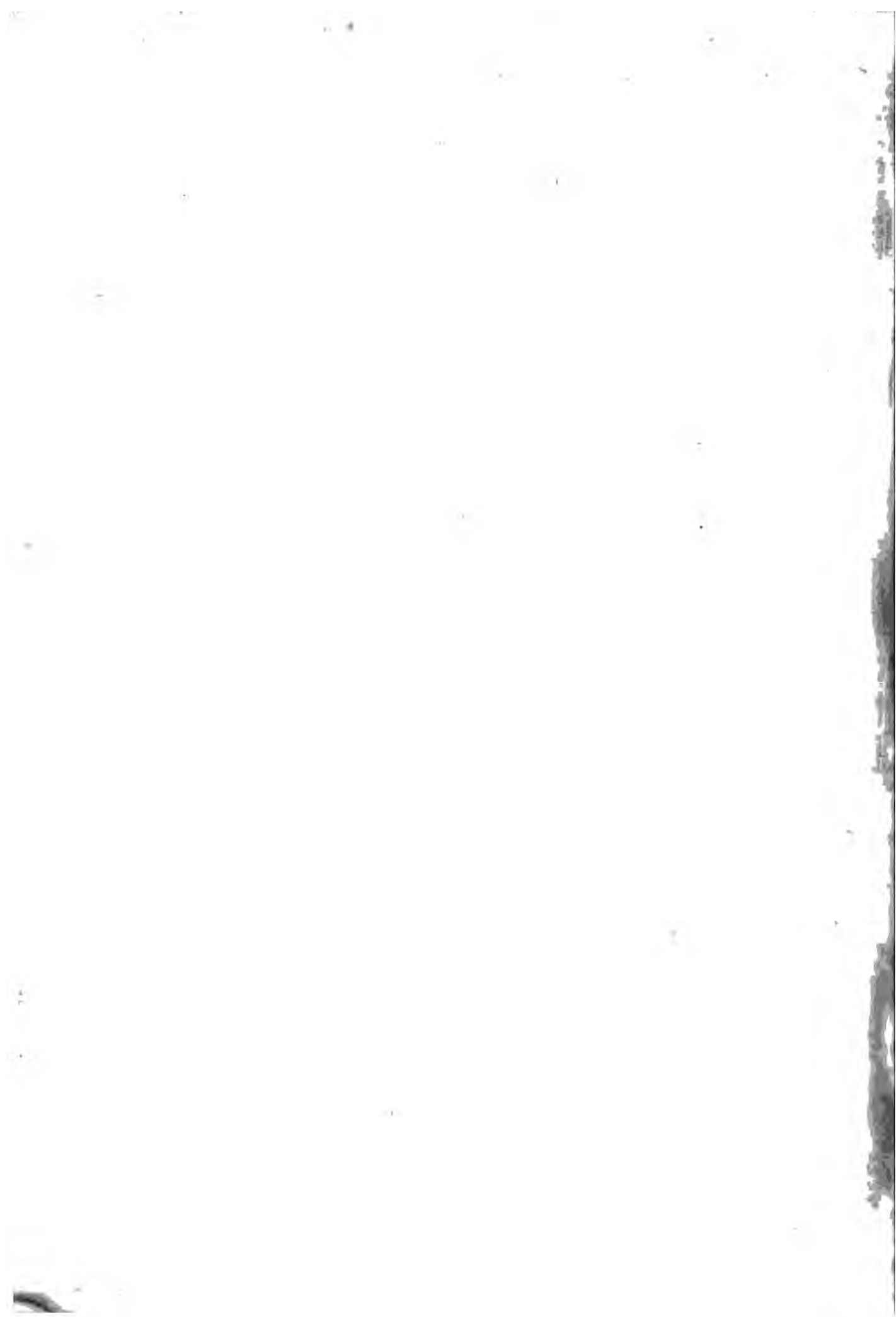
Pris: 2: 75.

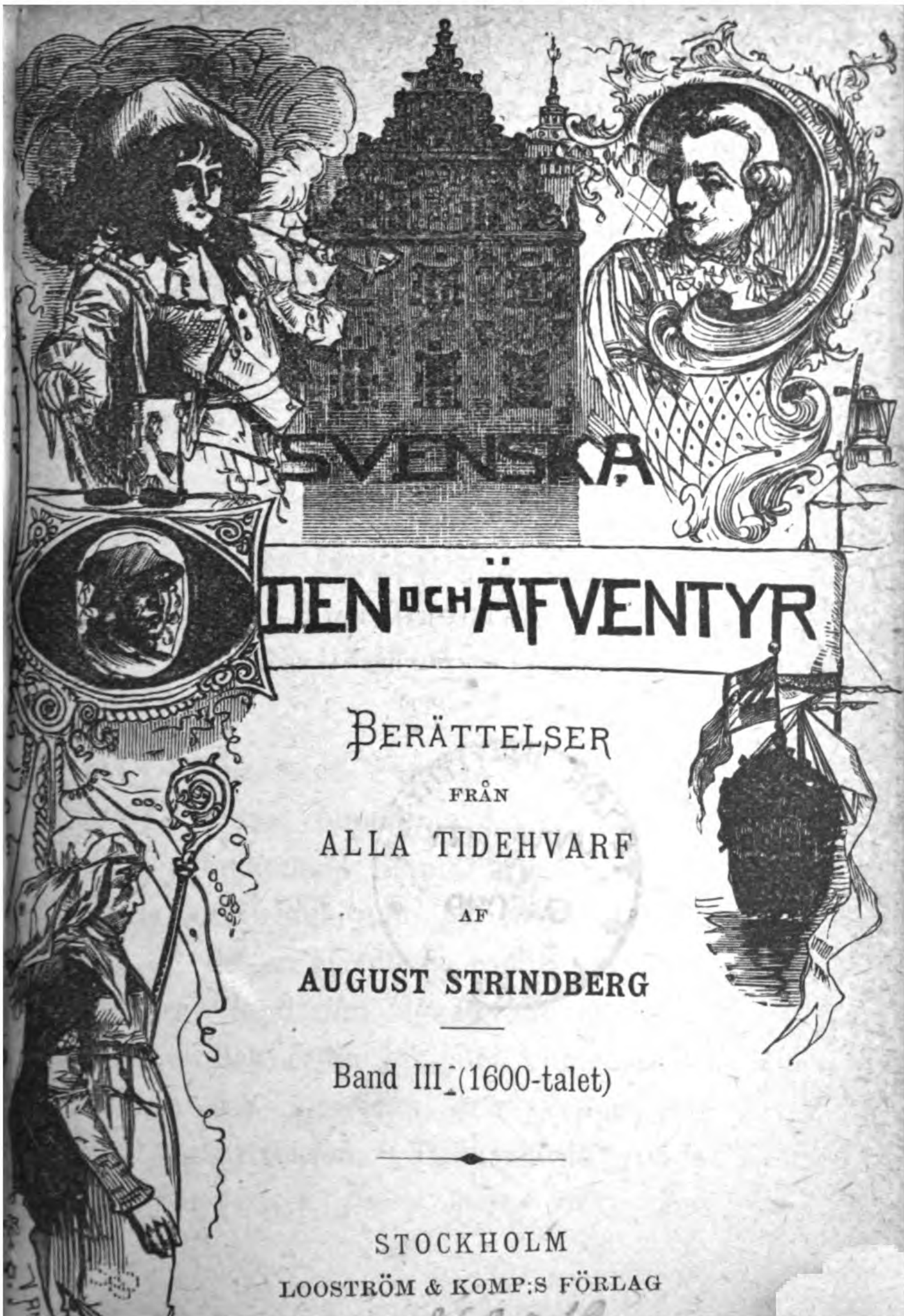
SVENSKA ÖDEN OCH ÄFVENTYR

III.

SVENSKA
TIDEN OCH ÄFVENTYR

BERÄTTELSE
FRÅN
ALLA TIDEHVARF
AF
AUGUST STRINDBERG

Band III (1600-talet)

STOCKHOLM
LOOSTRÖM & KOMP:S FÖRLAG

STOCKHOLM

GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

1890

De lycksaliges Ö.

KAP. 1.

Fremastaren Svenska Lejonet hade
hissat blindan och bonetten på
fockemast utanför Elfsborgs fäst-
ning och höll just på att hifva an-
karet, då en af tullens roddbåtar stötte
ut från land och signalerade att skep-
pet ej fick segla än; men vinden hade
redan fyllt förseglen, och skeppet red
på ankartrossen. Tullkarlarne rodde

allt hvad de förmådde; en ända kastades ut, och snart halades tullbåten intill det stora skrofvat. Ur båten klättrade två unga män och släpades genom en kanonport in i fartyget; efter dem kastades en skinsäck, hvilken tycktes vara deras enda resegoods, och så stack tullbåten ut igen; men Svenska Lejonet, som nu fått upp ankaret på kranbalken, gick för små försegel till hafs under ett glatt lag från styrbords kanoner, hvilka svarades från fästningen.

Svenska Lejonet innehade last af smiden, kläden och styckegods; dessutom 500 passagerare, mestadels bestående af brottslingar, hemtade från ankarsmedjor, fångelser och tukthus, och det var destineradt till kolonien Nya Sverige i Nordamerika.

Sedan de båda ungherrarne väl kommit upp genom trossbotten och stodo på däck, vände de sig om, och liksom fattade af samma tanke räckte de ut tungan, om åt fästningen eller åt landet i sin helhet, hvilket blånade bort bakom dem, var svårt att afgöra. Sedan de på detta sätt gifvit luft åt sina fosterländska känslor, uppsökte de kaptenens kajuta i akterkastellet för att visa sina papper och afgifva förklaring.

Vid den redogörelse, de nu lernade, uppdagades, att de voro studenterna vid Upsala akademi Dominus Lasse Helling och Peter Snagg, båda förvunna att såväl på stadens källare som ock på en landskapskommers hafva begagnat lasteligt tal om konungens professor Serenissimus Olaus Rud-

beckius och dennes nyligen från trycket utgifna sekularverk *Atland* eller *Manhem*, i hvilken fäderneslandets ära blifvit på ett hittills otänkt och oanadt sätt upplyftad, i det sagde *Serenissimus* till komplett evidens deducerat och indicerat, att Svea rike ej var mindre än menskoslägtets vagga. För sitt fåvitska och ohöfviska tvifvelsmål hade merberörde *Hulling* och *Snagg* blifvit satta i proban, men som de i denna mera trånga än helsosamma vistelseort uppfört sig oskickligt och straffvärdt, hade de blifvit dömda till gatlopp och tukthus.

Genom konglig majestäts synnerliga gunst benådade, hade de fått tillstånd att rymma riket och med Svenska Lejonet afresa till Nya Sverige.

Kaptenen mottog förklaringen med

ett godt grin. Han hade inte hört om den boken Atlantica, men när han erfor, att den skulle afhandla något sådant, som att Svea rike vore det sjunkna Atland eller de Lycksaliges öar, stälde han sig genast på studenternas sida och förklarade, att hvarje sjöman visste, att Atlantica låg i Stora hafvet, som just af samma ö erhållit sitt namn, eller Atlanterhafvet. Och så bad han de lärda herrarne välkomna och vardt god vän med dem.

Resan gick för goda vindar öfver Nordsjön, genom Kanalen och ut i Spanska Sjön. Som man i händelse af haveri ej vågade ha fångarne bundna, och man för öfrigt icke fruktade rymning eller myteri, emedan alla förklarats sig nöjda med att få resa, gingo de fria och uppförde sig hyggligt och

tillständigt. De gifta hade fått åter sina hustrur och barn, som de icke sett på många år, och de voro grymt lyckliga, och lyckan gjorde dem goda. Men de voro icke heller så farliga. Några hade i ruset dragit knif, andra hade flytt från krigstjenst, andra hade plockat af andras trån, eftersom de inte egde några sjelfva. Utsluppna ur mörka, osunda fångelser, njöto de i fulla drag åsynen af det stora hafvet, som omsvepte dem i ljus. Allting var nytt för dem, och de lekte som barn på däck. Än skulle de se en delfin, som dansade på vågen, än skulle de se hur sjömännen fångade en haj eller en flygfisk.

Befriade från arbetet, var hela resan för dem som en helgdag, och de gingo utan några bekymmer för uppehållet

---

till dukadt bord, tarfligt men tillräckligt.

De båda studenterna, som haft repet om halsen, men kommit undan, kände sig på visst sätt medbrottsliga, och stiftade bekantskaper med de lösgifna, hvilka skulle som de börja om lifvets strid i ett nytt land, under nya förhållanden. Lasse hade af natur och uppfostran kommit till den verldsåskådning, att allt som sker är bäst; Peter deremot ansåg, att allting var ohjelpigt. Och ofta råkade de båda kamraterna i tvister om dessa sina uppfattningar af verlden, hvarvid då alltid hände, att de erhöilo hvar sin hälft af åhörarne för sig, hvilket en gång gaf skeppsläkaren anledning slita tvisten så, att han gaf båda hälfterna rätt. Lifvet är både svart och hvitt,

sa' han. Den som råkar bara få se den svarta sidan tror, att alltsammans är svart; den som bara råkar få se den hvita tror, att allting är hvitt. Och dervid blef det.

Så anlände de till Azorernas nio öar. Här fingo de gå i land och sträcka på benen. De trodde att de kommit till Paradiset, ty här växte vin, majs, oranger, ananas och meloner ute under bar himmel. En knifskärare, som suttit i ankarsmedja sex år, blef så glad, att han måste bindas, och bunden låg han vid en bäck och åt apelsiner, så att han var gul om näsan och skrek, att han var Adam. Han ville därför också klä af sig naken, klädd i bara ett tobaksblad, men skeppspresten tog hand om honom och förklarade, att det var syndigt att

gå oklädd, men mannen bevisade med den heliga skrift och bibelska historien, att Adam efter syndafallet bara gick i ett fikonlöf, hvarför han ansåg sig ha rätt att gå i ett tobaksblad. Men då demonstrerade presten ut med hjälp af kyrkofäderna och Flora Exotica Sacra, att ett fikonlöf icke var ett tobaksblad.

Slutligen fördes passagerarne ombord; man gick under segel och tog kurs på Antiguam. Hittills hade allting gått lugnt och bra, utom att en liten storm utridits på Nordsjön. Men nu, då de stodo i begrepp att ingå i passadbältet, fingo de stiltje. Hafvet låg omkring dem som en qvicksilfverhorisont, på hvilken skeppet rörde sig som en magnetnål. Hettan blef olidlig, tjäran rann från allt stående gods

och ur nåten på skrofvat. Man spolade hela dagen, likasom om man fruktat det skulle ta eld. Så gick det i åtta dagar.

Då, tidigt en morgon, varskodde utkiken på fockemast, att moln syntes i norr. Kaptenen, som visste hvad detta skulle betyda, lät genast surra kanoner och allt löst, skalka luckorna och lät folket hålla sig beredda på det värsta.

Efter några timmar, vid frukosten, syntes en svart rand i horisonten; några timmar senare hördes då såsom af vågor, hvilka bryta mot en strand eller som vagnbullret från en stad; och fram öfver vattnet rusade stormen. Innan seglen hunnit gifva fartyget styrsel, voro rår, stänger och toppar öfver bord och för bara un-

---

dersegel länsade Svenska Lejonet söderåt, fram, fram utan att man visste hvart det bar.

Stormen råsade i tre dar, och man väntade hvarje ögonblick få höra, huru kölen skulle hugga i botten. Presten läste och predikade och förklarade, att man inte kunde vänta annat, då man hade brottslingar om bord. Han erinrade om Jonas och föreslog kaptenen, att på grund af profeten Micha kap. XII vers 16 och följande man skulle vräka alla brottslingar öfver bord för att rädda de rättfärdiga, men kaptenen afstyrkte. När faran var som störst, gick Lasse Helling till presten och förestälde honom, hurusom en allmän skrift- och bönedag genast borde anställas, ty, sade han, det är endast de oångrade brotten, som tynga

i vågskålen. Förslaget antogs, och skriftermålet, från hvilket brottslingarne befriades, emedan de inga brott hade obekända, började.

Vid verkställd undersökning fans icke en rättfärdig. Men stormen fortfor likafullt. Då hördes sakta mummel uppstiga ur förrummen. Folket hade funderat hit och dit, och slutligen hade ett slughufvud kommit på den idén, att presten också skulle skrifton sig, ty han var nu den ende, som icke bekant sina synder. Förslaget antogs med acklamation, men det återstod att finna en skriftefader.

Peter Snagg anmälde sig slutligen såsom hafvande tenterat hebreiska till prestexamen. Presten protesterade, men förgäfves. Han bands vid stormasten, och efter att ha fått både

---

skarpa föreställningar och vänliga förmaningar, bekände han under ymniga tårar, att han i sin ungdom förfört ett nattvardsbarn.

Nu uppstod en rådplägning, i hvilken äfven passagerarne deltogo, och som presten röstat för att kasta dem alla femhundra i sjön, föll snart domen att presten skulle i sjön, på grund af profeten Micha kap. XII vers 16 och följande. Och efter att ha gjort sin sista bön vräktes han i sjön.

Men stormen ökade alltjemt. Slutligen på sjunde dagen vid hundvaktén törnade skeppet. Ett anskri besvarade dundret af skrofvat, som ränt upp med fören på en undervattensklippa, så att den stod rätt upp och ner. Kanonerna lossnade från surringarne och slogo ner genom trossbottnarne. I

dagningen började skeppet sjunka. Men då såg man land i lovart.

De flesta hade hunnit i båtarne, men utan att hinna medtaga ett spår af proviant eller kläder eller verktyg. När solen gick upp, sågo de sig räddade alla, sexhundra man, och landstego i god ordning, men skeppet sjönk som en sten, när de satte foten på land.

KAP. 2.

Efter sju dagars mödor och sömnlöshet voro de resande så utmattade, att de genast lade sig ner på marken att sofva under de träd, som stodo vid stranden; men Lasse Hulling och kaptenen gingo ut att rekognoscera.

De hade aldrig sett ett så underbart skönt land; det var deras första iakttagelse, sedan de måst för värmens skull kasta af sig kläderna. Hvad som mest förvånade dem var, att de vid så pass nordlig bredd, ty de voro ännu långt i norr om eqvatorn, funno på ett så varmt tropiskt klimat; men de funno snart orsaken i den vulkan, hvilken sakta höjde sig som ett bålverk mot nordanvinden och på samma gång genom sin underjordiska värme förvandlade ön till ett drifhus. Öfverallt sågo de palmer med daddlar och kokosnötter, bärfruktträdet, bananen eller pisangen, en art oranger, ananas, fikon, jettesmultron, meloner, hvilka alla antingen nu buro frukt eller skulle bära. Att landet utgjordes af en ö, derom fans intet tvifvel. Bäcker

slingrade sig under tamarindens skuggiga hvalf, och i den röda graniten funno de källor med iskallt vatten, hvilket förvånade dem, då de visste, att grunden var vulkanisk.

Papegojor, honungsfoglar och tukaner i röda, gröna, blå, gula och gulfärgade fjädrar flögo omkring i träden och sjöngo ljufligt, icke som de skrikande exemplar de sett i burar, men de voro också de enda djur som anträffades. Deras vandring gick under trädens skugga, öfver blommande ängsmarker, som sträckte sig ända ner till hafsstranden. Värmen blef allt mer tryckande, så att de måste lemna det ena plagget efter det andra kvar på marken. Vid middagstiden bestego de vulkanen, hvilken tycktes vara slocknad, och mot aftonen kunde de vid

dess fot gå till hvila under hvar sitt palmblad, lugna för öfverfall, både af menniskor och djur, ty de hade nu bekräftelse på sina förmodanden, att de voro på en ö, som saknade alla farliga djur och menniskor.

När de följande middag åter kommo ner till landstigningsstället, funno de reskamraterna utsträckta under träden, mätta och halfnakna och drömmande i vaket tillstånd. Lasse, som var både den kunnigaste och dugtigaste af alla, blef utsedd till ordförare vid den rådplägning, som nu hölls. Man fann ön visserligen ljuflig öfver all beskrifning, men man måste tänka på framtiden. Den första frågan gälde bostäder, ty man väntade vintern. Lasse besvarade genast detta inkast med att man efter

alla beräkningar nu befann sig i midvintern. De som ville bo i qvafva hyddor, kunde roa sig med att gå och bryta ner trån och skala dem med naglarne, ty alla verktyg saknades. De som hellre tyckte om ro och hvila, kunde nöja sig med att göra skjul under träden. Den andra farhågan gälde mat. Lasse försäkrade, att, efter hvad han observerat på träd och örter, här icke skulle tryta mat på hela året, ty när det ena trädet slutade bära, tog det andra vid. Den tredje invändningen kom från qvinnornas sida, hvilka med fruktan motsågo den dag, då de skulle nödgas gå utan kläder. Lasse fästade deras uppmärksamhet på, att de för det första nu redan midt i vintern gingo halfnakna och att de sålunda, när våren kom, måste för het-

---

tans skull gå alldeles nakna, antingen de ville eller inte.

Sedan sålunda man såg sig tryggad mot brist på mat, kläder, husrum, bränsle och vatten, återstod endast att finna sig. Och de funno sig. Men ett råd gaf Lasse dem: att de icke skulle stanna på en fläck utan sprida sig kring ön. När de hade någon gemensam angelägenhet, skulle han låta sammankalla dem medelst en lur, som han nog skulle veta att anskaffa. Och så skildes de åt för den dagen, sedan Lasse blifvit utropad till höfding och som sådan hållit ett tal, deri han uppmanat dem att äta, dricka och vara glada, ty nu hade de kommit till en af de Lycksaliges öar, derom var intet tvifvel, och han önskade bara han hade professor Rudbeck här på tu

man hand, så skulle han nog haft honom att äta opp sin Atlantica med skinnpermar och allt.

Om natten tog hvar och en kvarter under några löf, upphängda på trädgrenar.

Men följande morgon sammankallade Lasse sina närmaste vänner, kaptenen, Peter Snagg och läkaren. Sedan de genom att skaka på en dadel-palm förskaffat sig frukost, upptog Lasse vissa viktiga frågor, dem framtiden skulle säkrast komma att besvara. Första frågan stälde han till läkaren: skulle de kunna lefva utan köttmat och salt? Läkaren trodde, efter allt hvad han läst i reseböcker, att de icke skulle ens tåla att äta köttmat under ett så varmt klimat, och hvad saltet beträffade, så inne-

hölle frukterna så mycket salter, att detta ej mera skulle bli nödvändigt.

Under öfverläggningen härom hörde de ett skrik från närmaste buskar. En man framfördes, blek som ett lik, och med tydliga tecken af förgiftning. Vid anställdt förhör kom det i dagen, att han, drifven af begär efter kött, hade med en sten dödat en fogel, hvilken han försökt uppäta, men genast blifvit angripen af äckel och kolik. Läkaren ordinerade honom att icke vidare äta kött, och dermed var den vigtiga frågan afgjord.

Andra frågan framställdes af Peter Snagg, om införandet af offentlig gudstjänst, mantalsskrifning och lagliga myndigheter. Han kände människornas ondska, och när dessa många odågor gått sysslolösa en tid, skulle man snart

se huru deras samhälle skulle komma att störas af ofrid. Han föreslog därför, att kyrkans handbok, af hvilken han räddat ett exemplar jemte ett af lagboken, skulle genomgås.

Lasse invände, att nu då alla anledningar till tvister, nemligen brist på mat, kläder och husrum, voro undanröjda, äfven brotten skulle upphöra. Hvem ville stjäla, då han hade fullt upp för dagen och icke behöfde samla. Hvem ville mörda, då ingen anledning till afund förefans, då ju alla voro lika rika och lika mägtiga? Hvem ville göra inbrott, då inga hus funnos att bryta sig in i? Hvem ville begå barnamord, då barnen hade fullt upp med mat, och ingen behöfde frukta att falla samhället till last? Han ville på försök ta lagboken och gå

igenom några punkter, de första bästa.

Lasse slog upp lagboken och läste:

— Primo: Jordabalken! Den kunna vi saklöst stryka, eftersom vi inga jordegare ha. Är det gilladt?

— Ja, svarade de församlade.

— Secundo: Ärfdabalken! Hvad skall man ärfva? Ett fikonlöf eller ett skal af en kokosnöt! Strykes? Hva'?

— Ja, måste församlingen svara.

— Tertio: Byggningsbalken! »Kapitlet 1. Huru tomt till by skall läggas, och egor skiftas. Kapitlet 2. Huru å tomt skall byggas!» När nu inte alls skall byggas eller skiftas, så stryka vi den balken också, eller hur?

— Ja, svarade församlingen.

— Quarto: Kyrkobalken! Eftersom

vi ingen kyrka ha, så få vi stryka den med?

— Ja, svarade församlingen.

— Quinto: Missgerningsbalken! Fall-
ler väl af sig sjelf, på grund af hvad
jag anfört om stöld, rån och mord,
då anledningarne bortfallit.

— Ja, svarade församlingen.

— Sexto: Giftobalken! Vill försam-
lingen uppskjuta den frågan, tills fram-
tiden gifvit några erfarenheter? Ty
giftas hänger ju ihop med jorden, och
när ingen egendom finnes, finnes intet
äktenskap.

— Ja, svarade församlingen.

Men Peter Snagg opponerade.

— Nu, afbröt Lasse, ha vi sålunda
strukit hela lagboken, och det återstår
bara permarne! Dem ska' Peter Snagg
få som ett minne, eller hur?

— Ja, skrattade församlingen, men Peter gaf sig icke.

— Veto! skrek han. Hur skall ett samhälle kunna ega bestånd utan lagar?

— Hör på, Peter, svarade Lasse. Lagarne äro gjorda för att hjälpa samhällets brister; ett samhälle, som icke har några brister, behöfver inga lagar! Är det rätt?

— Det är rätt, svarade församlingen.

— Men Peter Snagg, återtog Lasse, han vill hellre ha ett bristfälligt samhälle med lagar än ett fullkomligt utan lagar.

Nu tog Peter ordet.

— Jag lemnar frågan om den borgerliga lagen, dermed må nu vara hur det vill, men ett samhälle utan religion kan icke bestå!

— Godt, sa' Lasse, det har du rätt i! Vi måste ha en religion! Men låtom oss undersöka, om den gamla religionen duger för våra nya förhållanden! Vill församlingen låna mig sina öron en stund?

— Ja, svarade församlingen.

— Jag börjar från början, sade Lasse, eller med syndafallet. Människorna gingo nakna i lustgården och arbetade intet. Godt! Så åto de med olydnad af kunskapens träd och blefvo utdrifna kring jorden att arbeta! Nåväl! Vi ha återfunnit paradiset, men ett paradis utan något kunskapens träd. Vi kunna sålunda icke synda, om vi också ville det aldrig så gerna. Och om vi också gjorde det, så kunna vi hvarken utdrifvas, ty vi ha ingenstans att ta vägen, ej heller tvingas att arbeta,

ty vi ha ingenting att arbeta med. Alltså förfaller syndafallet och kan icke ha någon tillämpning på nuvarande förhållanden. Erkännes det?

— Ja, svarade församlingen och ref sig i hufvudet, men kaptenen kastade af sig skjortan och gick ner till stranden för att bada.

— Alltså, fortfor Lasse, efter intet kunskapens träd finnes, finnes ingen synd; efter ingen synd finnes, behöves ingen försoning och dermed faller hela läran. Gillas det?

— Demonstreringen gillas, sade Peter, men människans medfödda behof af en religion kan icke utrotas.

— Erkännes, svarade Lasse, men om det vore ett medfödt behof att gå i kyrkan och spela orgor, så skulle detta behof finnas hos alla folk. Nu

fans det icke hos de vilda folken, alltså vore behovet att sofva i kyrkor, spela orgor, sätta upp psalmnummer och ta upp kollekt icke ett medfödt behof, utan ett förvärfvadt. Godt! Hvad man förvärfvat kan man också förlora. Få se, om vi icke förlora behovet att få ovet af en supig prest, att ge bort sista kon, när presten skall läsa högt öfver ett lik, och så vidare, få se bara, säger jag.

Doktorn följde kaptens exempel och gick ner till sjöstrand.

— Det är alldeles för hett att tala teologi, sade han.

— Men, invände Peter Snagg, nådemedlen, helgdagarne, dessa sköna stunder af salig ro!

— Nådemedlen kunna icke utdelas,

---

emedan vi icke ha någon ordinerad prest.

— Men, svarade Peter, man kan låta ordinera en.

— Nej, sa' Lasse, då måste man ju ha en biskop, och det ha vi ingen. För öfrigt ha vi intet vin, ty jag har icke sett någon vinranka.

— Hvad det sista beträffar, invände Peter, som redan badade i svett, så kunde vinet ersättas af kokosmjölk, ananas- eller fikonsaft.

— Omöjligt, sade Lasse, ty då måste man förfalska texten. Märk noga: Jesus sade till sina lärjungar: Jag är vinträdet och I ären grenarne; han sade icke: Jag är kokosträdet och I ären nöten, eller jag är ananassen och I ären taggarne, eller jag är fikonet och I ären löfven. Börjar man nu att förfalska

texten på ett ställe, så måste man förfalska alltihop. Sålunda ha vi icke heller bröd. Då skulle man få ta en pisang och en ananas och ändra formuläret till: Tager och äter denna pisanen — — —

— Nej, sa' Peter, nu börjar det bli för varmt. Nu går jag och badar, går du med?

— All right, sa' Lasse, och så lemna vi teologien!

Och så gingo de och badade.

KAP. 3.

Ett år hade gått. Af allt hvad man fruktade hade intet inträffat. Vintern var lika varm som sommarn. Årstiderna skilde sig endast från hvarandra genom de olika produkter, som fram-

---

bragtes, och efter dessas mognadstid hade Lasse upprättat en kalender. All enformighet i maten hade äfven dermed undvikits, och man befann sig vid bästa helsa. Sålunda hade man fyra årstider på tre månader hvardera: Pisangen, Brödfrukten, Dadeln och Kokosnöten. Med Pisangen eller Januari—Mars följde ananas och orang; med Brödfrukten: April—Juni följde jett-smultron och fikön; med Dadeln: Juli—September kommo persikor och körsbär; med Kokosnöten: Oktober—December följde aprikoser och mullbär. Derjemte gjordes oupphörliga mellanslag med meloner, granatäplen, majs, ärter, bönor, så att matsedeln alltid var ny och kunde varieras i oändlighet. Som ingen arbetade och värmen var stark, kunde man

endast äta föga. Och alldenstund skeppskosten bestått hufvudsakligen af salt föda, utgjorde frukterna en långvarig kur mot skörbjuggen, och genom denna kur blef ätandet af de vegetabiliska ämnena småningom en vana. Några enstaka försök med köttätning straffades med magsjukdomar. En gammal supare hade funnit på att låta kokossaften jäsa till rusdryck, men han blef så sjuk, att han icke gjorde om det och ingen annan heller. Med dessa enkla födoämnen mildrades passionerna, och endast vänliga ord talades. Afund kunde icke uppstå, då alla hade det bra, och inga oordningar förekommo. Ilskan och hatet gingo bort, och »det var alldeles för varmt» för att man skulle vilja bråka, sade kaptenen. Sedan man vant sig af med

kläder, hvilka också fallit sönder, vande man sig att gå halfnaken, och slutligen klädde män och qvinnor sig blott med ett skörte af fint flätade löf. Barnen gingo alldeles nakna.

För att fördrifva tiden uppfann man lekar, bollspel, vandringar, simningar, roddturer, och särskildt visade barnen stor lust att klättra i träden, i hvilken bragd de snart vunno stor färdighet. Likaså hade Lasse inrättat fyra stora fester: en vid hvarje årstids infallande. Och det var med oskrymtad glädje man gick att helsa hvarje ny skörde-tid, ty glädjen att få omvexling i födan var verkligen mycket naturlig. Då samlade man sig och lekte en hel dag. Män, qvinnor och barn dansade omkring ett stort bål af de nyplockade frukterna, och förstlingarne offrades åt

den allgode Gifvaren, såsom redan Abel och Kain offrat åt Herren, och detta bruk funno alla, till och med Peter Snagg, vara både vackert och bibliskt.

Peter Snagg hade gjort ett försök att bilda en frikyrka och ville läsa en predikan för dem, men allting föreföll så kostligt, och när han bad för öfverheten och krigsmagten, så fans det icke alls någon tillämpning. Och vid syndabekännelsen kunde ingen enda vara upprigtig, ty han hade inga synder att bekänna.

Endrägt, frid och ro hvilade öfver hela samhället; alla hårda ord upphörde begagnas, och man tilltalade slutligen hvarandra med smeknamn. När ett barn föddes, blef stor glädje, och det upptogs i samhället under lekar och sånger såsom en gåfva af naturen, hvars

värde icke fick det råa bivärdet af kapital i föräldrarnes hand, och icke heller togs såsom en börda eller ett straff. När en yngling och en flicka ville föda barn tillsammans och bli vänner, förkunnade de det för Lasse, som genast firade den glada tilldragelsen med en fest, utan att de båda unga inskrefvos i någon bok eller aftvungos några löften att lyda hvarandra, så att om den ena ville äta fikon och den andra pisinger, kunde ingen lag tvinga dem att äta detsamma. Som icke heller några rum funnos att städa, inga kärl att diska, så behöfde icke hustrun vara sin man underdånig, och skilnad till säng och säte var obligatorisk, emedan det hvarken fans säng eller säte, utan bara en löfhög under ett träd.

Allting var sålunda så fritt, otvunget

och enkelt som möjligt, och mödrarna behöfde icke öfvervaka sina döttrar, ty de behöfde hvarken frukta att mågar skulle ta döttrarna för pengar eller att döttrarna skulle gå och få barn, ty det ansågs som en stor välsignelse att få barn, och tillståndet, i hvilket flickan befann sig, när hon var med barn, kallades därför också »välsignadt». Det fans blott en enda sak, som störde friden på denna Lycksalighetens ö; det var minnet af det förflutna, hvilket i synnerhet steg upp under drömmarne. Sålunda hörde man ofta de sofvande skrika under sömnen. En gammal smed drömde ofta om ankarsmedjan och kände fångvaktaren väcka sig med en spark i sidan. En tunnbindare, som stulit, emedan han hade för många barn, drömde om nätterna, att barnen

---

skreko efter bröd, och när han vaknade och såg solen lysa på de alltid bärande träden, grät han af glädje och föll på knä och tackade Gud för allt godt; men så kom tanken på framtiden öfver honom. Då hjälpte inga tröste-grunder. Detta var det eljest så lyckliga samhällets demon: tanken på framtiden. Då de sågo huru godt de nu hade det, kunde de ej utan bäfvan tänka på, huru de skulle kunna få det igen, om till exempel ett fartyg kom och hemtade dem. Hemlängtan hade deremot ingen enda af dem anledning att lida af, ty bakom dem låg antingen tukthuset eller krigstjensten, och det längtade ingen efter. Minnet af det förflutna och fruktan för framtiden voro sålunda de spöken, som störde deras sälla ro, och både läkaren och

Lasse funderade hit och dit på ett hjälpmedel, men utan framgång. Men hvad de ej kunde påfinna, det påfann slumpen.

En dag hade smeden gått ut i skogen för att svalka sig efter en sömnlös natt. I en klipprefva hittade han en buske, som bar blåa bär och hvilken han ej sett förut. Han tog några i näfven och åt. De smakade icke vidare godt, men han fästade ingen vikt vid det. Och så gick han hem, det vill säga till den buske, der han hade sin löfhög för natten. Der råkade han hustrun. Smeden var vid ett strålande lynne och pratade tok.

— Jag tror du tagit en tår på tand, sa' hustrun, som ännu hade minnen af det förflutna.

— Hvad är det för slag? sa' smeden förvånad.

— Bränvin! sa' hustrun och klat-
schade med tungan.

— Bränvin? Det har jag aldrig hört
talas om, hvad är det för slag? sa'
smeden förvånad.

— Mins du inte hvad det var, så
mins du säkert, att du satt i finkan i
Karlskrona!

— Karlskrona! Jag förstår dig rakt
inte, min gumma!

— Då har du förlorat minnet, sa'
gumman.

Och det var just hvad smeden hade
gjort, och dermed var upptäckten klar.
Läkaren samlade genast in bären och
gaf hela sällskapet att äta mot sömn-
löshet, som han föregaf, och alla åto,
läkaren också, men Lasse lät sina
bär falla på backen, ty, tänkte han,

man vet inte hvad man kan lära af det förflutna, och framtiden känner ingen.

KAP. 4.

Tre år hade förflutit efter landstigningen, då Lasse en dag reste längst ut på ön för att än en gång undersöka dess resurser för framtiden och utröna, om den kunde tåla vid den starka folkökning, som de sista två åren visat sig. Han hade tagit en liten kanot, på hvilken han paddlat sig upp för bäcken under bananernas täta löfhalf och kommit in i landet några mil. Trött af rodden steg han ur båten och tog sin frukost under ett

---

körsbärsträd, hvarpå han lade sig ner att sofva.

Han hade icke väl blundat många minuter, förrän han vaknade vid ett prassel uppe i bananen, under hvars grenar han lagt sig. Han spejade upp mellan löfven och fick längst upp i toppen se en apa, som han tyckte, hvilken satt på en gren och med långa naglar pillade kärnor ur bananens skidor, hvilka han sedan införde i munnen, som var öfverväxt af ett långt skägg. Lasse blef orolig, ty detta var en oväntad konkurrent, hvilken nog skulle, om han, som troligt var, hade sällskap, göra dem stor afbräck. Han beslöt att locka apan till sig och antingen fånga honom eller döda honom med en sten. Han gick bort och sökte sig en melon af stör-

sta, gulrödaste sorten och med denna i ena och en sten i den andra handen nalkades han trädet der apan satt.

Först började han smacka med tungan: apan lystrade och kastade en banan i hufvudet på Lasse.

— Coco, fortfor Lasse och visade melonen.

Men apan svarade icke utan rände ända upp i trädets topp, hvilken böjde sig under tyngden som en sprätthåge.

— Coco, min gosse, lockade Lasse, kom hit, skall du få något godt.

Men Coco kom inte, utan slog bakut och bar sig oanständigt åt, så att Lasse icke hann undan, utan skummande af raseri bröt ut: Tusan djeflar! Tusan djeflar!

Vid dessa ord satte sig Coco på en gren och tycktes gripen af djup rö-

relse. Han skrapade näsan mot en bark, och tårarne perlade ner för hans skägg. Lasse hörde honom sucka, men höll sig ännu på vederbörligt afstånd.

— Hör du, din hundra djefvul, vill du inte komma ner och smaka på min melon, din hundra djefvul!

Apans rörelse syntes tilltaga, och Lasses blef icke mindre djup, då han hörde en mensklig röst uppe ifrån bananen.

— Hemlandstoner, fosterjord och vänner; mina ögon gråta öfver din säd; aldrig har Norröna tunga klungit så ljufligt i mina öron, och mitt hjerta är fylt såsom ett kärl, såsom en kalebass när eftersommarsolen fyller den med mjölk och kärna!

— Jag tror, ta' mig fan, det är pa-

stor Axonius, utbrast Lasse. Och med ett: jag är densamme, störtade presten ner ur bananen, och i en enda lång omfamning lågo de båda landsmännen vid hvarandras håriga bröst, badande i prestens tårar.

— Hur i Herrans namn har ni kommit hit? blef nu Lasses första fråga. Vi vräkte ju er i sjön, eller hur? Har någon valfisk uppslukat er och sedan spytt er i land?

— Jag är icke spydd i land, sade presten, men jag är simmad i land.

— Berätta, berätta, sade Lasse.

Presten torkade sina tårar med ett pisanglöf och satte sig på en sten. Derpå började han berättelsen.

— Som i en dröm mins jag nu, sedan du, jag säger du efter som vi träffas så här, sedan du erinrar mig

---

derom, att jag blef kastad i sjön, orsaken mins jag ej.

— Åh, den var nog tillräcklig, ratio sufficiens, som Aristoteles säger.

— Hvem är Aristoteles? frågade presten.

— Aha, tänkte Lasse, han har också ätit af bären! — Dra' på bara och låt Aristoteles vara, sade Lasse.

Presten fortfor: Sedan jag summit omkring en obestämd tid, mins jag att jag kände botten under mina fötter, hvarpå jag vandrade i land på en ö, som liknade denna. Sedan jag ätit bär och druckit vatten, lade jag mig att sofva. När jag vaknade, kände jag ett egendomligt lugn och en frid, som jag ej erfarit förut. Naturen var mig som en öppen bok, och sammanhanget mellan skapelsen och skaparen föreföll

mig så enkelt. Jag kände, att det låg något mörkt förflutet bakom mig, men jag visste ej hvad det var. Mitt hufvud var lätt, och inga grubblerier tyngde mig. Glad i hågen, som jag aldrig förr varit, vandrade jag inåt ön. Jag hade icke kommit långt på min väg, förrän jag såg en man, som låg på knä framför en afgudabild, hvilken han tillbad. Haha! tänkte jag, jag har kommit i hednaland, ty mina tankar voro ännu likasom uppblandade med gamla dunkla föreställningar. Utom mig af raseri öfver att se en sådan själens låghet, som kunde krypa för en bild af menskohänder tillverkad, tog jag en sten och slog ner afgudabilden. Då skulle du ha hört på! Mannen skrek och ref sitt hår och kallade mig hedning. Sedan han lug-

---

nat sig, frågade jag hvilken religion han bekände. Han svarade, att han bekände den milda Nicæanska läran. Som jag icke kände den, fick han förklara sig. Det var den dummaste lära jag hört talas om. Den hade också bara med fyra rösters öfvervigt blifvit antagen på det stora mötet i Nicæa. Jag bad att få en förklaring på hvilken gud de dyrkade, och om det fans mer än en gud! Nej! svarade han; de dyrkade den ende sanne guden! Godt, svarade jag, då dyrka vi samma en. Men hvad hade han då med afgudabilden att göra, som var upphängd på en galge? Jo, det var guds son! Det var en dålig gud, hvars son lät hänga sig, menade jag. Då svarade han, att det der förstod jag inte. Jag medgaf det villigt, men

---

han uttryckte den förhoppningen, att när den helige ande skulle få mågt med mitt hjerta, skulle det nog bli mig bättre. Den helige ande; ni ha sålunda tre gudar? Han svarade, att djefvulen ännu styrde mig, men när jag kom ur hans klor, så skulle det bli bättre. Haha! Ni ha fyra gudar! Och är det djefvulen, verldsförsten, som regerar mig, då skall jag be att få hålla mig till honom. Hade han (som regerade mig) skapat den sköna verlden med alla dess härligheter, och vore han verldsförsten, då skulle jag bekänna honom. Och jag föll ner på mitt ansigte och tillbad verldsförsten. Men då upphof mannen ett anskri och kallade samman en hel skara af sina anhängare. De bundo mig till händer och fötter. Derpå ledde de

mig till ett litet besynnerligt hus med en galge på taket. — Hvem bor här? frågade jag. — Här bor gud, ty det är guds hus, svarade en af de svarte, ty de voro alla svartklädda. — O, min gud, världens förste, utropade jag; slå deras fräckhet med din åska! Du, som bor öfver himlarne och har solen, månen och stjernorna till din fotapall, du skulle bo i detta ruckel! — Nu kom den äldste af de svarte och ville tala vänligt med mig. Han sade, att nicæanska läran var mildhetens lära, och därför ville han vinna mig med mildhet. Han frågade mig, om jag ville älska en jude, som lidit och dött för denna lära. Derpå svarade jag nej, emedan jag för det första icke kände någon jude, och för det andra icke ville älska någon annan än gud.

Då blef han ond och sade, att jag skulle fara till helvetet. Som jag trodde, att helvetet enligt hans milda lära skulle vara ett godt ställe, svarade jag: med nöje! — Huru, utbrast han, du vill fara till helvetet? — Ja visst, sa' jag. — Då förde de mig in i guds hus! Vid dörren stod en man med en sparbössa och ville ha pengar. Jag frågade, om han visade sin gud för pengar? Då kom en tjenare och slog mig i hufvudet med en käpp. Jag bad honom vara mild mot mig, ty jag skulle just nu taga kännedom om mildhetens lära. Derpå förde de fram mig till en stor tafla. Den förestälde helvetet. Öfverst syntes en gammal vresig man med ett långt skägg, öfver honom en dufva, vid hans fötter ett lam; deromkring

---

en hel hop andra afgudar med vingar, och under dem helvetet. Det såg alls icke lockande ut. En hop svarta afgudar med tänger knepo män, qvinnor och barn på de ömtåligaste ställen och vräkte dem derefter i en eldbrasa. — Det var styggt, sa' jag, och jag greps af ett blindt nit att omvända alla dessa olyckliga från deras afgudereri. — Är detta den milda nicæanska läran, frågade jag, och är helvetet på detta sätt, då vill jag icke vara nicæanare! — Och så föll jag på knä och bad för dem! O, gud, verdens skapare och uppehållare, se ner i dessa olyckliges hjertan och rör deras hårda förvillade sinnen . . . Men längre hann jag icke, förr än jag blef kullkastad och utburen.

Följande dag skulle jag brännas lef-

vande, emedan jag icke ville tro på nicæanska läran. Jag frågade höfligt den äldste, om icke deras milda lära hade något mildare straff för ett brott som mitt. Man svarade nej. Bålet var rest och iklädd en dräkt med skamliga bilder af verldsförsten, hvilken hade horn i hufvudet och räckte ut tungan, tänk, sådana hädare! fördes jag upp på vedtrafven. Under afsjungande af sånger och hållande afgudabilder framför mig, beredde de mig att dö. Jag hade aldrig trott, att sådana vilda människor kunde finnas på hafvets öar. Nå, stunden var inne, och jag trodde att det var slut.

Då mulnade himmelen och ut ur molnen slog en blix, flere blixtar, ner i guds hus, ner bland afgudabilderna. — Sen I, sen I, ropade jag, gud slår ner

---

sitt eget hus! Tron I ännu att han bor derinne! — De svarte skingrades, jag slet mig lös. Sedan jag vid stranden tagit en båt, flydde jag till hafs, ty hellre omkomma af guds hand än af dessa hedningars. Och nu är jag här, och nu vill jag uppmana er att med mig draga ut och omvända dessa hedningar till den enda sanna läran.

Lasse hade med uppmärksamhet afhört prestens sällsamma berättelse, men mot slutet hade han med än större uppmärksamhet haft sina ögon fästa på vulkanen, som i fjerran sände ut ett svagt rökmoln.

— Låtom oss gå hem först och tala vid våra vänner, sade han, innan vi draga ut på omvändelsetåg.

De gingo ner i båten och rodde hemåt under lärorika samtal om olika

slag af hedningar och om menckliga villfarelsernas uppkomst. När de kommo hem, var himlen redan förmörkad af rök, och svaga dån hördes i fjerran. Oro rådde bland alla, och man visste icke hvad man hade att motse. Prestens återkomst väckte ingen vidare uppmärksamhet, ty man hade annat att tänka på. Hela natten vakade man och arbetade med båtarne, hvilka man varit nog försigtig att gömma och hålla i beredskap.

Himlen var röd som en eld och de som klättrade i träden, för att samla proviant, kunde se hvad de gjorde vid vulkanens sken. Hela följande dagen fortfor man att fylla båtarne med vatten, frukter och löf, ty nu hade man både hunger och köld att befara. Dånnet tilltog och marken gungade.

På tredje dagen hördes åskknallar, och ut ur vulkanen bröt som ett vattenfall af smältande glödröd lava.

Nu störtade alla i båtarne och med sorg, gråt och suckar lade man ut från De lycksaliges Ö, der den allt gifvande naturen hade födt dem och klädt dem under tre år, der de lefvat i ro och sällhet, utan kif och nit, och som de nu måste lemna för att gå okända öden till mötes.

När de kommit ut på hafvet, började ön sjunka. Träden stego ner under vattnet, och topparne vajade för vågen. De lägre kullarne sänkte sig så småningom; slutligen började äfven vulkanens kägla att brännas af vågsvallet. Hvarje sjö, som slog ner i kratern, sprutades upp som ett ångmoln, rödfärgadt af den glödande lavan,

blåfärgadt af det brinnande svaflet och grönt af koppar och andra metaller, som smältes nere i den väldiga ugnen.

Och så försvann De lycksaliges Ö för de olyckliges åsyn, som nu lemnade sig för vind och våg att gå döden eller kanske något ändå värre till mötes.

KAP. 5.

När våra resande efter fem dagars kringflackande på hafvet äntligen fingo ett land i sigte, voro de nästan alldel medtagna af köld. Det nya landet, som nu öppnade sig för deras blickar, tycktes vara ett fastland eller åtmin-

---

stone en ofantligt stor ö. När de stego i land, voro deras matförråd uttömda, och de kastade sig med glupskhet öfver en massa musslor, som voro uppkastade på stranden, och af denna tråniga föda återvunno de småningom kroppsvärmen. Landet syntes hafva ett mera kallt klimat, och af alla de härliga fruktträden från De lycksaliges Ö syntes ej ett spår. Af bok, ek, björk, och längre uppåt bergen af tall och gran, utgjordes skogen. Hungriga som de voro, försökte de att äta bokens och ekens ollon, men de mättade icke och smakade dessutom vidrigt. Men mellan träden sprungo harar, rådjur, vilda getter och får, och i buskarne smattrade tjädrar och orrar. De insågo sålunda genast att här gälde lefva af jagt och fiske, och att man

så fort som möjligt måste skaffa sig varma kläder af djurens skinn, om man icke ville frysa ihjel.

Lasse utlyste genast ett stort möte och kastade fram följande plan.

Första dagen fick hvar och en gå på stranden och nära sig med musslor samt uppsöka grottor och ihåliga trån för natten: Men de, som funnit en grotta eller håla, skulle omedelbart derpå skaffa musslor och vatten åt några af dem, som förfärdigade pilbågar att skjuta djuren med, ty hela deras tid vore strängt upptagen. Såsom förberedande arbete till bågtilverkingen påbjöds letandet af hvassa stenar, hvilka borde tjena som knifvar.

När natten föll på, hade man ej kommit längre än till samlandet af hvassa stenar, och man kröp in att

---

sofva i hålor, grottor och under de upp- och nervända båtarne. Följande morgon började arbetet med pilbågar, sedan likväl en och annan gjort försök att med kastade stenar döda ett och annat djur, hvilkas hudar genast afdrogos och begagnades som kläder åt de minderåriga barnen. När så ett antal bågar på tredje dagen voro färdiga, drogo männen på jagt, och äfven de qvinnor, hvilka ej voro hafvande eller hade barn att bevaka. Detta var i nödens sista stund, ty alla de musslor, sista stormen uppkastat, voro förtärda. Jagtbytet var icke stort. Presten och smeden, som råkat sigta på samma hare, kommo i delo om hvem som dödat den och skulle ha slagits, om icke Lasse trädt emellan och afgjort saken, så att de fingo dela bytet.

— Nu börjas slagsmålet, sade Lasse för sig sjelf, och uppträdet gjorde ett dystert intryck på de närvarande.

Man måste äta djuren råa, hvilket var vidrigt. Men vid måltiden, som nu anställdes, kommo alla hafvande qvinnor och de qvinnor, som fått för barnens skull stanna hemma, och begärde att också få äta. Ingen ville dela med sig. Då måste Lasse ånyo träda emellan och ålade hvarje man, som var far till de födda eller ofödda barnen, att af sitt byte dela med sig åt qvinnorna. Men det var rent omöjligt att få reda på fäderna; ty under de tre åren på De lycksaliges Ö hade män och qvinnor blandat sig med hvarandra utan att hålla reda på faderskapet. Tvist uppstod. Lasse måste åter gå emellan. Och sedan han delat

män och qvinnor i två hopar, bad han hvarje qvinna välja en man. Sedan måste hvarje qvinna lofva högtidligt att icke pläga umgänge med någon annan man, så länge mannen skaffade henne och hennes barn mat och kläder. Detta funno de alla vara mycket billigt. Men Peter Snagg, som alltid skulle opponera, framkastade den frågan, hvad mannen skulle göra, om qvinnan var otrogen, hvarpå Lasse svarade, att han skulle upphöra ha skyldighet att försörja henne, det vill säga ha rätt skilja sig från henne eller köra bort henne, ty naturen hade icke ämnat att den ene skulle betala den andres nöjen med sitt arbete.

— Och så ha vi äktenskapet färdigt igen, tänkte Lasse för sig sjelf.

Alla halfvuxna barn fingo af de upp-

ättna djurens ben göra sig metkrokar, och med snodda gräs som refvar kunde de börja fiska något smått.

Så lefde det unga samhället ett ganska mödosamt lif en tid bortåt. Vintern var grym i grottorna, ty man hade ännu icke någon eld.

När våren kom, märkte man med förskräckelse, att jagten började minska. Färderna blefvo allt längre och längre in i skogarne, men man fick i dess ställe sofva borta och att släpa hem bytet var ett tungt göra. Tvisten om bytet började bli allmännare och friden var störd. Då i rättan tid, när samhället hotade att störta samman, kom en dag pastor Axonius hem till byn med den så länge efterlängtade eldstenen. Det var ett stycke svafvelkis. Men han var afundsam om upp-

täckten. Och Lasse, som ensam hade minnet i behåll, ingick kompanjonskap med Axonius om skatten. De hade länge sett, huru folket varit missnöjda; de hade märkt, huru en viss ovilja mot den mödosamma jagten uppstått och alla längtade tillbaka efter de sälla dagar, då ingen behöfde arbeta. Jäsningen var allmän och hågen att undandraga sig arbetet gick som en synd genom hela samhället. Lasse och Axonius, som hade fullt upp att göra med att påfinna förbättringar i bågars förfärdigande, kläders tillverkning och tvisters slitande, hade icke mycken tid med jagten, hvarför de måste tigga sin mat af de andra, hvilka endast med ovilja lemnade ifrån sig af sitt. Tiden var inne, då de skulle slippa tigga, då de mot en stor tjenst, som de gjorde sam-

hället, kunde fordra som återtjenst att bli födda och klädda. Vintern nalkades och behofvet af eld känbarare än någonsin.

Lasse sammankallade allt folket. Derpå framstälde han för dem nödvändigheten att draga åt skilda håll och uppsöka nya jagtmarker. Detta kunde endast ske genom att föra bostäder med sig, ty att finna en grotta hvarje qväll var osäkert. Om man därför kunde bo i flyttbara tält, vore frågan löst. Men för att kunna bo i tält, måste man ha eld. Den som kunde skaffa eld när som helst, den vore den nya tidens störste man. Pastor Axonius hade af naturgudarne fått högre insigt i naturens hemligheter än alla andra, och Lasse hade genom att begagna pastorns vetande tillsam-

mans med honom upptäckt ett sätt att få eld. Nu frågade han samhället, om de ville föda honom och pastorn mot att de fingo eldstenar.

Församlingen svarade med ett skallande ja!

Derpå lät Lasse göra ett bål. Kastade ett mårdsinn öfver prestens hufvud och ett räfsinn öfver hans skuldror. Derpå mumlade han, vänd mot solen, som han helsade som eldens källa, några hebreiska ord, hvilka presten besvarade med några obegripliga sådana. Derpå befalde han folket falla på knä. Så slog presten eld, och bålet stod i ljusan låga.

— Nu, sade Lasse med hög röst, har ett nytt tidehvarf ingått. Med elden kunna vi vandra landet rundt, och jagtens byten skola aldrig tryta. Hell,

hokus, pokus, baraschit, baraj, Mahomet!

Och allt folket dansade som rusiga omkring den sköna brasan. Men presten, som man ville tillbedja, återvände hastigt till grottan, der han gömde sig.

Sedan Lasse tagit löften af alla att de vid vissa tider skulle komma med tribut, utdelade han eldstenar och befalde folket genast göra sig tält, skifta sig i fem hopar och draga sina färde. När de behöfde mera eld, skulle de komma igen.

På sju dagar hade de tälten färdiga, och så drogo de sina färde ut i skogarne, men med tillsägelse att, utom när de kommo med eldskatten, hvarje år en viss dag vid vintersolståndet, då dagarne började ökas, sammanträda så många de kunde och med en väl-

dig brasa fira solens återkomst och eldens upptäckande. Dessutom förklarade Lasse, att pastor Axonius genom sitt intima umgänge med gudarne vidare ej kunde ha den äran att se dem så ofta som förut; likasom denne härmed genom Lasse gaf tillkänna, att han icke vidare kändes vid namnet Axonius utan ville helt enkelt kallas Uffka, ett ord af djup betydelse, hvars egentliga mening Lasse ännu icke kommit underfund med, ty det var så djupt att det behöfdes sex mansåldrar för att utgrunda det. Och så drogo de sina färde.

Men Lasse och Axonius eller som han numera kallades Uffka, hvilka icke behöfde jaga, sutto hemma vid brasor och smorde kråset. Som de hade mera mat än de kunde äta, mutade de snart

några karlar och qvinnor, hvilka icke heller hade lust att ränna omkring i skogarne, att dessa skulle vårda deras eld, steka deras mat och sy deras kläder.

— Nu ha vi herrar och tjenare också, sade Lasse för sig sjelf; få se nu hur det här skall sluta.

KAP. 6.

Tiden larfvade fram, och Lasse satt i godan ro och tog sin tribut. Men följande år efter det stora offret vän-

---

tade han förgäfves och hungersnöden var nära. Då utsände han Uffka klädd i en lång rock gjord af korpfjädrar för att kunska och afskrämma de uppstudsige deras tribut. När Uffka återkom, var han sönderrifven och illa tilltygad. Folket trodde icke längre på honom och de behöfde icke längre Lasses eldstenar, sedan Peter Snagg upptäckt hvar de funnos att få. Men Lasse hade annat i beredskap, ty han var en klok man och hade minnet i behåll. Att sammankalla stammarne lönade sig icke numera, utan han gick att uppsöka Peter Snagg och hans stam, ty han ville slå honom på hans egen mark och i vittnens närvaro. När han äntligen efter en ansträngande dagsresa hade kommit till Snagg-ska tältbyn, gick han fram och hel-

sade Peter vördnadsfullt, och efter erhållet enskildt samtal hade de ingått ett kompanjonskap om en ny uppfinning. Stammen sammankallades och Snagg höll följande tal.

— Jägarlifvet har icke varit utan sina ansträngningar och olägenheter. Ibland hade de haft öfverflöd på kött, så att det legat och ruttnat bort, ibland brist. Svaga försök att genom torkning bevara af öfverflödet hade visserligen blifvit gjorda, men bristfälliga metoder hade gäckat deras förhoppningar. Nu hade emellertid Peter Snagg och Lasse Hulling hittat på en hemlig sten, som kunde bevara kött, fisk och hudar mot förruttnelse. Följderna af denna tidehvarfvets största uppfinning voro oberäkneliga. Nu kunde man jaga på vissa tider och sedan

---

sitta i ro, och att sitta i ro var dock lifvets största, renaste och säkraste njutning. Ville nu stammen gifva Lasse och Peter tribut, skulle de få deras uppfinning.

Ett dundrande ja blef svaret.

Peter utdelade derpå en hvit söndergrusad sten, som kallades salt, och uppmanade folket att hvarje vecka komma och hemta sitt förråd mot aflemnande af tribut. Och så återvände Lasse hem igen.

Men tributen blef icke så riklig, ty kapten Skägg hade hos sin stam redan infört metoden att röka köttet, hvilket gjort honom till tribut-tagare, och Skäggarne ville icke ha något salt.

Efter saltets införande började man få bättre om tid och bli stillasittande. Men nu var man så van vid sträng

sysselsättning, att man fick tillfälle att uttänka nya uppfinningar. Så hade till exempel läkaren, hvilken var tributtagare af en stam, hittat en röd metall, hvilken med lätthet lät bulta sig och med stor fördel användes till pilar. Metallen var ingen annan än kopparen, och med dess införande gick jagten ändå lättare, hvarförutom man gjorde sig knifvar och yxor, hvarmed träd fälles. Men nu blef ett letande efter koppar öfverallt. Den kunde icke finnas på. De andra stammarne sände bud till doktor Gadd och bådo få reda på koppars fyndort. Han nekade att delgifva hemligheten, men sålde knifvar och pilspetsar mot salt och eldstenar, på hvilka han hade brist, men han höll priset så högt, att de andra stammarne blefvo onda, och en vacker dag

bröt smeden Knip, hvilken var höfding för en stam, in i hans by och tog kaptenen och hans stam till fångar. Kaptenen och hans folk bådo om sina lif och fingo verkligen behålla dem, mot att de arbetade åt smeden och hans folk, eller blefvo deras slafvar.

Men uppskrämd af den hotande faran hade Lasse, som äfven var afundsjuk på smeden och kaptenen, gått ut och letat en ny metall, som var hvassare än kopparn och icke böjde sig för hugg, och med sina jernpikar och yxor beväpnade han sin stam, som nu gjorde smedens och kaptensens stam till sina fångar. Men nu fick Lasse mer att tänka på än han någonsin drömt om, ty det var svårt att föda och regera så många människor på en fläck, och jagten hade

aftagit. Man måste vara betänkt på nya födoämnen, hvilka man kunde ha under ögonen och icke behöfva springa efter i skogen. Han lät till den ändan fånga uroxar, får och getter, hvilka bundos vid träd ute på ängarne och hvilkas mjölk och kött efter behag kunde tagas, och nu hade han ett herdefolk under sitt välde. Men om vintern måste djuren fodras och till den ändan ladugårdar och lador byggas samt hö insamlas.

Men snart ledsnade man vid den enformiga födan, och gamla minnen från den glada tiden på De lycksaliges Ö började förnimmas i magarne. Lasse, som väl användt sin tid, hade upptäckt ett par gräsarter, hvars frön krossade och ältade med mjölk voro en läcker spis. Derjemte hade han

funnit plantor med tjocka rötter, hvilka voro beska, när de växte på mager jord, men söta, när de växte i fet. Som han icke hade plog eller tämjt dragare, lät han fälla skog och bränna. I askan sådde han sina gräs- och rof- frön, och dermed var åkerbruket i gång. Alla stammar följde icke genast exemplet. Men några gjorde det. Men med skogens fällande och brännande försvann villebrådet. Klagomål öfver den farliga röken läto höra sig från grannarne, hvilka äfven började få känna smaken på de odlade örterna, men icke ville lemna jagten eller förstöra skogarne. De gjorde därför då och då små infall på Lasses område och kunde icke erkänna hans eganderätt så långt, att de medgåfvo honom rätt att genom svedjande förstöra lan-

det och jagten. Lasse måste utdrifva dem med vapenmagt, men under det folket var i krig, kunde de icke arbeta. Derfor måste de andra föda och kläda dem, medan de voro ute och skyddade åkrarne. Sålunda påbjöd Lasse en allmän skyddsskatt.

Nu började man emellertid bygga hus och hade uppgifvit all tanke på att stryka omkring. Men behaget att få sitta stilla var dyrköpt, och Lasse hade numera aldrig en glad dag, ty han fick oupphörligt sitta och slita tvister och hitta på lagar och förordningar.

KAP. 7.

Sederna blefvo allt råare. Det rörliga lifvet i skogarne hade haft något upplifvande på sinnena och omöjligheten att spara villebrådet för längre tid gjorde menskorna generösa. Nu när man kunde gömma, blefvo menskorna giriga och småaktiga. De jägarstammar, som ännu rörde sig i närgränsande skogar, ansågo det vara en neslig sysselsättning att röfva mjölken af korna, den naturen anvisat åt kalvarne, och några ädlare sinnen beslöto en gång att med våld hindra detta slags djurplågeri. Jägarne föraktade länge dessa »kalfvar», som de kallade dem; men ändå mer föraktade de dem, när de fingo åse en slag, då

under. de råaste handgrepp de bundna djuren utan tecken till motstånd nerstuckos och blodet aftappades. Det var en syn så vidrig för jägarne, hvilka sällan sågo dödskampen och aldrig en blodsutgjutelse. Peter Snagg, som var chef för jägarne, kunde icke nog uttrycka sin sorg och sitt förakt öfver råhetens framsteg. Värre blef det, när man började bränna skogarne och menskorna började äta »gräs som djur». För det första ansåg Peter, att skogarnes förstörande komme att förderfva jorden; vidare ansåg han fånigt att odla gräsfrön, då sådana ofantliga ytor upptagas af torra strån!

— Hvilket snuskigt, eländigt, förfäadt folk, utbrast han, då han såg dem, böjda öfver hackan och spaden, gå och påta i jorden, som, när hon

---

gifvit en skörd, måste gödas med spillning. Så långt har råheten kommit, att de äta träck! Släpa de inte ut sådan ur ladugården på åkern, och släpa de inte sedan in säden, som vuxit upp ur den, i ladorna. Fy, raggen, ett sådant folk! Och så bygga de täta stugor af bjelkar, som inte luften kan komma in i; och der sätta de sig ner och stinka och elda, så att när de komma ut i friska luften, så må de illa. Och så få de aldrig se annat af världen än sina brända åkerlappar och sina kära träckhögar utanför ladugårdsknuten. Tänk, hvad de skola bli qvicka och trefliga af en sådan sysselsättning!

Lasse, som ännu någon gång sammanträffade vänskapligt med Peter, brukade disputeras med honom och in-

vände alltid, att åkerbruket gjorde menskorna fredliga, ty den som hade sin gröda under bar himmel, den aktade sig för att få ovänner, som kunde ta bort hans skörd, medan han sof.

Men Peter invände återigen, att en menniska, som egde något, den kunde aldrig sofva lugnt och skulle alltid lefva i oro för att mista. Och, fortfor han, huru bunden vid jorden skulle han icke känna sig, huru svårt skulle han icke ha att skiljas från detta eländiga lifvet, då han lemnade sina egodelar vind för våg. Ett slagregn, en hagelskur, ett nerbrutet stängsel kunde ju när som helst tillintetgöra arbetets frukter. Ett räddhågadt slägte skulle af allt detta komma att uppstå, ett slafviskt, förfäadt folk skulle han få af dessa jordpåtare, hvilka till sist

skulle ingro i den föreställningen, att världen bara bestod af deras jordlappar.

Lasse fick snart se följderna. Trä-larne, hvilka voro dyrfödda och svåra att bevaka, måste frigifvas. Dessa drogo strax till skogs och svedjade. Och snart var hela Lasses provins upptagen af åkerbrukare. Tvister om skogslotter och betesmarker uppstodo. Den enas kreatur gingo in och trampade ner den andres åkrar. Då blef ropet på en öfverenskommelse allmän, och Lasse fann sig nödsakad att åter krypa fram med lagens första balk, eller Jordabalken, hvarigenom hvar och en erhöll eganderätt till den jord han tagit för sig. Men snart insåg man, att lagen icke åtlydde. Man måste sålunda uppfinna straff. Som redan öfverbefolkning hotade att inställa sig, och

fängelser skulle ha blifvit en orättvis skatt för de oskyldige, och som derjemte alla önskade komma i fängelse för att få mat och husrum, utan att behöfva arbeta, fann man det enklast att döda lagbrytarne. Lifvet var ännu icke någon så orimligt kärt, ty vid jämförelsen mellan det nuvarande och det förflutna sköna lifvet på De Lycksaliges Ö tyckte man i allmänhet att lifvet var en börda. Dödsstraffet antogs sålunda med jubel och Missgerningsbalken var åter införd.

Men nya förvecklingar hotade. Lasse såg att sakerna började krångla ihop sig, men att reda ut dem var icke möjligt; återstod bara att gå på som man börjat.

Efter ett par års förlopp, under ideliga gräl och lagstiftningar om stängselskyldigheter, om vattendrag, som

---

några stängt med qvarnar, hvarigenom fisket för andra förstörts, om vägars upptagande på andras mark, då den ena icke kunde komma till sitt utan att köra öfver andras mark, och mera sådant, hände en dag, att en boende eller bonde, som de nu kallades, hvilka slagit sig ner omkring åkrar och betesmarker, helt hastigt afled. Han efterlemnade hustru och sex barn, hvaraf tre söner och tre döttrar. Alla ville de ta gården, men den kunde inte söndersmulad föda alla, och Lasse ville hellre ha en bonde än sex torpare, därför måste Lasse ta upp gamla Ärfdabalken, hvarigenom äldste sonen dömdes sitta vid gården och underhålla modern. De öfriga syskonen fingo gå ut i verlden och söka tjänst. Varnade af detta, började de andra

bönderna bli mera försigtiga vid framfödandet af barn, och man såg sedan sällan att en bonde födde mer än två barn, ty ingen ville ha sina barn till tjenare. Men nu började af dem, som redan voro födda och för hvilka icke jord fans att tillgå, en klass missnöjda uppstå. De voro mycket farliga, ty som de icke egde något att förlora; fruktade de ingenting. De drogo till skogarne, ty de kunde icke finna något skäl, hvarför de skulle gå och slafva åt andra, som togo frukten af deras arbete. Lasse stängde sig inne i många dagar med presten och försökte utfundera ett skäl hvarför några skulle arbeta och andra äta, men de kunde icke finna något.

Emellertid, när nu jorden icke fick styckas, hände så ibland i goda år,

---

att skörden blef så stor att öfverskott uppstod, och bonden hade mer af en sort än han kunde äta upp. Då fann han på att byta med andra af deras öfverflöd, och snart visste man precis på hvilka tider och orter man kunde träffa dem, som hade något att byta. På marknadsplatserna träffades man, och dit kommo jägarne med sina skinnvaror, med salt, fisk och vildbråd och bytte dem mot säd, ost, smör och boskap. För att underlätta bytet uppfann man att begagna plåtar af zink, hvilka stämpades med siffror och gingo som bytesmedel. Men när på detta sätt rikedomar begynte samlas, blef afunden hos de lottlösa och arflösa så stor, att de slogo sig på rof och plundring.

Nu var samhället ytterst hotadt och, Lasse måste ta och värfva en här

med beständiga krigare af dessa nya missnöjda, hvarigenom den gamla hären än mer ökades och nya skatter måste påläggas. Bönderna betalade gerna skatten, bara de voro skyddade. Men dessa odågor, som sutto i det nybyggda tornet, åto, drucko, spelade och dansade. Ingenting hade de att göra och fingo derigenom en känsla af ått de vore för mer än jordpåtarna. Deras seder voro råa och de hade icke respekt för Lasse. De drogo ut på vägar och stigar och plundrade de bytande, när de kommo från marknaden.

Länge hördes ett doft missnöje från bönderna, hvilka ej hade lust att föda tyranner åt sig. Dödsstraffet skrämde ingen, ty de väntade sig alla att efter döden få komma tillbaka till De Lycksaliges Ö, och de gingo till döden som

till ett kalas. Lasse var nu nödsakad att hitta på något, som skrämde dem för döden. Och han behöfde icke söka länge.

Uffka, eller förre pastor Axonius, som nedsjunkit i ett slags fädvala, väcktes nu upp och sändes ut att predika den politiska eller helvetesreligionen. Denna skönå läras förnämsta punkter utgjordes af följande: alla menniskor, som icke fått jord, äro uslingar; Gud har skapat dem, men de voro olydiga, och olydnad mot öfverheten är den största synd, därför skulle också alla, som icke fått jord och icke ville arbeta åt andra, efter döden komma till helvetet, der de skulle stekas lefvande i evighet. Denna orimlighet gjorde i början intet intryck på folkets oförvillade sinnen, men vanans makt är stor och så småningom lyckades

Uffka genom målade taflor skrämma qvinnorna för döden. Detta var första steget. Men krigarne bara nojsade med presten och voro oförbätterliga. Slutligen måste Lasse använda en annan metod med dem. Han mutade dem.

Landet indelades i län, öfver hvilka en krigare sattes som chef. Nu hade man temligen styr på bönderna, ty hvarje länschef hade ett torn och en garnison. Men dessa chefer utöfvade ett gränslöst förtryck öfver bönderna och hittade också på att ta skatt af hvarje handlande, som drog igenom deras område. Denna skatt kallades tull och uppgafs vara för att skydda handeln (mot »beskyddarnes» rövverier nemligen).

Så gick det »framåt» med framåtskridandet.

Lasse hade gift sig och fått barn. Hans utgifter ökades och han måste ta upp nya skatter. Men då klagade bönderna. De hade sjelfva så många barn att föda, sade de, att de ej ville föda andras; och pojkar och flickor gjorde barn alldeles ohejdadt. Lasse såg sig tvungen att införa en ny institution, hvarigenom personer, som ej egde jord eller egendom, förbjödos att vid stort straff göra barn. Och för att hålla sträng kontroll på dem, som födde barn, ålades hvar och en som ville gifta sig att anmäla detta hos Uffka, som först skulle ge dem en dufning i helvetesläran, hvilken hvarje manbar yngling och giftasvuxen flicka måste aflägga ed på. Föräldrarne klagade och jemrade, men det hjälpte inte, ty krigsmakten afgjorde numera alla sam-

vetsfrågor i första och sista hand. Dertill kom en annan omständighet.

Qvinnorna, hvilka stält sig under männens beskydd för sina barns skull, hade derigenom kommit i ett beroende af männen, som närmade sig något tjenarens. Hon gjorde alla smärre sysslör inomhus och systrarna, som voro arflösa, passade upp på bröderna. Som emellertid hvarje bondpojke, hvilken ville gifta sig, fruktade att komma i dåliga omständigheter på grund af ökade utgifter, höllo flickorna på att bli ogifta. Föräldrarne hittade då på att ge dem en morgongåfva och slutligen att ge dem half arfsrätt. De som hade stort arf blefvo sålunda lättare gifta än de som hade litet. Härigenom höllo egendomsegarne ihop emot dem som ingen jord egde, och sålunda upp-

---

stod en jordådel bredvid, men under det råa våldets eller tjuf-adeln.

Men tjufadeln voro oroliga herrar, hos hvilka glada minnen från jägar-tiden ännu lefde, och för att ha något att roa sig med slogo de under sig de få jagtmarker, som ännu funnos kvar, och bönderna förbjödos att bära vapen. En annan uppfinning, som dessa tjufvar äfven gjorde och hvilken väckte alla bönders rättmätiga harm, bestod i att tämja vargar, hvilka dock aldrig blefvo tamare än att de lydde sina herrar, men beto alla andra. De föregåfvos vara för jagtens skull, men voro egentligen till för att skydda tjufgodset, medan tjufvarne sofvo rusets sömn. Detta tjufvarnes kompanjonskap med vilda djur retade bönderna ofantligt, men numera hade de icke

något hopp om att göra sina röster hörda.

Slutligen började herrarnes jagtlystnad taga riktningen mot hvarandra, och de gjorde små utfall mot hvarandras torn. Bönderna blefvo alltid de lidande, ty deras åkrar trampades ner af herrarnes hästar, ty herrarne hade äfven ingått förbund med dessa i krafter dem öfverträffande djur. Bönderna, som voro vapenlösa, förmådde intet mot beväpnade män och vilda djur. Men de klagade hos Lasse. Denne, som sett sakerna allt mer intrassla sig, fann icke på annan råd än att beväpna bönderna och med deras hjälp och sitt eget krigsfolk tukta herrarne. Och så gjorde han.

Derpå återstod endast att ta steget ut, och han lät utropa sig till höfding

öfver alla höfdingar eller kung. För att ge mera glans åt företaget stälde han till en stor kröning. Klädd i en röd vargskinnspels med igelkottskinn och en bäfvermössa med fjedrar af nötskrikor, lät han ute på en stor äng smörja sig med tjära omkring munnen af Uffka, hvarpå hela folket måste aflägga en ny ed på helvetesläran och svärja på att Lasse var sänd af Gud, och att dynastien Hulling härstammade från Japhet Noaks son, hvarför alla de andra tornhöfdingarne skulle vara honom undergifna och ge honom skatt. Detta senare var ingen svårighet för dem, ty de lade bara en ny skatt på sina bönder. Och sålunda var Lasse I af ätten Hulling smord till konung med Guds nåde. Men för att ge mera värdighet

åt konunganamnet lät han skrifva sig: Lasse I Hugo, af Hulling von Japhetson.

Nu inträdde en tid af temligt stort lugn. Helvetesläran hade nemligen gripit omkring sig och fruktan för döden var så stor att få brott begingos.

Men en ny klass af icke-jordegare hade uppstått. Några af dessa, som numera icke kunde få fritt ströfva omkring, ty det var straff på att ströfva numera, några af dessa hade slagit sig ner omkring länschefernas torn och gjorde kläder och skodon åt den lata garnisonen. De fingo måttligt betaldt, men åtnjöto chefens beskydd, det vill säga: de fingo betala skatt för att de arbetade åt lättingarne. Men människornas sinnen voro redan så förvirrade, att de stackars skräddarne och skomakarne icke genomskådade detta

---

bedrägeri, och genom helveteslärares införande hade fruktan för döden blifvit så stor, att man hellre lefde till hvad pris som helst, under hvad tryck som helst och under hvilka förödmjukelser som helst, än man ville våga på att dö. Men skomakarne och skräddarne skulle också äta och dricka, och omkring tornet växte ingenting.

Bönderna måste sålunda föra in mat till dem mot utbytte af kläder, skodon och pengar. Men herrarne byggde en mur, som hägnade ett område omkring tornet, och i muren satte de en port, vid porten en skrifvare, ty man hade redan länge haft skrifvare, hvilka togo betaldt af bonden för att han fick föra in och sälja. Bönderna kunde icke förstå, hvarför de skulle betala för att de hade besvär att

föra in mat till stan, och ingen annan förstod det heller, men »det var så skrifvet».

Slutligen gingo en dag några klipp-ska handelsmän upp till Lasse och satte i honom att åkerbruket skulle förfalla, om bönderna reste in till städerna och schackrade; därför åtogo de sig att köpa upp af bönderna mot det att de betalade en viss skatt till »bäfvermössan», så kallades nu Lasse. Han gick in på förslaget, men då vägrade bönderna sälja. Hungersnöd uppstod i staden och bönderna ålades vid lifsstraff att sälja åt köpmännen. Då satte bönderna i ondska så högt pris på sina varor, att Lasse genast lät skriva taxor, som satte pris på böndernas boskap och spanmål, och nu var stadens och tjufvarnes framtid ga-

ranterad och frid och lycka herskade under fem långa månader, hvaraf Lasse af sina krigare fick namnet Lasse Fähuslås, emedan han sjelf liksom hade nyckeln till bondens fähus, som han öppnade och stängde efter behag.

KAP. 8.

Friden var dock endast skenbar och ingenting att lita på. De gamla bönderna, hvilka varit med om det helas uppkomst, hade visserligen ingen respekt för Lasse, som de en gång varit du och bror med, men nu hade han magten att skydda dem med krigsmagten, de voro trötta på bråk och gåfvo sig. Hvad skulle man göra? frågade de sig, och när ingenting var att göra, vande man sig att tuga och lida.

Men det gick icke lika lätt att tämja det unga släktet, som icke ville lyda hvarken far eller mor, ännu mindre främmande personer. Förgäfves sökte Uffka skrämma dem med helvetet. Deras tankar voro ännu friska, så att de genomskådade det orimliga i hela lögnhistorien och skrattade åt Uffka. De blefvo vilda och obändiga, tålde icke sitta i de osunda, illaluktande stugorna, utan rände omkring i skog och mark och sökte äfventyr. Föräldrarne piskade dem, men gossarne satte eld på stugor och höstackar och rymde till skogs. Samhället var denna gång allvarsamt hotadt och någon föreslog på allvar, att man skulle snöpa hvarannan pojke, för att för framtiden skaffa sig arbetare. Men Lasse afstyrkte denna onaturliga åtgärd. Han

---

hade en annan metod, som han sparat i det längsta, emedan han sjelf ogillade den både för dess naturvidrighet och omensklighet, då han ju som ung genomgått samma kur, hvars minnen ännu spökade för honom såsom det ohyggligaste han upplefvat. Hvarje by skulle hålla ett straffrum, der barnen skulle under sex år hållas instängda och hvarje dag under half svält och med pisk af käpp vänja sig vid slafveri, och genom att år ut år in höra helvetesläran och en ny moral, som Lasse och Uffka uppfunnit, småningom få innötta i sig den vördnad och lydriad de icke af naturen voro skyldiga sina herrar. Metoden var i hög grad samvetslös, men hade samma verkan som en kastrering.

Någon tid åtgick visserligen till läro-

böckers utskrifning, men man hade för mycket att vinna för att icke offra tid och omtanke åt den nya inrättningen.

När verket var färdigt, visade det sig också, att ändamålet var vunnit. Barnen inlåstes tidigt om morgonen, och det första de lärde sig var att tiga. Detta var det viktigaste af allt, ty nu behöfde icke öfverklassen, som den kallade sig, emedan »Gud» satt dem öfver underklassen, frukta någon kritik af underklassen. Det andra var att lyda: det vill säga att göra andras vilja och icke ha någon egen. Inspärrningen af många barn i ett rum hade en lysande framgång, ty den osunda luften förstörde helsan, och med helsans försvinnande försvann kraft och vilja. Men vanan att tiga,

---

det vill säga förtiga sanningen, framkallade en olägenhet som man ej beräknat. Barnen uppfunno nemligen, att man genom att svara ja, der man skulle svara nej, förskaffade sig fördelar, såsom belöningar, eller frihet från straff, och derföre började lögnen blomstra. Lydnaden framkallade å sin sida falskhet. Barnen ansågo det vara orätt att hålla en kamrat, medan läraren piskade honom, men de handlade emot hvad de ansågo vara rätt och vande sig småningom att handla emot sin öfvertygelse. De, som ljögo bäst och voro mest falska, kallades snälla barn och fingo pepparkakor och honungskakor; de som talade sanning och voro ärliga fingo pisk och blefvo utan mat. Dermed var grunden lagd till uppfostran. Lasse häpnade ibland

öfver resultaten, men hvad skulle han göra, då han en gång gifvit sig ut på den hala isen!

Emellertid hade barnpiskarne svårt att utfylla den långa lärotiden med bara käppen och man måste hitta på nya läroämnen. I skolan lärdes numera, utom lögn och falskhet, en hel hop osanningar, som under det gemensamma namnet »moral» piskades i de bleka och sjukliga barnen. Den första moralen hette: Gud har skapat bönder och handtverkare att de skola arbeta åt dem som icke vilja arbeta. Andra moralen: Du skall vara nöjd med din lott! (Att uppfylla detta bud var icke svårt för dem som hade den afundsvärda lotten att slippa arbeta, men för dem, som hade den hårda lotten att arbeta, var den omöjlig.) Tredje mo-

ralen: Du får icke para dig, om du ej eger tolf tunnland jord eller Uffkas tillstånd. (En stor pojke, som invände, att den moralen borde haft följande lydelse: Du måste ha varit med och huggit för dig tolf tunnland jord för att kunna få para dig! blef satt i en mörk källare.) Fjerde moralen: Du får icke taga af andras egendom. (En flicka, som menade att hon mindes när hennes far tog sin egendom af allmänningen och att hennes far därför borde straffas, blef genom sex par ris öfvertygad om att hon hade orätt.) Femte moralen: Du får icke döda någon! (En minderårig, som frågade om med *du* också menades Lasse och bödeln, hvilka dödade alla, som icke ville döda jägarfolket ute på skogarne, blef satt i stocken.) Sjette moralen: Du får icke

en gång tänka, att det som nu är, kan vara dåligt. (Detta var den finaste af alla moraler, ty den dödar all tanke och dermed oppositionen i dess frö!)

Men det hjälpte ändå ej. Ungdomen hycklade och ljög, men ibland bröt sanningen fram och då hotades samhället igen. Man blef så led vid att lefva, att man lät arbete och allt gå vind för våg: man svält sjelf, men då började också öfverklassen svälta och fara illa och det gick inte an. Frukten för helvetet upphörde, ty man ansåg, att man redan hade ett helvete på jorden, och värre kunde man inte få. Lasse och Uffka funno sig snart i den nödvändigheten att vidtaga några tidsenliga förändringar i helvetesläran, och nu började presterna mera tala

om himmelens kommande glädje för alla som lidit och haft svårt i lifvet. Att några oppositionsmakare dervid framkastade förmodanden, att Lasse och öfverklassen, som haft det bra, skulle följdriktigt komma till helvetet, inverkade icke på saken, ty oppositionsmännen brändes på bål och deras frågor lemnades obesvarade. Men utsigten att komma till himlen slappade tukten, och man måste hitta på nya medel. Och nu narrade Lasse fram några odågor, som icke ville arbeta, att de skulle göra visor till underklassens upplysning. Och nu kommo en skara poeter. De klädde sig illa, ehuru de icke behöfde det, ty de fingo lön på stat, men de skulle genom sitt yttre inbilla underklassen, att de voro utgångna ur de »djupa leden». De gingo

omkring och sjöngo om att lifvet var så härligt; att man borde tro alla menniskor om godt; att alla Lassar, Uffkor, länschefer, föräldrar, målsmän och uppfostrare voro så snälla och ville underklassens väl; att allt missnöje med att några arbetade och några åto upp endast var afund och dålighet; att när hvar och en sin syssla sköter, så går allt väl, ehvad oss möter; att jordarbete och handtverk icke var arbete, utan att det sanna arbetet, det tyngsta arbetet, det hade Gud lagt på styrelsen, krigsmagten och Uffkorna; att man *måste* ta verlden som den är (äfven sådan den blifvit genom Lassars och Uffkors skälmstycken). Det der tog skruf. Man lärde sig först visorna utantill och så sutto de i öronen och så gingo de in i tankarne.

Men snart visade det sig, att underklassen också började begagna visor för att dundra mot öfverklassen. Lasse såg med fasa det hotande molnet, men han hade icke för ro skull lärt af det förflutna. Han lät först försöka med att ge vissångarne lön på stat. Det hjälpte till en tid, men man blef öfverlupen med vissångare, som ville ha lön, och skatterna ökades. Då, när ingenting annat hjälpte, såg han sig bragt till den hårda nödvändigheten att inrätta ett kotteri. Sjutton af de värsta vissångarne utvaldes och förklarades vara ofelbara. Alla andra som ville göra visor förklarades odugliga. Dermed var saken hjälpt. Folket, som betalade de sjutton för att de fingo ovet af dem, vande sig snart i skolorna att betrakta de sjutton som

ofelbara och alla andra betraktades som odugliga. Och dermed nedtystades alla missnöjda vissångare, ty ingen ville naturligtvis gå der utan att få åtminstone beröm af de sjutton, och det gjorde, att sedermera alla visor kommo att sjungas på samma ton.

När nu skolorna ökades och svårigheten att få moralböcker åt alla blef stor, måste Lasse sent omsider, ty han fruktade i det längsta släppa lös en sådan farlig uppfinning, uppsätta ett tryckeri. Men för att icke den farliga inrättningen skulle vändas mot honom och hans verk lät han sätta den under kunglig uppsigt.

Det första alstret af det kungliga boktryckeriet var en Tryckfrihetsförordning. I det hemliga sällskapet De Missnöjda hade man en afton sam-

mankomst på en höskulle, just då den nya Tryckfrihetsförordningen utkommit. Paul jägare hade fått ett exemplar och skulle uppläsa detsamma till underkastande af granskning. Man satte sig i ordning för att lyssna.

Paul började läsa: Tryckfrihetsförordning. § 1. Hvarje medborgare har full frihet att yttra sig i tryck!

— Hurra! svarade De Missnöjde. Lefve friheten!

§ 2, läste Paul, den rena evangeliska helvetesläran får icke, såsom varande af Gudi, underkastas obehöflig kritik.

— Åh! sade De Missnöjda. Det var just den som skulle först af allt kritiseras.

§ 3, läste Paul, hvarje skriftställare vare skyldig yttra sig berömmande om Lassar, Uffkor, länschefer, krigare,

skrifvare och barnpiskåre, och deras vänner och bekanta.

§ 4. Sällskapet för inbördes beröm eller de 17 ofelbare ega att undertrycka hvarje skriftförsök rigtadt mot moralen.

Här afbröt Rudolf kolare: låtom oss erinra hvad som menas med moralen!

Paul jägare erinrade: Moralen, det är 1:o att alla bönder och handtverkare äro födda att arbeta åt Lasse, Uffka o. s. v.; 2:o att ingen får para sig under tolf tunnland jord eller Uffkas tillstånd.

— Nog, nog, ropade De Missnöjda, vi minnas det alltför väl. Fortsätt!

§ 5. Ingen, utan Sällskapet för inbördes beröm, får yttra sig om en afliden Lasse.

§ 6. Hvarje medborgare har full frihet att yttra sig i tryck!

De Missnöjda skildes med fast be-

---

slut att begagna sig af den nya tryckfriheten vid första bästa tillfälle.

Barnpiskarne voro de första, som fingo tryckfrihetens alster, och Moralboken trycktes i tusentals exemplar, uppspikades i stugorna och utdelades bland underklassen, ty öfverklassen, som uppfunnit Moralboken, de kunde den utantill förut.

Men Lasse blef trött och gammal, och han kände sitt slut nalkas. Sedan han sammankallat tvåtusen krigare, lät han dem välja tronföljare. Och se, valet föll på hans son, hvilken genast hyllades under namn af Lasse II Axel. Lasse grät af rörelse öfver ett sådant storartadt bevis på folkets kärlek mot hans hus, och han begagnade ett osökt tillfälle att föreslå det bäfvermössan och stolen skulle bli

ärftliga inom hans slägt. Som missnöje härmed förspordes bland länscheferna, uppträdde Uffka och vädjade till folket, som stod långt bort i skogen bakom krigarne. Folket, som hatade krigarne och icke hört annat än att dessa svarat nej, ropade naturligtvis ja, och nu måste krigarne gifva sig. Lasse tackade för detta nya bevis på folkets kärlek, och han ansåg detta rop från »de djupa lederna» såsom om Gud sjelf talat, ty Folkets röst är Guds röst, och Lasse II skyndade att antaga det lika vackra som osanna valspråket: Folkets kärlek näst min lön!

Lasse, som skakats af så många skiftande rörelser, lade sig mätt af år och ära på dödsbädden. Sedan han förlåtit alla sina fiender deras brott

---

och sedan han af Uffka mottagit försäkran om himmelen, insomnade han. Alla de 17 ofelbare skrefvo berömvissor om hans dådrika lefnad, och Uffka höll ett liktal med text: salige äro de döda, de som i Herranom dö. Lasse II torkade sina tårar och besteg tronen.

KAP. 9.

Lasse II Axel var en mild herre, som icke älskade krig, utan tyckte om civilisation och vetenskap. Hans första regeringshandling blief att låta skrifva Lasse I:s historia. De 17 ofelbare grepo verket an och de lyckades åstadkomma ett mästerverk af bestående värde. Lasse kallades deri Den

Store, och detta med skäl, ty han hade grundlagt det nya Samhällsskicket och hade alltid haft folkets välfärd som sitt högsta mål. Men sällskapet De Missnöjda skrefvo en annan historia om Lasse, der han rätt och slätt kallades »Den dumma Hullingen». De förklarade att han var den som infört det nuvarande slafveriet med närande och tärande, med skatter på de arbetande och skattefrihet på lättingarne. Att han förstört ungdomen genom införandet af fängelser och barnpiskare; att han var en åsna och att hans samhälle var fånigt. Boken konfiskerades och brändes jemte författarne, hvarpå Sällskapet för inbördes beröm utsatte ett pris på 6 skålpund zink åt den som författade det vackraste äreminnet öfver Lasse I Hugo, kallad Den Store.

Som emellertid Lasse II Axel insåg, att missnöjet med samhället icke kunde undertryckas i rappet, lät han författa en rikshistoria, i hvilken med stöd af Lasses, fadren, efterlemnade exemplar af Rudbecks *Atlantica*, till fullständig evidens bevisades, att nuvarande rike verkligen var det fullkomligaste af alla riken och att detta var i sjelfva verket *Atlantica* eller *De Lycksaliges Ö*. Den ö, som deras förfäder hade bebott och der de inbillat sig att de voro sälla, hade aldrig funnits. Den var bara en *De Missnöjdas* uppfinning för att göra folk missnöjda. Och nu infördes af en barnpiskare en ny lärobok, som kallades *Det Närvarandes Berömmelse* eller *Det fullkomligaste af Samhällen*.

Emellertid hade en massa skrifvarbarn och krigarbarn vuxit upp. För

att likasom vid kungavalen undvika split och söndring infördes den vanan, att sysslorna blefvo ärftliga, men emedan skrifvare och krigare parade sig obehindradt utan tolf tunnland jord, ty de stodo naturligtvis öfver lagen, som de stiftat, så var landet snart kringsvärmadt af öfverklassbarn, som ej hade syssla. De föddes af staten på stipendier eller belöningar, belöningar för att de icke behöfde stjäla eller mörda och åt så många som möjligt inrättade man sysslor. Men som de sysslösa hade svårt att göra ingenting, uppfunno de hvarjehanda knåp, mer eller mindre idiotiskt. En tog sig för att samla knappar; en annan samlade kottar af gran, tall och en; en tredje skaffade sig ett stipendium för att resa ut i verlden. Den sista hade hem-

---

kommit efter att ha upptäckt ett utdödt språk, som han funnit på trätaflor. Som nyckeln till språket medföljde, var det lätt att dechiffrera, och upptäckaren, som kallade språket Schocho-språket, var mycket stolt öfver att kunna ett språk, som ingen annan kunde. Den som samlat knappar hade fått ihop en förfärlig samling. Som han icke visste hvar han slutligen skulle bevara dem, erhöll han ur statskassan medel att bygga ett hus för samlingens inrymmande. Här satte han sig att ordna knapparne. Det fans många sätt att indela dem: man kunde dela dem i kalsongknappar, byxknappar, rockknappar o. s. v., men vår man hittade på ett mera artificiellt och därför mera svårt system. Men för detta behöfde han hjälp. Han

skref först en afhandling om Nödvändigheten af Knapparnes Studium ur Vetenskaplig synpunkt. Derpå gick han in till Skattkammaren med en inläga anhållande om en Professorsplats i Knappologien, samt två amanuensplatser. Ansökan beviljades, mera för att skaffa sysslolösa något knåp än för sjelfva saken, hvars värde man ännu icke kunde bedöma. Som mannen, han hette Hylling (man trodde han var född af en Hulling utan Uffkas tillstånd), händelsevis hade två oäkta söner, hvilkas upp-piskningshjelp han ej hade råd att betala, behöfdes amanuensplatserna ej anslås lediga. Hylling skulle snart förvåna verlden med det första fullständiga vetenskapliga system. På två år hade han utarbetat det och det var ett underbart jette-

verk, ty under dess klasser kunde alla världens knappar inordnas. Systemet hade följande utseende:

K n a p p a r :

<u>Zink</u>	<u>Koppar</u>	<u>Tenn</u>	<u>Jern</u>	<u>Ben</u>	<u>Trä</u>
<i>Med hål:</i>	—	—	—	—	—
1:a klass:	Med	1	hål		o. s. v.
2:a	»	»	2	»	
3:e	»	»	3	»	
4:e	»	»	4	»	
<i>Utan hål:</i>					
1:a klass:	Utan	1	hål		o. s. v.
2:a	»	»	2	»	
3:e	»	»	3	»	
4:e	»	»	4	»	
<i>Med yglor:</i>					o. s. v.
a) runda yglor					
a) refflade					
β) orefflade					
b) ovala yglor					
a) refflade					
1) kortrefflade					
2) långrefflade					
β) orefflade					
1) vakant					
2) vakant					

Det väckte ett oerhörddt uppseende.

Men den, som samlat kottar, ville icke vara sämre, och han öfverraskade snart världen med ett stort artificiellt system, i hvilket alla kottar indelades i 67 klasser, 23 familjer och 1500 ordningar.

Nu hade man länge varit betänkt på att utsträcka undervisningskurserna och som man ansett orättvist att underklassens barn fingo lära sig lika mycket som öfverklassens, beslöt man inrätta ett universitet. Man hade redan tre vetenskaper: Schoscho-språket, Knappologien och Kottologien, hvilka vetenskaper hädanefters blefvo obligatoriska. Men som de bemedlade bondbarnen och handtverkarbarnen också sände sina barn till universitetet, inrättades kolloquier eller enskilda sam-

---

tal, i hvilka endast öfverklassens barn fingo tillträde, och utan hvilka man ej kunde ta examen. Krånglade sig deremot någon gång ett underklassens barn igenom examen, så fick han därför icke en syssla, ty sysslorna voro ärftliga.

Lasse II Axel dog, — det kunde man icke hindra, men erhöll efter döden namnet Lasse den Vise.

KAP. 10.

Sonen, som nu besteg tronen, kallade sig rätt och slätt Anders VII, af hvad anledning vet man ej, men man tror att det var för vissa historiska förutsättningars skull. Under hans re-

gering uppstodo de sköna konsterna. En bagargosse stod nemligen en dag och knådade deg; han skulle göra en kuse, men han gjorde i dess ställe en get. Professorn i Schoscho-språket, som händelsevis gick förbi fönstret der gossen stod och arbetade, fick upp ögonen för hans stora anlag och lät honom göra en get af lera i stället för af deg, och brände den sedan i en ugn.

Med målarkonstens uppfinning förhöll sig annorlunda. Man hade länge observerat i en viss instängd trakt af ön att en mängd sysslolösa kolargossar togo kol och ritade på stockarne. Först ritade de oanständigheter, men sedan ritade de af allt hvad de sågo. Man trodde först det var ett slags mani eller idioti som brutit ut, ty det

var verkligen kuriöst att se en hop ynglingar ränna omkring som skator och rita af allt hvad de sågo. De ritade af bord, stolsben, hus, träd, stenar, morötter, skottkärror, hundar, kattor, allt möjligt som de fingo fatt i. Förgäfves sökte föräldrarne få dem att öfverge de der grillerna och göra nytta, men det var omöjligt. De gräto och sade att de hellre ville svälta och dö än de läto bli att rita af. Det var verkligen en mani.

När saken kom inför Anders, blef han först mycket ledsen, ty han älskade sitt folk såsom endast en furste kan göra det. Han lät sedan spärra in dem i ett hus, der de ohejdadt fingo egna sig åt sin mani och under kungligt beskydd. Han anställde experiment med dem, och en dag lät

han femtio maniaci afrita ett och samma stolsben. Men se, det fans inte två afritningar som voro lika. Filosofer, som tillkallades, förklarade, att det berodde på den personliga uppfattningen. Anders, som icke trott på att den personliga uppfattningen af ett stolsben kunnat vara något filosofiskt, insåg nu sitt misstag och trodde på afritningens djupa betydelse såsom ett moment i andens lif, och han lät utnämna den skickligaste afritaren till professor. Denne skref strax derpå en afhandling om afritningens innehåll och form. Ur det väl valda exemplet ett stolsben, som var prisämnet, deducerade han: stolsbenets innehåll, det var den personliga uppfattningen, stolsbenets form, det var afritningen. När innehållet och formen täckte hvarandra,

eller fullt gingo upp i hvarandra, då var afritningen en fullständig afritning, eller ett skönt. Allt som var afritadt var skönt; en träckande ko var oskön i sig sjelf, ty naturen var oskön, men en afritad träckande ko var skön, ty hon var genomträngd af den personliga uppfattningen af en träckande ko.

En dag fann män en ful afritning af Anders VII utanpå rithusets fasadvägg. Folk som gingo förbi skrattade. Ritaren uppkallades och ålades att afrita konung Anders, men på ett skönt sätt. Ritaren påstod, att hans afritning var skön, ty den var genomträngd och betingad af hans personliga uppfattning af Anders VII. Ritaren ålades vid lifsstraff att genast ändra sin personliga uppfattning af Anders VII. Som ritaren lofvades professors namn

och lön, ändrade han genast sin personliga uppfattning af Anders VII och blef därför utnämnd till hofmålare.

Anders afsomnade i sitt 8:de regeringsår och kallades af de 17 ofelbare för Afritningens beskyddare. Han efterträddes i regementet af Per Erik I. Denne var en vildsint herre, som icke kunde sitta stilla. Han förde krig med jägarne och slog sjelf ihjel så många han kunde. Men folket klagade öfver krigsskatterna och kunde icke inse nyttan af dessa slagtningar. För att upplysa deras mörka förstånd lät Per sammanfatta en ny lärobok att införas i skolorna. Den kallades: Konungaboken, och innehöll beröm om alla kungar från Lasse I till Per Erik; i synnerhet berömdes alla öfverfall och plundringar på främmande riken.

Krigstågen fortforo emellertid under Per Erik, ty krigsmännen älskade äran och isynnerhet eröfrandet af andras egendom såsom pendyler, bordsserviser och mynt. En af sällskapet De Missnöjda skref i anledning häraf en brochyr med titel: »Jemförelse mellan de olika slagen af stöld, Enskild och Offentlig, eller Tjufveri ur Statsrättslig Synpunkt jemte en tablå öfver De Internationella Stölderna under de senaste Konungarne af Huset Huling.» Brochuren blef såsom vanligt bränd jemte författaren. Per Erik dog i anledning af dryckenskap, och (vi nödgas som historieskrifvare hålla oss till den smärt samma sanningen) kanske äfven af något otukt. Han begräts af alla krigsmän och kallades Hjeltekonungen eller Den Oförliknelige.

Med honom utslocknade ätten Hulling, som börjat med De Store Lassearne. Som man redan hunnit piska in i det uppvuxna släktet, att konungarne voro af Gudi, blef det kinkigt att nu välja en konung af de infödda, ty det kunde man dock icke inbilla folket, att en som i går var krigschef i dag kunde väljas af folket att vara af Gudi. Man skickade därför ut en expedition till fjerrboende stammar och hemförde verkligen ett föremål, som i hast döptes och kröntes. För att göra honom älskad kallade man honom Lasse III och utgaf honom vara af ätten Hulling på långt håll. Som han hvarken kunde landets språk eller visste något om det land han skulle regera, råkade magten falla i händerna på Uffka (en afkomling af pastor Axonius

från Upsala). Denne gjorde allt för helveteslärans inskräpande och uppdrog åt professorerna i rithuset att rita af helvetet, hvilket upphängdes i alla kyrkor. Lasse afled och kallades efter sin död Lasse den Helige.

Under hans efterträdare Per II Erik uppblossade en förfärlig religionsstrid mellan provinserna. En svärmare hade nemligen uppträdt och förklarat, att de osalige i helvetet icke knepos med tänger utan stuckos med gafflar. Ett stort koncilium sammankallades och en disputation hölls i sexton dagar och sexton nätter om tänger eller gafflar, hvaraf partierna erhöilo namnen Tänger och Gafflar. Frågan afgjordes till förmån för Tängerna. Men Gafflarne höllo ståndaktigt vid sin tro och föllo icke ens för hotelsen med bålet. Men nu

började Gafflarne, som i en provins fått öfvermagten, att försvara sig mot Tängernas öfvervåld. Tängerna kommo i klämman och sände efter hjälp hos Per II Erik. Per Erik sammankallade folket och med tårar i ögonen svor han att försvara den rena helvetesläran eller sätta lifvet till. Och så drog han ut i kriget. Detta varade i femton år och den ena pendylkistan efter den andra hemsändes; den ena utskrifningen af folk och skatter företogs. Men Gafflarne försvarade sig tappert. Slutligen kom ett förfärans dödens budskap att Per Erik stupat. Men sorgen gaf sig något, då man fick höra, att Tängerna tagit två provinser, sex tusen fanor och trummor, fem hundra pendyler och tre millioner i guld och silfver. Per Eriks lik hemfördes och

---

öfver hans stoft restes en kyrka med följande inskrift: Åt Hjeltekonungen, Den Rena Helveteslärans Försvarare, Dog för sin tång. Anden troligen hos Gud!

Detta var det vackraste bladet i Hulingarnes berömmelsebok. Men Gafflarne fortforo att hålla vid sin tro och fingo slutligen fri religionsöfning. Ja, det fans till och med folk (af de missnöjda) som påstodo att det var en struntsak de slagits om, ty om man knips med gafflar eller tänger i helvetet kunde just vara detsamma, när man visste att det inte fans något helvete.

Per Erik efterträddes af Jöns I Philip. Införde skådespel för att hålla de missnöjda vid godt lynne. Men när de missnöjda också gjorde skådespel, förklarades deras skådespel syndiga och

ett nationelt skådespelshus uppfördes, i hvilket uppfördes stycken ur berömmelseboken och Tängernas krig mot de Otrogna. Derigenom vandes folket att med vörndnad se upp till sina »stora minnen».

Under efterträdaren Jöns II Petter infördes Statstidningen. Den var dels framkallad af det jäsande missnöjet, dels af behovet att få öfverklassens meningar spridda så fort som möjligt. Statstidningens uppgift var: att oupphörligt förklara det allt hvad underklassen tänkte, talade och skref var lögn; att alla underklassens handlingar voro dikterade af låga bevekelsegrunder, egennyttan, afund och illvilja; att förklara det det nuvarande samhället var det fullkomligaste och ledande till allas sällhet; att predika det helvetes-

---

läran var den mildaste, djupaste, qvickaste af alla läror och att den aldrig skulle kunna ersättas af någon annan; att alla andra läror voro dumma och osedliga; o. s. v. Denna uppfinning helsades med jubel och Statstidningen tog därför namnet Den Allmänna Opinionsen eller det Välsignade Stillaståendet.

KAP. 10.

Samhället hade nu nått höjdpunkten eller idealet af bakvändhet. Det nyttiga hade kommit i förakt och det onyttiga var äradt. Det var sålunda ärofullare att rita af ett äpple, för hvilket man blef professor och riddare, än att odia ett äppelträ, för hvilket

man endast blef skattskyldig. Att spela en pjäs var ansedt och äradt vida högre än att skriva en pjäs, och man såg stundom publiken spänna sig för en aktris vagn och draga henne från teatern, när man sett en riktigt god pjäs. Alla som ville hindra rättvisan, motarbeta en utredning af det eländiga tillståndet, öka nöden, straffa den oskyldige, utmärktes genom embeten, pensioner och äretecken.

Mest idealiskt utvecklade sig dock lifvet i städerna. I kungastaden bodde tre hundra tusen människor på en fläck som icke var större än några tunnland. Man kunde sålunda när man såg denna stengraf, som var invånarnes stolthet, genast räkna ut, på huru många lass orenlighet den hvilade, ty staden rensades icke hvar dag.

Häraf stank, som stadsboerne icke märkte, men hvilken alstrade sjukdomar. Härtill bidrog äfven i hög grad det idealiska byggnadssättet. Man hade nemligen i stället för att lägga husen i terrasser mot solsidan byggt dem i långa strängar, mellan hvilka lupo gångstigar, och dessa så smala att endast ett fåtal af invånarne hade ljus i sina rum. Likasom vissa folk som bo i dalar mellan höga berg, uppstod äfven här en sjukdom, som under namn af cretinism ändrar hjernans funktioner och gör idiotismen ärftlig.

Stadsboerna blefvo också så cretinösa, att en bonde icke förstod hvad de talade. De hade sålunda också fått alla sina begrepp så förvirrade, att de, som hade råd, sofvo om dagen och åto och drucko om natten, hvilket

naturligtvis framkallade ännu flera sjukdomar.

Hopträngda på en liten plats, lågo de beständigt i lufven på hvarandra, hvilket icke var underligt, då de ju måste störa hvarandra, knuffa hvarandra, trampa hvarandra. Med den tilltagande cretinismen följde en hjälplöshet, som närmade sig den under barndomstillståndet. Många tusen mark guld måste därför betalas åt väktare, som under namn af polis vandrade på gatorna, ledde hem öfverlastade, buro hem öfverkörda, sprungo efter vatten åt svimmade, letade reda på husnummer, talade om hvar barberarn bodde, hvar glädjeflickor hade sitt tillhåll, hvar elden var lös och så vidare.

Till dessa idiothem strömmade af landtbefolkningar alla gossar och flickor,

---

som ej hade någon jordegendom att ärfva. Gossarne blefvo tagna som slafvar, flickorna sökte plats som slafvinnor eller väntade tillfälle att bli skändade. I staden var det nemligen svårt för unga män att gifta sig och därför skändades med polisens och deras eget medgifvande alla flickor, hvilkas barn ej kunde ha anspråk på att få någon syssla eller något embete.

Olyckliga som de voro i städerna, sökte de permanenta läkemedel i alkoholhaltiga drycker, hvilka förtärdes på offentliga ställen. Vid hvarje förtärande i större mängd af alkohol, hvilket endast försiggick i manligt sällskap, brukade man dricka ett särskildt glas alkohol för den hemmavarande qvinnan, hvilken icke kunde vara borta från barnen, och ett glas för hemmet,

der en säng och en hustru väntade. Vid riktigt stora berusningar började man dricka ett stort glas alkohol för kungen och ett för fosterlandet, ibland också ett för den rena helvetesläran.

Hela detta idealsamhälle af tre hundra tusen personer påstod sig arbeta för folkets väl. Men gick man till tullarne och torgen om morgonen, der bönderna förde in mat åt dem, fick man se hvem som födde dem. I ersättning fingo bönderna litet pengar, som gingo åt till skatter; vidare fingo de se på oljefärgstaflor, höra föreläsningar, skådespel, som de aldrig hade tid att höra på, men det var deras eget fel, ty det stod dem öppet att höra dem när de ville, mot särskild betalning naturligtvis; vidare fingo de lärare, som lärde dem helvetesläran och beröm-

---

melseboken, mot särskild betalning naturligtvis, samt om söndagarne en skopa ovet från presten, som sade dem att de voro stora rackare och att de skulle bli kastrerade, om de inte betalade skatterna. Allt detta, som kallades bildningens välsignade frukter, fingo de (mot särskild betalning) för att de förde mat till stan åt dem som skulle svultit ihjel, om bönderna en morgon underlåtit att komma till torget. Och det gick i bönderna!

Men i staden funnos alltid fattiga och missnöjda, och dem måste man slutligen ta hand om, ty de blefvo farliga. För den skull inrättade man allmänna barmhertighetshus, som kallades fångelser, der man anställde försök med huru litet en menniska kunde lefva på. Och när man fått reda på det, hade

man upptäckt att arbetarne frossade. När arbetarne vägrade arbeta, ty arbetet var fritt, så gjordes arbetet ofritt, och man tvang dem med vapenmakt att arbeta.

När slutligen missnöjet och jäsningen blefvo för stora, skatterna olidliga, och all skulden kastades på regenten, uppfann denne slutligen ett nytt regeringssystem, som efter mycket bråk blef antaget under namn af parlamentsystemet eller ansvaringsystemet. Likasom en mängd tidningsredaktörer af tryckfrihetslagen nödgats kringgå densamma genom att sätta så kallade ansvaringar i sitt ställe, så utvalde konungen numera ministrar, hvilka åtog sig ansvaret för hans dumheter, och derigenom skyddades konungen för allt åtal. Men ansvaret var icke farligare

---

än att en minister, som stått bocken för en kunglig dumhet, fick ta afsked som länschef och kerubimer-riddare. Dessa ansvaringsplatser voro därför också mycket behagliga och eftersökta.

I närmaste sammanhang med detta stod pratmakarsystemet eller det parlamentariska styrelsesättet. En hop rikt folk sammanträdde en gång om året och sökte genom klyftigt tal utse det nästa offer, på hvilket en ny skatt skulle vräkas. När de voro hvarandra för klyftiga, kommo de om sams i godo att antingen icke vräka skatten på hvarandra, eller också bytte de och schackrade med skattebördor.

Ett eget och i sitt slag godt exempel på detta styrelsesätt var den parlamentariska akt, som afhandlade garfverinäringen. Sex garfvare hade i tjugo-

fem år gjort dåligt läder för dåligt pris. En vacker dag börja jägarne, som ännu lefde i grannskapet, taga sig för att införa godt läder för godt pris. Folket jublade åt nyheten, men de sex garfvarne, som sutto i talkammaren eller parlamentet, gingo in med en anhållan att få tull på jägarnes läder. Den inhemska industrien måste skyddas, landets barn icke ätas upp o. s. v. De fingo tull på jägarnes läder! För dessa sex garfvares skull måste folket fortfarande köpa dåligt läder för dåligt pris. Detta sätt kallades skyddsättet, emedan derigenom det enskilda intresset skyddades på allmän bekostnad. Ansvaringen ansåg sig emellertid passa på att söka en länschefsplats, låtsade stor förtrytelse och afgick; erhöll platsen samt tillika Kerubimer-

---

orden, hvilken endast brukades som belöning åt store män.

Men det sorgligaste af allt var att cretinismen småningom blef medfödd likasom de kroppsliga svagheter. Cretinerna, hvilka kallade sig intelligens-kotteriet (af intelligere, inse) emedan de icke insågo sin cretinism (lucus af non lucere), hade småningom så urartat, att de förlorat medvetandet om sin hjernuppmjukning, och tvärtom ansågo sig vara de visaste i samhället. Som de hade krigsmagten till sitt förfogande, råkade samhällstillståndet i det närmaste likna ett dårhus, der patienterna gjort uppror och inspärtrat sina läkare och väktare. Detta gaf anledning till de allra befängdaste uppträden. Sålunda kunde man i talkammaren höra på fullt allvar sådana meningar förfäktas

såsom att Atlantica, så hette nu riket, som endast egde 50,000 krigsmän, skulle kunna försvara sig mot Aqvilonia eller hvilket annat rike som helst, hvilket hade 20 gånger så många krigsmän. En annan gång förfäktades med framgång den meningen, att samhället skulle störta ihop, om icke folket ville betala skatt till vissa komedianter. En annan gång skulle staten ramla, om icke folket ville ge lön och professorsplats åt en herre, som trädt upp ett stort antal bobbor på zinknålar.

Följderna af att år ut år in se cretinismen vårdad, aflönad och eftersökt blefvo småningom att många olyckliga önskade delaktighet af cretinismen, emedan den gaf ära och pengar. Och nu skulle den spridas genom skolorna, men det gick inte fort, ty folkets

sinnen hängde ännu genom minnet vid det gamla som egt mycket af förnuf-tighet om ock det var sämre i många stycken. Men när alltid och alltjemt de sågo huru endast det skänkte an-seende att man egde de mägtiges me-ningar, måste de mot sin vilja åtmin-stone uttala de godkända meningarne om också de icke hyste dem, och då de slutligen arbetat sig upp till samma opinion som de öfre, voro dessa tan-
kar redan gamla.

Det blef sålunda en oupphörlig hets-jagt, en evig slitning och oro i sam-hället och ett aldrig tröttnande miss-nöje. Och när de vanmäktige reste sig i massa mot de mäktige och beröfvade dem magten, såg man strax det gamla förnya och upprepa sig, så att de, hvilka nyss varit förtryckta, efter hvarje res-

ning befunno sig vara förtryckare hvarom de aldrig drömt.

Det är då som alla tänkande kasta sig med raseri öfver frågan om samhällets förbättring, och en mängd sekter uppstå eldade af heligt nit att till hvad pris som helst göra ett slut på olyckorna, nöden och kifvet.

En sekt, kallad mollskinns-skolan, förfäktade den meningen att samfundet skulle få vexa i ro såsom en naturlig äng, der gräs och ogräs fingo kämpa kampen om matbitarne äfven med risk att ogräset såsom det starkaste skulle rå.

En annan, kallad samfundisterna eller småfogelskolan sträfvade för en allmän sammanslutning af de små, de sjuka, de svaga, de dumma, de lata, hvarigenom de svagares rätt att för-

---

trycka de starkare skulle vinna grundlags helgd.

En tredje sekt, benämnd Boschmanerna, ansåg den enda räddningen icke ligga i en lösning af frågorna, som voro olösliga, utan i en generalsprängning af hela planeten Tellus, hvilken såsom skapad af intet tryggast borde återgå till sitt ursprung.

Och medan dessa och flera sekter kämpade om öïverväldet fortfor samhället att bli vid det gamla, sökande i det förflutna bevisen för det närvarandes utmärkthet i alla afseenden, upptagande äldre tillryggalagda former, dikterande beslut och stiftande lagar, så att aldrig förr hade en sådan endrägt rådt bland de styrande, hvilka alltså därför ansågo och läto bevisa

att detta var den sanna de lycksaliges ö, under det att de styrda alltjemt stärktes i deras gamla tro att det visserligen var de olycksaliges.

En hexa.

Tekla Degeners fader var gevaldiger vid stadsvakten, eller archererne hvilka hade sig anförtrodd stadens inre bevakning jemte fängtransporter och fängelsetjenst. Kåren åtnjöt mycket ringa anseende, och bar uniform från trettioåra kriget, som hunnit blifva löjlig och ådrog sig dess bärare alla gatpojkers löje och förskaffat stadssoldaterna ett öknamn, som genom generationer vunnit sådan häfd att de äfven af bildade personer endast nämdes vid

namnet »rofbössor». Han var således en dubbelt stämplad, tillhörande ett ringaktadt stånd, intagande en grad som han aldrig genom befordran kunde stiga upp utur. All drifkraft till exemplariskt uppförande saknades sålunda, då möjligheten att förbättra ställningen var afskuren, hvarförutom den beständiga beröringen med brottslingar af alla slag gaf hans sätt att skåda lifvet en mörk anstrykning. Han blef därför inbunden, missnöjd, svårmodig och begifven på att dricka.

Modren hade tjenat, och slutligen genom giftermålet kommit till en portvaktartjenst, som gaf henne en sjelfständig ställning men på samma gång ett pinsamt lif. Gevaldigern, som alla nätter måste sofva i vakten, kom endast hem en stund om eftermiddagen

---

och drack värmdt öl med bränvin, då Tekla alltid skickades bort i något ärende. Äktenskapet var därför mycket löst knutet, men äfven mindre stormigt än eljes. Huset var beläget vid Svartmunkagatan snedt emot Tyska kyrkan, kanske den dystraste plats i den gamla staden mellan broarna. Det var en åldrig svartnad byggnad med små dunkla fönsterrutor, som hvarken tycktes kunna släppa igenom eller reflektera något ljus. Hela huset såg hemlighetsfullt och ruskigt ut, och man kunde icke fatta huru egaren till detta näste kommit på den idén att hålla portvakt. Men detta hade sina orsaker. Huset var nemligen mycket bebodt, så att det dels behöfdes sträng uppsyn, dels voro hyresgästerna af sådan natur att en portvakt måste

skänka sitt anseende åt hyresvärden. En trappa upp var nemligen ett Finskt sjömansherberge; inpå gården låg ett ockrarekontor och derofvanför var en lönnkrog med flickor. Portvaktstjensten var sålunda icke någon latmanssyssla, ty porten skulle öppnas i medeltal hvarje tionde minut på dygnet och fick aldrig lemnas öppen. Portvakterskans lif bildade sig sålunda som en fånges och hvad värre var en förbrytares, som genom tortyr skulle tvingas till bekännelse. I vissa fångelser hade man nemligen den seden qvar, att genom buller i gången störa ransakningsfångars sömn, flera gånger om natten för att mjuka upp dem. Det fans sålunda icke en minut på dygnet som hon kunde vara säker för klockan. Skötte hon barnet, måste hon upp och draga

i strängen, stod hon vid spisen måste hon springa ifrån och med grämelse se huru mjölkpannan kokade öfver, låg hon i sängen och allt omkring henne blifvit tyst, ögonen slöto sig, nerverna slappades för att lägga sig till hvila, pinglade det, och hon måste åter spänna muskler för att draga i strängen. Strängen hade slutligen blifvit en ny ledamot som liksom vuxit ut från högra armen. Hennes lif, hela hennes tillvaro hade ombildat sig såsom del af en ringledning. Hon hade förlorat all vilja, allt initiativ, och all hennes verksamhet fick sin impuls utifrån, från en lina som drogs af en fremmande, en klocka som signalerade den fremmandes vilja, hvilken hennes högra arm utförde. Första året medan hon gick med dottern var hon ännu nervsjuk,

men sedan hon blef van, kände hon hvarken behag eller obehag. Hon märkte endast att hon lefde, och hon visste att hennes lif stod i närmaste förbindelse med det snöre som hon drog i. Tröttnade hon att dra i snöret, så skulle ingen mat, ingen dryck mera komma fram, och ledsnade hon på det trånga rummet med den lilla gluggen åt portgången, så stod henne friheten öppen — på gatan.

I detta lilla rum kom Tekla till världen under det att porten dunkade, klockan pinglade och sjömän sloges med knif i portgången. Hon var ett mycket skrikigt barn, kunde skrika en half timme tills hon kiknade och blef alldeles tyst samt låg som en död. Hon tycktes vara född med afgjord ovilja för porten och klockan, och

kunde på de fem första åren icke vänja sig vid dem, och när hon sedan blef van, hörde hon ljuden äfven då hon var frånvarande. Satt hon på skolbänken eller var i vakten hos fadren hörde hon klockans: ping-ping-ping, regelns: klack, och portens: bom-bom.

Modren trodde sig kunna lugna henne med varmt öl och en liten droppe brännvin, hvarmed hon stillade sig sjelf, men det hjälpte icke.

När Tekla blef fyra år, släpptes hon ut i portgången och på gården att leka. Gården var som en vid skorsten, med en rad hemlighus på ena långsidan, på kortväggen en stor svart-tjärad soplår, ur hvilken alltid rann en flod af svart mölja. Om sommaren stod det som ett moln af flugor kring soplåren, och stora bruna råttor kröpo

fram ur källargluggarne för att nappa åt sig en morotsstjeln, ett potatisskal eller en klädeslapp, och stundom vågade sig en gråsparf ner från takrännan för att hemta en linnetrasa till sin bosättning. I portgången hade Tekla sin lekstuga bredvid rännstenen der diskämbaren slogos ut och der stora långbenta spindlar tågade på väggen. Ingen var elak eller ovänlig mot henne, och de som gingo genom porten hade alltid en nick eller ett godt ord åt barnet, emedan hon var den fruktade portvaktens dotter. De snällaste voro dock jungfrurna som bodde en trappa upp öfver gården. De gáfvo henne ofta marzipan och bjödo henne med sig upp på rummen, der det var fina förhängen och luktade rosenvatten. Modren tyckte icke riktigt om dessa

besök, men det var alltid en lättnad att vara af med barnet en stund och veta att det dock var innanför porten.

Ut på gatan kunde hon aldrig komma, ty modren var aldrig ledig och gick aldrig ut. Solen hade hon ännu icke sett, men när hon stundom satt på gården och med hufvudet bakåtlutadt tittade upp åt husväggen, öfver takkanten, såg hon att det lyste ljusst deruppe och att det var mycket blått. Men när vintern kom och det låg svall-is i portgången, då var hon instängd hela dagen i den trånga kammaren, der det var så mörkt att ljus måste brinna på förmiddagen, och der det alltid osade af vidbränd mjölk, stekt fläsk eller kokt dricka. Fönstret åt gatan var klistradt med papper, men Tekla hade gjort sig ett litet hål,

genom hvilket hon kunde se ut. Men öfver gatan såg hon endast hörnet af en stor svart byggnad med mycket höga spetsiga fönster. När hon en gång frågade modren hvem som bodde der, fick hon veta att det var Guds hus, hvaraf hon insöp den föreställningen att Gud var en mycket lång man som behöfde högt i tak och höga fönster. Det som då var hennes enda glädje var fadrens besök. Han var en lång, ljus, blek man, med granna, ovanliga kläder. Knapparne i rocken voro förgyllda och hade en gubbe intryckt som de kallade Erik den Helige; öfver den mörka rocken lyste i hvitt det lackerade buffellädergehänget, och värjan skramlade så stolt när den ställdes i skåphörnet. Men jernhufvan var ändock det aldra roligaste, der den stod

---

på bordet bredvid ölmuggen, och blänkte och lyste i guld och granna färger, och den stora borsten som stack upp öfver kullen såg ut som en riktig svart katt.

Mest talade föräldrarne med låg röst, men stundom hörde Tekla huru orden föllo hårdt, kort, skarpt, och då blef hon rädd. Men fadren tystnade alltid af först och tog upp en brun pung, ur hvilken han räckte modren några silfverslantar, hvarpå han steg upp för att gå.

Tekla, som såg att husfolket helsade fadren med stor aktning, vande sig tro att han var en mächtig och ansedd man, och detta sammanlagdt med den auktoritet hon såg modren åtnjuta i huset gjorde att hon snart betraktade sig såsom icke tillhörande de vanbördiga.

Hon vexte upp, utan syskon, utan lekkamrater och hade således ingen att jemföra sig med, ingen att slipa sitt lynne mot. Men så kom den ålder då hon skulle börja skolan. Som fadren var af gammal tysk slägt och man tillhörde tyska församlingen, blef hon satt i församlingens skola för flickor. När inskrifningen egde rum, hade modren måst taga sig ledig och följde barnet upp på skolsalen. Tekla ropades upp, och modren tillfrågades om fadrens yrke. När hon svarade: *gevaldiger vid vakten*, drog ett omärkligt löje öfver lärarens ansigte, men de andra närvarande föräldrarne och barnen logo öppet så att Tekla märkte det. Utkomna på gatan frågade flickan modren *hvarför man skrattat*, men modren kunde intet svar ge. I skolan

fick hon dock snart reda på orsaken, och barnet hade upptäckt att hon tillhörde en lägre samhällsklass, ur hvilken föräldrarne sökte höja henne genom uppfostran, och i hvilken lärarne sökte qvarhålla henne genom att predika förnöjsamhet med den lott Gud gifvit hvar och en här i lifvet. Hon märkte dock snart att de bättre barnen hade hvita ansigten och händer, och hon fick längre fram lära sig af andra flickor att dricka vinättika och tvätta händerna med varmt vatten för att också bli hvit. Hon blef också snart kinkig, sömnlös och ytterst känslig för intryck, så att hon nästan aldrig kände sig riktigt frisk. Modrens ökade omsorger vande också barnet att betrakta sig som en hjälplös och

en sjuk som väntade all hjälp utifrån då hennes jag alltmer försvagades.

Sålunda gick barndomen framåt mot konfirmeringen. Här inbillades hon nu snart att alla människor äro jemlika, och när hon såg på ett rum samlade barn från alla samhällsklasser, alla åhörande samma lärdomar, såsom om lifvet skulle dana sig lika för dem alla, blef detta henne snart en ljuf tro. Presten som var en varmhjertad gammal man tycktes sjelf hylla den tron, att alla voro barn af samma fader, och han gjorde ingen märkbar skilnad mellan de fattiges och de rikes barn.

Om aftonen efter storförhöret hade han samlat alla barnen på kyrksalen för att gifva dem sista lärdomen för lifvet och säga dem farväl som omyn-diga innan de skulle undfå mysteriet

---

och sedan vandra ut i lifvet ensamma med sin Gud. Det var qvaft i det lilla mörka rummet från hvars väggar stränga mörka ansigten blickade ner ur svarta tafvelramar; kakelugnen hetade och den gamla kopparlampan spridde ett svagt sken öfver de bleka anletena, som då och då upplystes af återskenet från den gamle lärarens af det hvita håret strålande ansigte. Han hade med skälfvande stämma skildrat lifvets förfärliga allvar för de unga; han hade varnat dem för klipporna, han hade bedt dem tro honom som sett lifvet hurudant det var, och han hade besvurit dem att icke bygga sitt hopp om varaktig sällhet på en så gungande mark som den ostadiga lycka världen kan skänka.

I detta ögonblick trodde de honom

---

alla. Fältöfverstens son trodde honom då han sade att äfven den högst uppsatte kunde störtas och sluta som en utstött; guldsmedens dotter trodde honom, då han upplyste om att han sett många rike mans döttrar lykta sin bana som tiggerskor. Men i denna sista sköna stund, på detta rum, der de voro afstängda från verlden och stodo alla inför Guds ansigte som barn, skulle de glömma att derute i det grymma, stygga lifvet menskorna värderade hvarandra på ett annat sätt, efter lägre grunder, och när de nu i morgon skulle vid nådabordet äta kärlekens måltid tillsammans, glömma att många, många aldrig mer skulle sitta vid samma bord, erinra sig att kanske några skulle betjena de andra vid andra måltider, och att de nu en enda gång skulle ur

---

samma bågare dricka förbrödringens dryck, såsom Jesus Frälsaren ätit och druckit med de ringaste. — Barn, slutade den gamle, nu inför Gud den Evige, visen Er gamle, kanske ende vän, att I ett ögonblick kunnen aflägga världsliga tankar och känslor, att I kunnen känna Er såsom bröder och systrar af den enda stora syskonrund som vår frälsare en gång tänkte sig hela menskligheten, då han sjelf steg ner bland de ödmjuka fastän hans plats såsom skriftlärd var bland de öfverste i synagogan; öppnen Era hjertan utan fruktan och utan blygd; och låt mig se ännu i ett ögonblick den ljufva syn mitt hjerta drömde, att äfven menskors barn kunna vara englars likar redan här på jorden.

Han steg ner ur stolen och låste dör-

ren med rigel, under det barnen uppskakade väntade hvad som skulle komma.

— Nu, fortfor läraren, sedan han kommit upp på sin plats, nu har jag låst ute världen med dess lustar, dess synder, dess orättfärdighet, och nu äro vi ensamme inför menniskones Son, som kom att nederslå det som var upphöjdt och lyfta det förtrampade. Höjom våra hjertan i den tysta bönen, och när I känna anden röra Er, rena Er, ödmjuka Er, gifven hvarandra det famntag som menskors barn alltid skulle bjuda menskors barn utan svek och utan vank, låt mig se du rike yngling som har magten och äran väntande på dig med karet och spannriddare nere på gatan, låt mig se dig öppna dina armar för din trälände broder, låt mig

---

se dig välborna dotter af en ärad och berömd ätt vid din kanske blifvande tjeņarinnas bröst, och du fattige mans trampade son, låt ditt hat mot de lycklige smälta ett ögonblick, värm ditt kallnade hjerta vid din afundade broders, rena ditt sår, du söker dölja, i din hatade broders famn. Älsken Eder inbördes, såsom jag hafver älskat Eder, gifven hvarandra broders- och fridskyssen, nu i detta ögonblick, nu, innan dörren öppnas och verlden går emellan, med kif, nit och ond vilja, ty sedan, ack Gud hvarför? — skiljas edra hjertan och vägar, ynglingar och jungfrur därför nu, just nu! Amen!

Gossar och flickor, som under talet stått i två hopar midt emot hvarandra, först betraktande hvarandra med fruktan, gingo nu under inflytandet af ex-

---

tasen med tårade ögon och öppna armar emot hvarandra, och under krampaktiga snyftningar omfamnades de och kysstes. Det var som om alla skrankor af stånd, börd, förmögenhet, kön hade fallit, och dessa blyga, som skulle bäfvat för den ovanliga handlingen, sågo frimodiga och kärleksfulla på hvarandra. Det grofva ansigtet, de frusna händerna, de dåliga kläderna, sågos ej: den svultna och hätska minen hade slätats och den öfvermodiga hållningen var bruten, den lättfärdiga tonen hade tystnat.

Från sin plats såg läraren ut öfver den storm han lössläppt, och bäfvande för de andar han framkallat, men gripen af att se en dröm satt i full verklighet, sträckte han lugnande ut armarne och bjöd vågorna lägga sig:

— Frid vare Eder, var det enda han kunde framsäga, under det tårar af glädje och hänförelse droppade ner från hans stora mörka ögon.

Likasom väckta ur en sömn, raglade de unga tillbaka till sina platser. Snyftningarne hördes ännu ryckvis, såsom när ett barn gråtit slut, och med nerslagna ögon liksom blygandes öfver något orätt eller otillständigt, satte de sig ner på bänkarne och vågade icke se på hvarann.

I detsamma tog någon i dörrlåset, som gaf ett kort vresigt ljud ifrån sig. Läraren såg betydelsefullt åt dörren; skulle säga något, men kunde endast le, och steg ner för att öppna åt pedellen som skulle in för att sköta om ugnen.

Det var svårt att komma upp igen

---

i exaltationen, och man hade fallit rakt ner på jorden. Några af barnen logo redan.

— Ja, vi le nu, sade pastorn, vi le åt våra barnsligheter, när världen kommer och öppnar dörren. Vi skola nog le många gånger åt vår svaghet, åt våra drömmar, åt vårt bästa hopp: men hvem vet om vi icke borde gråta i stället. Hvem vet?

Hettan i rummet hade tilltagit, imman rann från de kalla fönsterrutorna, och lampan rökte. Barnen sågo slappa ut och en och annan gäspade. Pedellen gaf sin otålighet till känna genom att rassla med brandstaken. En allmän afmattning och förlägenhet hade inträdt, och pastorn avslutade snart förhöret med en kort bön efter ett litet tal öfver texten: Ingen kan undfå

Guds rike utan att han varder som ett barn.

När ungdomen tog på sig kapporna i försalen, vågade de icke se på hvarandra, och det lifliga intrycket af det skakande skådespelet slog upp igen, så att de ej kunde komma sig för att tala om det.

På Tekla hade saken gjort ett mycket djupt intryck, så djupt att hon ännu gick hemåt öfver kyrkogården såsom ovaken. Mörkret hade fallit öfver aprilqvällen och det blåste en ljum sydlig vind som ristade de nakna lindarnes spöknippor mellan hvilka stjernorna syntes såsom glitter på julgransens qvistar. Hon gick steg för steg och höll muftisen framför sig med båda händerna såsom om hon bar en vac-ker nymålad tafla den hon var rädd

att sudda ner. Ibland höll hon upp händerna likasom hon ville betrakta en målning; hon närmade den och aflägsnade den för att få synpunkten eller inpräglade den; och när hon sedan slöt ögonen kunde hon midt i en menskohop se en mörk, rask yngling, som med utsträckta armar nalkas henne; han slutar henne i sina runda armar, trycker sitt ansigte mot hennes, så att hon endast ser ett hårfäste och två öppna ögon som spruta in eld i hennes, och i hennes mun inandas en annan mjuk mun vällukter, och på sin öfverläpp känner hon en svag tryckning af ljumt silke. Hon omfattar honom med sina armar och känner sina darrande kalla händer värmas af det Brabantska yllet i hans tröja; hennes kind lutar sig mot ett hvitt veckadt

Hollandslärft, hvitt som frälsarens kläder i förklaringen, och midt på bröstet lyser en granatröd bloddroppe, som är kall och trycker hårdt mot hennes tinning så att hon vill skrika, men smärtan är så ljuf och hon trycker sig än hårdare mot den hvassa stenen så att tinningbenet ömmar. Derpå hör hon Mästarens röst: frid vare Eder; armarne släppa sin omfamning, hon vacklar tillbaka såsom ur en sömn, ser lampans röda låga hvila öfver det mörksköna hufvudet såsom den helige Ande öfver lärjungarnes i Emaus; ser de stränga svarta ansigtena från väggen stirra ner med ögon som röra sig snedt, och så kommer den halte pedellen och stänger ugnsluckan. Hon stannar vid kyrgårdsporten och framkallar synen om igen från början; hon öppnar kap-

---

pan och luktar på klädningsbrösten, från hvilket stiger en svag vällukt af liljekonvalje, och hon böjer hufvudet för att kyssa den bruna bombasinen, men halsen stramar mot kragen. Och se, då vexer en hvit ört ur venstra sidan med sex små rynkade klockor på en ljusgul stängel mellan två hvassgröna blad och den klänger sig upp mellan hennes unga bröst och räcker sig mot hennes mun för att bli kysst. Och det ilar genom bröstet som om det ville spruta mjölk ur dem, och hennes ben darra, så att hon måste hålla sig i de stora jerngrindarna. I detsamma hör hon hornstötter uppifrån torget; det ringer i en skeppsklocka oupphörligt, oupphörligt; hundar skälla, gossar skrika, och så kommer ett buller rullande fram för den smala gatan,

ett tunnt men doft buller som af hamrad koppar; det tjocknar och vältrar fram, och nalkas stort, rödt som ett eldsken, som lyser upp skyltar och stenornament och små fönsterrutor; det nalkas henne, och nu rusa fyra svarta hästar med eld i ögonen och eld från seldonen, och en blodröd vagn med sotade män i guldhjelmär störtar förbi och på vagnen slingra sig svarta ormar kring blodtunnor med kopparkranar, allt under det klockan ringer, hornen tuta och eldskenet yr omkring vagnen.

— Hvad gör du der? frågade modern som kommit för att hemta Tekla från läsningen och fann henne stående likblek med händerna stelnade omkring jerngrindens tenar.

— Såg du mor? frågade flickan.

— Visst såg jag brandvakten, svarade gumman, och det brinner ju vid Ryssebodarna. Men du är ju sjuk, Tekla! Är du inte sjuk?

— Jo, jag tror det.

— Kom hem då, för all del.

Och modren ledde döttern öfver gatan in i det lilla portvaktsrummet.

Tekla sof icke den natten utan låg halfvaken och tänkte öfver pastorns ord och det ovanliga uppträdet hon bevittnat. Alla menniskor voro syskon och lika inför Gud; huru skönt att veta det; men hvarför icke också inför menskor? Hvarför icke ens lika inför presten i kyrkan då de rika hade bästa platserna med bänknycklar och de fattiga stodo på gången? Det kunde hon icke svara på. Hvarför hade pastorn stängt dörren då de skulle kyssa hvar-

ann, gossar och flickor? Var det orätt att man kysste hvarann efter som ingen fremmande skulle se det? Troligen var det icke rätt efter som hon icke hade lust att tala om det för modren. Ibland under nattens lopp när klockan ringde och modren vaknade erfor hon ett rasande begär att tala om allt för modren, att få säga högt: han kysste mig, den mörka gossen, men hon höll igen af fruktan att nöjet skulle förgå i samma ögonblick hon omtalat det. Det var en hemlighet mellan dem och pastorn, säkert en hemlighet efter som dörren stängdes.

Och hon gömde den i sitt hjerta.

Konfirmationsdagen föll in med en solig aprilmorgon, då kajorna kommit igen och börjat reda bo i kyrktornets gluggar. Klockorna ringde så klart i

den rena höga vårluften då Tekla med far och mor gick i sin hvita klädning, barhufvad till kyrkan. Fadren bar sin stora mundering och hade en röd borste i stålhufvan, och mor hade svarta ringade klädningen med räfskinn. Den gamla mörka kyrkan syntes Tekla så ljus och hon trädde in under den granna stenportalen såsom till ett besök hos Gud, der alla menskor voro syskon.

Solen lyser på messingskronan i taket, på predikstolens och altarets förgyllningar och orgelns tennpipor skina nyskurade som silfver. Folket är helgdagsklädt och fruntimren bära ljusa vårdrägter. Men uppe vid altaret sitter nattvardsungdomen: gossarne svarta och flickorna hvita; bleka, upprörda; sjudande af vårluften och vaknande drifter, skakade af väckelser till tanke

---

på lifvets stundande allvar och manbarhetens nyvunna rättigheter; bäfvande för det offentliga uppträdande de skola bestå, och nyfikna på mysteriet som väntar.

Orgeln spelar, presten talar, den mörka ynglingen ser oafvändt in i Teklas ögon så att hon slutligen tröttnar att vända sig bort och så låter hon blickarne hvila i hans och der stanna de. Det synes henne som om de sutte ensamma och talade vid hvarandra; talade om sagor, om skolan, om julaftnar, om hvad de hört, om hvad de tänkt om dagen och drömt om natten. Och när predikan är slut känner hon det som om de två varit mycket länge bekanta. Hon kan utantill hans panna, hans hår, hans lilla svarta knävelborrar, hans fina korta haka; hon känner

knuten på hans fina hvita halskläde, hans perlstickerier och hans karduansskor; och hon tror sig förnimma lukten af liljekonvalje genom hela kyrkan.

Så är ögonblicket inne att de skola fram till altaret. Tekla tänker icke mer på mysteriet utan på kärlekens måltid med syskonen af samma fadershus. Hon får sin plats bredvid en flicka i hvitt siden och svarta lockar som knuffar henne i sidan då hon faller på knä på hennes kjortelsläp. Men det purpurröda vinet i den gyllene tumlaren är festens och det fulla hjertats glädjedryck, och det hvita oblatet är rike mans öfverflödsbröd; officianterna i scharlakanssammet med guldborder gå omkring som den rike mannens munskänkar och på silfvertallrik betjena Lazarus med smulorna, utan

---

att släcka hungern eller törsten men väcka dem båda. Men till glädjefesten sjunga skolbarnen litanians sorgesång, såsom en kör af hungriga, och orgeln klagar fram melodien, jemrande, stönande såsom om den nedkallade all verdens olyckor och elände öfver dessa barn som trott sig gå en vacker och en glad stund till mötes.

Allt var öfver; föräldrarne mottogo sina barn med omfamningar, och barnen skildes från hvarandra glada att det var till ända.

Konfirmationen hade ett inflytande på Teklas utveckling som sträckte sig långt fram i tiden. Såsom inledning till det råa hvardagslivet kunde intet vara mera olämpligt. Klass-skilnaden

kunde icke upphälvvas, om än något jemkas och ändra gestalt. Gårdagens gesäll var morgondagens mästare, och tjenarinnan var snart som hustru matmoder. Dessa vackra läror om mensklighetens broderskap, uttänkta af de små kunde aldrig få de stora med sig, och föräldrarne skulle säkert aldrig kunna känna sig som jemnåriga med barnen, då de faktiskt voro före dem i ålder och erfarenhet. Men det var en tröst för de svaga att få tro det, och Tekla ville så gerna tro att dessa unga flickor med den skära hyn och de hvita silkeskjolarne voro hennes systrar, lika gerna som hon ogera, ja med fasa ville räkna dessa fallna qvinnor som bodde öfver gården som sina anhöriga eller jemlikar, ehuru väl Jesus

---

äfvén hade medräknat Maria Magdalena bland sina systrar.

Hittills hade det varit Teklas göromål att bära mat till fadern om middagarne. Detta hade alltid varit plågende för henne, ty det brunbetsade lilla skåpet ådrog sig alltid en obehaglig uppmärksamhet, och hon såg inga andra än tjenare och vakter bära matburen. Efter den högtidliga akten hvarigenom hon utträdt ur barndomen fick hon fullt medvetande om att detta ärende till vakten var något ringaktadt, och nu uppfinner hon alla tänkbara gränder som obemärkt kunna leda ned till kasernen. Gränderna finner hon upp, men de äro mörka, trånga, smutsiga, och i dem möter hon endast fattiga och illa klädda människor som icke se med förakt på henne. Värst

är dock när hon skall gå förbi det lilla stycke af det öppna torget som ligger framför vakten vid Rådstun. Hon vill der sjunka genom jorden, draga kappan öfver ansigtet, bli osynlig som man blir i sagorna, och hon hittar på att fälla ögonlocken, så att hon endast ser de rundhuggna gatstenarne framför fotspetsarna. Hvar gång hon kommer ut ur den mörka grändens mynning och ljuset från den öppna platsen slår emot henne, faller hon i svettning och ångest, och det är för henne som att simma öfver en sjö, eller gå på en spång öfver ett bråddjup. Men när hon fäller igen ögonlocken går hon med snabba säkra steg mellan hästar, bärare och åkdon utan att bli knuffad af någon. Emellertid äro dessa ögonblick så förfärliga för henne att hon

äfven om söndagarne vid samma tid faller i ångest fastän hon då är befriad från tjenstgöringen.

När hon kommer in i vaktrummet der fadern vistas, brukar väbeln taga henne under hakan och fråga henne hur hon mår. Detta har han gjort i många år, men nu en dag, när han vill göra det om igen, säger fadern med sträf röst:

— Låt vara med karesserna!

— Hm! svarar kamraten, det är ju vår Tekla.

— Jag tycker inte om det der, brummar fadern igen. Kan du inte se att flickan har lång kjol.

Tekla visste nu att hon inte var barn längre, och hennes blifvande ställning som tjenare började bli henne klar, och oroade henne.

En middag då hon smugit in i sin sist upptäckta Peter Apollos-gränd, hvilken förkortade vägen öfver torget med åtskilliga steg, och med ångest slående ner ögonen så att hon numera af vana verkligen trodde sig vara osynlig, lemnade hon gångbanan vid husväggen och begaf sig in på Själagårdsgatan. Men i dag hade man hackat upp isen och den låg i stora stycken kant vid kant så att det rörde sig som hafsvågor under fötterna. Vacklande sätter hon till att springa öfver de hårda kammarne, undviker hästhufven på känsel när deras mjuka nosar snudda vid hennes kappärm, hör körsvennernas rop som i en dröm, och skall sätta foten på gångbanan, då hon törnar mot en junker, af hvilken hon endast ser ett par små hjortlädersstöflar

och ett Leydenskt lårfeder, ty hon vågade ej se upp. Sammanstötningen var våldsamt så att stenfaten i matburren med en stark skräll slogo tillsammans och troligen krossades, ty nu rann en flod af ärtsoppa på klapperstenarne. Tekla blygdes, så att hon föll i gråt, men kände en behandskad hand fatta i hennes arm för att stödja henne, och hörde en röst som med mjuk, deltagande klang sade: pardon!

Hon såg upp, och kände igen den mörke ynglingen, som med en lyftning på hatten gick vidare framåt gatan. Skälvande och gråtande inträdde hon till fadren i vakten, som tröstade henne så godt han kunde, och förebar att han gerna åte hos tavernaren i dag.

När Tekla kom hem arbetade hennes hufvud under kallfeber. Hon satte sig

på en halmstol i portvaktarrummet och stirrade rätt framför sig utan att kunna tala. Oaktadt hon var mycket hungrig, åt hon ingenting. Det var henne en njutning att plåga sin kropp, och lifvet låg för henne så förhatligt som en fiendtlig mörk magt, inlagd inom henne sjelf och som hon ville tillintetgöra genom att undandraga den näringen.

Hon blef sittande på samma stol till inemot aftonen. Modren frågade henne tidt och ofta huru hon befann sig, men tröttnade slutligen när hon ej fick något svar. Till qvällen åt Tekla med stark matlust och gick sedan till sängs. Om morgonen derpå hade hon hufvudpina och blef liggande till klockan tio.

— Tänker du resa på dig i dag? frågade modren som ville ha fejdadt.

— Jag vet aldrig om jag står bi, mor, svarade Tekla.

— Hur är det med dig då? Du ser ut som om du skulle ha ältan, sade modren.

— Ältan? upprepade Tekla. Ja inte vet jag hur det är, men, hur är det när man har ältfebern. Fryser man?

— Nej, det behöfver man inte, svarade modren, för man kan bara ha feber, som kommer igen en stund på dagen.

Tekla blef tyst liggande i sängen en half timme, och såg på väggklockans visare huru de flyttade sig långsamt fram emot elfva. Stundtals höll hon andan tills blodet steg henne åt ansigtet, och drog täcket upp öfver munnen; stundtals andades hon häftigt tills pulsarne ökade fart. Derpå kallade

hon på modren med matt stämma: Mor, hviskade hon, känn efter om jag har ältfeber.

Modren lade sin hand på hennes panna och sade att den kändes mycket het.

Tekla blef liggande och såg nu på huru modren började rusta med middagen. Hon blåste eld i spiseln och skar sönder en salt torsk, som hon vattlagt qvällen förut. Derpå slog hon vatten i en panna och lade torsken i. Snart spred sig den unkna lukten af salt torkad fisk genom det trånga rummet och Tekla som hade motvilja mot denna rätt drog täcket öfver näsan. Men nu steg spiselvärmen och strålade ut mot sängstället, så att det hettade på sängkläderna. Tekla vände kudden

---

och ansigtet mot elden och lyssnade på vattnets bubblande i pannan.

Modren hade tagit fram matburen och under sakta brummande plockat ur de sönderslagna kärlen.

— Nu går jag ut och köper en ny soppskål, sade hon; tag klocksträngen du, och haf ett öga på elden. Jag är strax tillbaka.

Och hon kastade duken öfver sig och gick.

När Tekla blef ensam, steg hon upp ur sängen och rätade ut sina lemmar. Derpå gick hon till fönstret och tittade ut genom sitt kikhål. Solen sken, kajorna snattrade på kyrkogården, och hvita moln drefvo för vinden. Hon längtade ut från det qvafva rummet och de varma sängkläderna, som ville qväfva henne med sin lukt af gammal

sjöfogelfjäder. Hon ville ut, långt bort till soliga ställen, der sjöluft susade och gröna träd skuggade, men när hon såg den bruna matburen på bordet, och visste att utan den, utan denna slafbörda, som fängslade henne, hon ej kunde komma ut, föll hon i raseri och kastade sig i sängen igen, dök ner i fjäderbolstern som om hon ville dränka sig, qväfva sig och aldrig mer se dagens ljus. Men så ringer det i klockan pling-pling-pling, hon kallas till besinning och drar i strängen; porten knarrar och säger klack-klack; modren är åter hemma.

Klockan har blifvit framåt tolf och kålen kokar bredvid saltfischen.

Modren ser på klockan och matburen.

— Nå, Tekla säger hon, tror du

dig om att kunna gå till far med mat i dag?

— Nej hur kan mor tro det; jag är ju så het som en ugn. Känn ska du få känna.

Och modren, som ånyo lagt sin hand på flickans panna, finner att hon har febern.

— Jag får väl skicka Maren då, säger hon, men det kostar mig alltid en fyra vittnar. Maren nerkallas och Tekla kryper under täcket medan den förfärliga matburen ställes i ordning, och när gumman gått ut genom porten och den smällt igen, andas hon åter och faller i en lätt slummer, som varar en timme.

Som hon vaknar, känner hon en stark korianderlukt som genomträngt och utplånat fisklukten, och när mo-

dren frågar hur hon befinner sig, tror hon att det är bättre nu.

— Ja ja, säger gumman, det är nog ältan det der; men nu ska du vara försiktig. Om du mägtar ska du ta väl på dig och gå ut och gå dig varm.

Tekla hyser några farhågor att hon ej mägtar, men slutligen ger hon efter för modrens föreställningar och klär sig för att gå ut.

Med sin vår-kjortel med ljusa skörtet och sitt nya dok anträder hon vandringsen. Solen står ännu högt på himlen och gatorna äro fulla med folk. Hon trippar så lätt utför Brinken, kommer ut på det solbelysta torget, utan att få ångest eller slå ner ögonen. Luften gör henne så godt, menskorna se så glada ut efter den långa vintern och staden är så vacker; lätta äro ste-

gen när hon icke har den tunga matburen att bära, och de mötandes blickar äro så vänliga eller åtminstone icke så förkrossande.

Hemkommen igen förklarar hon sig må väl, men hvem visste huru det skulle gå i morgon, om det nu verkligen var ältan.

Följande morgon är Tekla sjuk igen och blir liggande till eftermiddagen, då hon efter en kort sömn stiger upp för att göra sin vandring. Nu har man full visshet om att det är hvardagsältan, och läkaren bekräftar saken efter att ha hört sjukdomens sätt att yttra sig, och numera kan Teklas hjälp i hushållet ej påräknas mer.

Tekla, den troligen obetydliga flickan hade genom en mängd ogynnsamma

förhållanden i hemmet och uppfostran blifvit en svag stackare; hade vidare genom iakttagelse funnit i fadrens ställning på en missaktad och för befordran hopplös plats, ett hinder på hennes väg; hade genom lärdomarne i kyrkan om ett påstådt jemlikhetstillstånd fått hopp om en framkomst i lifvet och slutligen upptäckt att hennes syssla som tjenare skulle stänga möjligheterna för henne. Hon hade insett att hon ej egde kraft att undanröja hindret, ty att uppresa sig mot föräldrarne förmodde hon ej. Instinkten och omständigheterna hade fört henne på omvägen, om hon också ej kunde få äran af att ha uppfunnit vara skolsjuk.

Befriad från arbete hade hon nu god tid att utveckla sin förmåga att få sin vilja fram. De dagliga vandringarne

---

samlade åt henne ett förråd af iakttagelser på människorna som hon med otrolig färdighet kunde begagna. Hon lärde sig se huru de förnäma damerna helsade hvarandra, huru de förde händerna med fläktarn, hur de rörde fötterna när de gingo; och hon såg snart att de icke gingo som andra fattiga människor; hon såg efter huru långt bakut den bredskyggiga bäfverhatten skulle sitta; huru pass högt man kunde lyfta skörtet, huru djupt man helsade med hufvudet. Och hon hade snart lärt alla dessa tecken som de högre klasserna finna upp för att känna igen hvarandra, och för att hålla de underifrån påträngande från lifvet. Alla dessa små knep, hvilka såsom dagens lösen i fält, oupphörligt måste förnyas för att de ej skola missbrukas till öf-

---

verrumpling af fienden, som snart hade lärt dem. Detta inhemtade hon lätt, och kunde hastigt tillämpa, men svårare var det att följa med de rikas ständigt vexlande mode. I dag var man modernt klädd och hade funnit likheten med de stora, men om tre månader var man oförvållandes blifven efter, och såg ut som en piga. Man var undansatt innan man visste ordet af, och den kampen var förtviflad att hålla ut. Snart hade hon emellertid upptäckt Markus Lüdekes stora luxusmagazin i Köpmanbrinken. Snabb i uppfattningen varsnar hon genast hemligheten, antingen den ligger i klädningsslifvets skärning, i falbolanens fall, eller trompösens verkning, och om qvälarne sitter hon och tar upp sömmar, fäller veck, eller syr in. Färgerna ha

snart inga hemligheter mer för henne och hon förstår undvika sådana som skrika och draga granskarens öga på tygets beskaffenhet. Hårets läggning var mindre kostsam att härma sedan fontangen blifvit aflyst. Men det förnäma ansigtets minspel, det lugna, säkra uttrycket, som anger en oberoende ställning, hade hon svårare att tillegna sig. Det behöfdes på gatan endast en stark forskande blick, och hon for tillsammans som en upptäckt förbrytare och kände sig som en utklädd.

Modren märkte strax förändringen i Teklas hela väsen, men flickan hade en förmåga att ge skäl för allting att hon snart tystades, och hon såg icke utan en viss förnöjelse hurusom hennes barn vexte till sig och antog en ädlare form än hon sjelf förvärfvat.

Fadren visade någon oro, och kännande sitt klass-ödes tunga hand öfver sig och de sina ville han försöka varna:

— Har du sett på Tekla, frågade han modren en eftermiddag när han satt vid ölet.

— Ja, hon vexer till sig, sade modren.

— Jaa, men det är inte det, invände fadren. Hon börjar på att ta förnäma later. Det der hamnar i helvete.

— Hvarför det? Tror du inte jag vakar öfver henne? kastade modren fram, förnämad af misstanken.

— Ja, ser du, gumma, om hon hade utsigt att bli väl gift, men det har hon inte. Och då är det bättre stanna hederlig i sin ställning.

— Hvad vet du om hennes gifte?

Har kanske inte fattigare flickor än hon blifvit fina junkrars fruar?

Mera kunde Tekla inte lyssna sig till, men det var nog. De tysta tankarne inom henne hade gått ut på rof och kommo nu hem igen mättade och starka till nya ströftåg.

Följande dagar, sedan Tekla fullständigt men småningom tillfrisknat, och hon under tiden bevisat modren att det icke var passande att en ung välklädd flicka bar en matbur, emedan hon derigenom utsatte sig för lärsvenners och knektars råheter på gatan, gick hon likasom på trots sin middagsfärd in öfver Torget och förbi Rådstugan. På samma gångbana der hon fallit den svåra dagen efter hvilken hon blef sjuk, möter hon den mörka ynglingen. Han helsar kort, likgiltigt och

går vidare. Tekla vänder sakta ett stycke längre upp på Själagårdsgatan, går öfver på andra sidan och hinner fram till Brända tomten igen för att se honom taga af inåt Kinhestagatan.

Dagen derpå går hon vid samma tid på Själagårdsgatan och blir förvånad öfver att träffa den unge junkern igen. Men han ser också förvånad ut, helsar förläget, och rodnar lätt.

Nästa dag möter hon honom igen. Hon har sett honom på långt håll, känt igen hans hatt som har en lindrig lutning framåt, kastande en skugga öfver ögonen som gör att de se större ut och få ett drömmande uttryck. Hon har tagit hans blickar redan på afstånd och hon håller dem i sina tills han helsar. Men nu lyfter han hatten med ett plågadt uttryck i ansigtet såsom om

---

han erinrat sig att han en gång omfamnat och kysst detta fruntimmer, hvilket han aldrig skulle få tala vid.

När Tekla följande middag råkar honom igen, tänker hon på att denna unga man kysst henne och hon känner att hon bleknar, på samma gång hon ser hans ansigte uttrycka en oro, och hans högra fot gör en hastig rörelse som om den ville stiga ner och gå öfver till henne.

Hon blir borta i sex dagar och kommer så igen. På afstånd ser hon hans mjuka hatt, derpå komma ögonen fram, och de fånga hennes; men i detsamma färdas en vintapparkärra, och mellan lokträna och stuptygeln ser hon hans ögon som helsa glada såsom till ett återseende.

Sommaren kommer, tung och het, och Tekla ser icke sin vän mer, ty han bor på malmgården. Det blir ett tomrum i hennes lif, och det synes henne som om mörker fallit sedan solen kom och tog bort hennes enda glädje. I ensamma stunder på kyrkogården satt hon och ransakade sig, sökte reda sina tankar, anställa betraktelser öfver sig sjelf. — Hvad ville hon denna unga man? frågade hon sig. Antaget att han talade till henne, att han steg in i hennes kammare när hon var ensam, och att han sade: se här är jag, hvad vill du mig, ty jag ser på dina ögon att du vill mig något? Hvad skulle hon svara och hvad skulle hon göra med honom? Ingenting skulle hon kunna svara, ty det var henne en så djup hemlighet, att hon heldre skulle

dö än svara, äfven om hon ett ögonblick misstänkte hvad hon skulle svara. Hvad skulle hon göra med honom? Ingenting! Inte ville hon kyssa honom, icke kunde hon omfamna honom, eller be att få arbeta åt honom, lefva för honom. Hvad ville hon honom då? Hon ville att han skulle vilja komma till henne och be att få kyssa hennes ögon, omfamna henne, rent, oskyldigt som den der gången i kyrkan, att han skulle be att få lefva för henne, arbeta för henne, trösta henne, pyssla om henne. Hvad ville hon då honom? Hon ville att han skulle be att få ge henne något! Det var hon som sålunda ville begära något af honom? Åh nej. Begära, tigga? Nej, nej, nej! Han skulle komma och begära att få ge . . . Der stannade hennes tankars ringdans, och

harmsen öfver de elaka tankarne som grinande godt förstånd kommo fram som stadens svenner och togo henne på bar gerning, steg hon upp för att röra sig, gå sin väg från bänken och trädet som kanske hört hvad de tysta angifvarne haft att säga, och stirrande rätt framför sig, såsom om hon försökte att tänka på ingenting gick hon in i gränden och kom ut på Själågårdsgatan. Der kände hon hvarenda skylt, hvartenda fönster; der hängde urmakarens solvisare som visade när han skulle komma; der var gjutarens, der hans hatt först brukade dyka upp, der var tunnbindarens skylt midt emot tavernarens tafla, der han helsade sista gången. Tekla går framåt, framåt såsom om hon väntade få se honom; hon kastar ögonen åt högra sidan, kän-

ner en brinnande längtan att se honom, önskar att han just nu skall komma, vill att han kommer, fordrar att han kommer, ty han måste komma, eller kastar hon sig ner och dör. Och se — der kommer hans ögon med hattens skugga, och han ser på henne, men kallt, forskande, fremmande, och hans drag förändra sig, från hans ansigte vexer ut ett långt kindskägg, och hon stirrar en obekant junker i ansigtet som tänker helsa, osäker om han känner detta fruntimmer eller ej.

Tekla går hem igen, lycklig att ha sett honom i tankarne ett ögonblick. Och hon kommer åter nästa dag och »hexar fram» honom som hon kallar det.

Så går den heta dofva sommaren med sysslolöshet för Tekla, hvars huf-

vud laddar sig med planer halft medvetna, halft omedvetna, utan att hon utför någon. På ständig vakt mot modrens förstånd, som stundom flammar upp och inser att detta lif icke kan vara nyttigt för hennes dotter, öfvar hon sin vältalighet och sin förmåga att snärja den gamla så att hon alltid ger sig.

— Ja du kan då förvända synen på mig, säger hon.

Fadren börjar beundra hennes gåfvor och ju mer han beundrar, dess blindare blir han:

— Det fins något hos den der slynan, säger han, och nickar som om han böjde sig ner för detta djupsinne som han kallat till lif.

Tekla har numera kommit så långt att hon kan ur föräldrarnes besparingar

---

framkalla de pengar hon behöfver till sin paryr. Men när modren frågar om hon icke vill lära sig något nyttigt i stället för dessa pengar, svarar flickan:

— Hvad tjenar det till att lära något? Jag lefver inte länge.

Då blir modren tröstlös och tror att så är, och så gör hon allt hvad dottern vill för att icke förkorta hennes dagar.

Hvarje söndag gick Tekla i kyrkan. Första tiden efter konfirmationen fann hon det något kallt att icke vidare få sitta i koret som läsbarne gjort, och hon kände, att hon icke mera hade samma uppbyggelse som förr af att höra predikan. Hon var icke längre med bland hufvudpersonerna, som rigtade uppmärksamheten på sig; och hon fick stående på gången bevista

gudstjensten, under det att de förnäma sutto i sina abonnerade bänkar. Men nu på sommaren, när de förnäma voro på malmarne eller ute i landet, öppnades deras bänkar, och som det var litet folk i kyrkan kunde Tekla alltid finna sig en god plats. Det var som att lefva i en annan krets de timmar hon satt i bänken och läste de adliga namnen på anslagstaflan och betraktade hjälmtäcken och hjertvapen. Der lågo hyenden med broderade namnchiffer och fotpåsar af sjubb, som spredo en doft af muskus omkring sig. Der funnos psalmböcker med silfverplåtar, och under bönpulpeten hittade hon en luktflaska af agat.

När det var mycket ondt om folk i kyrkan, och presten af vana vände sig till de förnämas bänk, tyckte Tekla att

han talade ensam till henne och hon gaf med svaga rörelser på hufvudet tillkänna att hon hörde honom, och hon förstod honom; hon och han ensamma visste Guds rikes hemligheter som för dem der bakom aldrig skulle kunna bli uppenbara. Och hon var redan så djupt inne i sin dikt om inbillad storhet att hon kände ett visst medlidande med de blygsamma som ej vågat sig fram dit hon vågat.

Så gick slutligen sommaren till ända, och Tekla helsade det första höstregnet med en stilla glädje. På kyrkogården dansade snart ett och annat gulnadt löf omkring grafvårdarne och det blef kallt att sitta ute. Nu måste han snart komma igen, tänker hon — och han kommer. Hon ser honom igen efter tre månader, men hans an-

sigte är förändradt. Han har icke allenast blifvit solbränd och fet, utan der ligger ett nytt uttryck i hans drag. Han ser lyckligare ut. Lyckligare efter dessa tre förfärans månader. Han har sålunda icke saknat henne, han har icke varit olycklig! Han har sett solen och sjön, men hans ögon hafva äfven sett in i andra, och de glänsa ännu af reflexerna från dessa ögon. Han måste sålunda ha en annan amur.

Tekla går hem och lägger sig till sängs i åtta dagar. Derpå stiger hon upp som om ingenting händt, men stark och beslutsam. Hon går sedan hvarje dag på Själagårdsgatan vid vanlig tid, såsom om hon gick till en tjänstgöring, och så gick hon hela vintren igenom tills det blef vår.

Pingstmorgonen strålade öfver Gråmunkeholmen der roddjakterna lågo nytjärade. Helgdagsklädda menniskor strömmade ner från backen för att fara på lustfärd ut i Mälaren. Gesäller med rosor i hattarne, borgare med matsäckar, köpmanssvenner med skalmejor, hustrur i papegojgröna bonetter med perlkransar, flickor i röda taberter, barn med bollar och toppsnurror, dragare med nyblankade kylleraxlingar, vintapparhästar med blommande hägguskor i selbågen, skotska knektar, gillesbröder och bisittare med flygande fanor, rörde sig i ett brokigt virrvarr framför landgångarne. Trossar rasslade, skeppare hojtade, skeppsklockor ringde, åror plaskade. Gråmunkakyrkan slår nio, och alla stadens och malmarnes kyrkklockor ringa förstgången. Det

står en ånga af qväfvande svett, af berusande syrendoft och döfvande hägg-lukt, öfver den rörliga lefvande massan, som kommit utströmmande från mörka verkstäder, fuktiga bodar, rökiga kök, unkna barnkamrar för att andas sjöluft och som nu trängas för att komma ombord på flaggprydda och grönklädda jakter och bojorter.

Praktfullast visar sig den stora galeren Böse Leijonet som är blåmålad med zinnoberröd vattengång och har lejdare fulla med flaggor och standar mellan masttopparne, och hvars akterdäck är inrättadt till en löfsal med stora björkruskor. Däcken äro redan fyllda af ledamöter från Stora Knuts-gillet som förhyrt fartyget till sin högtidsdags firande. Herrar i stora breda sidenband i hvitt och rödt samt gillet

insignier på bröstet springa omkring och bereda platser åt fruarna, och när landgången dras in spelar musikanterna från kobryggan. Galeren backar ut i sällskap med tio andra och musikanterna öfverrösta hvarandra.

På akterdäck sitter Tekla halfdöfvad med sin mor, medan fadren är nere i kajutan med åldermän och bisittare för att vidtaga anordningar. Hon har redan granskat de andra jungfrurnas skor och kjortlar och funnit att hon råkat i ett sällskap som var henne likgiltigt. Hennes ansigte är blekt, och ljuset som tränger genom det unga björklöfvet kastar in något svagt grönt i skuggorna, som ger hennes utseende ett visst sjukt förnämt. Hennes stora svarta ögon med den starkt vidgade pupillen stanna hvilande på en röd

nejlika som sitter instucken i löfverket. Hon ser ut som om hon ej visste hvad hon skulle göra bland dessa fremmande menniskor, och hon har följt med för att slippa vara ensam hemma och för att få en ny klädning. Modren sitter tyst och skrämnd öfver att se sig utdragen ur sin håla, och det starka dagsljuset plågar henne.

Men nu styr galeren med fulla segel ut på fjärden och mellan löfruskorna synas gröna stränder med hvita hus, båtbyggor med flaggstänger, varmbänksfönster och poppelalleer, röda stugor och hvita björkhagar, gröna rågåkrar och kanariegula ängar. De friska böljorna plaska mot båtens skrof, och himlen står kornblå öfver land och vatten. Tekla såg taflorna rulla förbi, kände sjöluften svalka mildt om tin-

ningarne, och hon vaggades af musikens gungande rytmer i en lugn harmonisk stämning som gaf hennes ansigte ett uttryck af frid och belåtenhet. I detsamma hörde hon en röst som hon ej kände tilltala sig från sidan.

Hon såg upp; ynglingen stod der med ett bredt gult bandeler öfver bröstet och räckte fram en bandros.

— Nej, se, är det I, utbrast han förvånad. Tänk att vi skulle råkas en gång till i lifvet. Jag hade tänkt så många gånger slanna på gatan, men jag vågade inte. Får jag lof att föreställa mig för er fru moder?

Och med en artig bugning föreställer han sig för modren:

— Mitt namn är Robert Clement! Jungfru Tekla och jag voro konfirmander i Sankt Gertrud. Mottag en bandros.

Tekla hade icke fått fram ett ord, och modren visste ej hvad hon skulle säga.

Herr Clement utdelade sina märken och kom tillbaka till de två fruntimren.

— Kanske jungfrun behagar stiga upp på bryggan och se på utsigten. Vi ha just Bockholmssunds undersköna stränder förut.

Tekla såg på modren som nickade bifall, något sömnigt, ty luften sökte henne.

Herr Clement gick förut och Tekla efter. Hon hade tyckt att han uttryckte sig vårdadt, men att hans röst ej var sådan som hon väntat sig. Men det låg något tryggt i detta att han sagt de varit kamrater. Han hade med denna erinran om gemensamma sinnesrörelser och minnen liksom kastat en

varm duk öfver begges deras axlar, under hvilken de gingo lugna för pratets hagelskurar, och han hade knutit ett band emellan dem.

— I tycken väl ej att jag är påflugan? började han, när de kommo upp på bryggan.

— Hur kunnen I säga så? svarade Tekla, vi ha ju varit konfirmationskamrater.

Ordet kamraters undergörande kraft hade hon redan upptäckt och hon kände ånyo dess verkan på sig och honom när hon uttalade det. Han blef förtroendefull, och var ytterst artig. Sedan han satt fram en stol visade han landskapet.

— Har I befarit Mälaren förr? frågade han,

— Nej aldrig, svarade Tekla, hvil-

ket synes glädja herr Clement. Ser I denna insjö, fortfor han, är större än Bodensjön och har ett tusen tre hundra öar och holmar; tänk sig, jungfrun, ett tusen tre hundra.

— Åh! utstötte Tekla, förvånad öfver herr Clements kunnighet.

— Och detta är Bockholmssund. Är det inte hänförande dessa små runda holmar som flyta på vattnet och äro gröna ända ner i stranden. Ser I, jungfru Tekla, det är alarne som växa ner i sjön der vassen vidtar. Är det inte skönt!

Tekla fann att det var mycket vackert, men hon ville att han skulle tala om något annat, om henne, om sig sjelf. Men han var alldeles betagen i naturen, eller tillgrep han den för att icke narras tala om något annat. Det var

som om han med fulla händer bjudit henne på dessa utsigter, denna grönska, som hon ej egt förut. Hans uttryck voro tvungna, sökande våldsamt hänförande ord såsom om han ville draga åhörarinnsans uppmärksamhet åt ett annat håll medan han gömde sig; det tycktes som om han i detta ögonblick måste ge sin förtjusning luft, blott icke föremålet för den samma anade dess källa.

Tekla drogs med och exalterades, öfver ett kyrktorn, en vattenqvarn, en vedjakt, och snart klingade bådass hänförelse i samklang såsom om de blifvit stämnda i samma ton men i olika höjd. De frossade i samklang och den ena behöfde bara knäppa sakta på en sträng, så sjöng hela ackordet från den andras läppar och ögon. Sedan de

unga spelat sin duo en god stund började herr Clement bli orolig och stannade plötsligen af. Efter att ha gripit omkring efter några nya ämnen, frågade han hastigt om han icke fick gå och hemta modren. Det fick han, och snart kom han tillbaka med gumman, hvarpå han anskaffade fiol-sirap med canderad pomerantz. Nu tycktes grundtonen vara funnen och nya harmonier klingade, och nu med mera resonans sedan modren satt der som tacksam åhörare och nickade bifall. Han talade om Lejonkulan och de fransyska aktriser, om Danska kriget och nya Glasbruket, om sista duellen och Reduktionskommissionen, och allt hvad han sade försatte Teklas sinne i en stilla ljuf ro. Mycket hade hon ej att svara, och hvad han sade brydde hon sig ej

om att fatta, utan lät det träffa örat som en vacker musik.

Omsider blef det middag och galleren vände in i Kaggeholmsviken för att taga i land vid egendomen der festen skulle firas. Herr Clement lemnade sina gäster och bad om den äran att få senare träffa dem, ty han var såsom ledamot upptagen för tillfället. Gevaldigerns bekantskap hade han redan gjort i kajutan.

Nu saluterade galerens nickhakar och från en hög udde med ett tempel på svarade en raket och derpå en salva ur musköter. Musiken spelade upp en festmarsch, trossar halades och under hurrarop från en massa bondfolk gled båten intill herrgårdens brygga. Derpå debarkerades, och under fanor och spel tågade man upp till herrgår-

den, der herr grefven helsades med fanfarer och tackades af åldermannen för den gästvänlighet han visat sällskapet då han upplät sin park till deras nöje för dagen.

Herr grefven tackade från sin balkong med ett välvilligt leende, som förargade Tekla, emedan det föreföll något nedlåtande. Derifrån marscherades till en bergshöjd vid stranden der gilletts minnesmärke var upprest, och der en kort bön hölls af kapellannen, hvarefter fanfarer förkunnade att middagen var dukad.

Under lindarnes höga hvalf voro borden dukade med ett par femtiotal kuvert, och vinglas återkastade välkomornas silfverzirater.

Tekla hade aldrig sett något så praktfullt, och hon glömde ett ögonblick

slottets och grefvens grannskap. Herr Clement hade plats bredvid fadren och satt midt emot henne, och gevaldigern var den unge mannen särdeles gunstig.

Knifvar skramlade, glas klingade, och det var icke ett ögonblicks ro. Än var det en skål som utbragtes, än en fanfar eller ett skott. Tekla kände vinet blanda upp blodet och följa med uppåt hjernan, som föll i en salig halfdomning. Herr Clement, som ville dela sig och underhålla sina grannar, kände Teklas ögon lura på sig, och han tvangs att åter och åter vända sig till henne, tala för henne, ty numera hörde hon ej hvad han sade för stimmets skull, men han såg att hon lyssnade och han kände att hvarje ord som hans läppar och tunga frambragte fann återklang hos henne.

Middagen tog slut och man steg upp att lustvandrade i parken. Herr Clement gick vid Teklas sida. De vandrade i sjöstranden under alarnes rundhuggna hvälfningar; de fördjupade sig i parkens långa och raka alléer; hvilade i ett lusthus af rusande kaprifolium, och kommo slutligen till en kulle der ett tempel stod. De gamla satte sig på en bänk och läto de unga gå upp ensamma.

— Det är märkvärdigt, sade nu herr Clement eldad af vinet och ensligheten, men jag tycker vi äro såsom gamla bekanta.

Det var första gången han kom in på ämnet och upphörde tala om annat. Tekla fick en annan färg i rösten när hon svarade:

— Ja, men vi äro ju också gamla bekanta!

Hon hade nu erinrat om deras första bekantskap i kyrkan; elden, som den första kyssen tändt, flammade upp, och nu brann det.

— Det var en underbar qväll, sade herr Clement drömmande. Den glömmmer jag aldrig.

— Tror inte herr Clement, upptog Tekla som kände att det behöfde rörras om i brasan, tror inte herr Clement, att själarne äro syskon.

— Jag tror, svarade den unge mannen med en djupsinnig min, att det fins själar som äro födda syskon. Vi till dömes. När jag talar till Er, känner jag att I förstår mig fullständigt, att I icke hyser en annan tanke än jag, ty om I icke gjorde det, skullen

I säga mig emot, och då vore det osynliga bandet brustet, då vore icke sympatien mer; och det skulle jag känna.

— Ja, svarade Tekla och såg ner på sanden, jag känner det som om hvarje ord I talade vore min tanke. Är det inte sällsamt?

Herr Clement ansåg att det var underbart, och han vecklade nu ut en slöja af det underbara, det oförklarliga, som i mystiskt mörker insvepte deras verkliga tankar och känslor så att de rörde sig ganska obesväradt under det lätta täckelset. De talade fritt såsom maskerade, de lekte blindbock utan att råka på hvarandra — så underbart!

Föräldrarnes rop kallade dem snart ner till verklighetens klara dager, och

fanfarer i fjerran förkunnade att dansen öppnats på logen.

— Dansar I, jungfru? frågade herr Clement.

— Ja, men mycket dåligt, sade Tekla.

— Jag får ju första menuetten?

— Helt visst; och med nöje, ty eljes skulle jag bli sittande.

— I skulle bli sittande? Nej omöjligt!

— Omöjligt. Hvarför det? Den som är ful får inte någon cavaller.

— Ful? Tror I verkligen att I är ful?

— Det vet jag väl.

— Åh, I skämtar, jungfru Tekla.

— Har I inte sett jag har en ful näsa?

— Nej visst inte,

— Då är I den första som tycker att den inte är ful.

Dansen var redan i gång när de unga inträdde i dansbanan. Herr Clement lade armen om Teklas lif och sade:

— Det är inte första gången jag har Er i min famn.

Tekla darrade lätt, men slog honom på handen, och så hvirflade de bort, och kommo tillbaka igen tills de stannade andtrutna.

— I dansar ju dråpligt, sade herr Clement.

— Det är er godhet att tycka det.

Musiken ledsagade deras tal och de svällande tonerna gáfvo ackorden till hvilka de satte solo't. Herr Clement blef djerfvare och nu talade han icke

mera om annat utan höll sig fast vid ämnet.

Han knådade det som en deg och gaf det alla möjliga former, han kaflade ut det så tunnt och så rullade han ihop det till en kula som han kastade upp, tog emot, slog ut igen, bultade, naggade och kaflade ut igen.

— Mins I, jungfru att jag kysste Er i kyrksalen? sade han slutligen. Mins I det?

Och musiken beledsagade de brinnande orden med en kadens och en trumhvirfvel, som gjorde Teklas svar ohörbart när hennes bleka läppar rörde sig.

De dansade igen, vildt, som Dervischer, hvilka vilja berusa sig och släcka minnet af det närvarande; och så stannade de igen,

Nu talade han om hennes ögon, om hennes hår, om hennes händer, och slutligen om hennes små fötter, och hon lyssnade bedårad. Hon kände sig förskönas, vexa, fyllas med kraft från hans nerver, tappas på med ny blod af hans blod, andas med hans lungor, tala med hans läppar. Ibland kände hon sig förlorad, bortkommen, försvunnen, och ville ta jgen sin själ som han sugit i sig, men det var så ljuft att vara en annan än sig sjelf, att likasom företa en själavandring in i en annans starkare kropp, bäras af en annans ben, göra åtbörder med en annans armar, under det man sjelf försjönk i hvila. Så var det han skulle komma och befria henne från arbetet att tänka, tala, handla; så skulle han komma liksom frälsaren,

---

hvilken bar allas synder och allas bördor; o så ljust att slippa lefva sjelf och ändock lefva.

Det blef afton, och daggen föll öfver blommor och gräs; solen sjönk och kastade rosigt ljus öfver vikar och holmar, och fjärdarne lågo blanka, stålblå som urklippta stycken af himlen.

Galeren var åter fylld med folk och hade lagt ut. Tekla satt på däck med herr Clements reskappa under fötterna. Vid hennes sida talade herr Clement oupphörligt lutad framåt och på sned för att kunna se hennes ögon. Modren sof och fadren var i förrummet.

Herr Clement vände ryggen åt de rosiga fjärdarne och holmarne och såg endast i Teklas ögon, och talade. Han åt henne och drack henne med sina blickar, han omfamnade henne och

kysste henne med sina ord, han andades på henne som om han ville tina upp snö, han jagade henne från gömsle till gömsle för att fånga henne i en bekännelse, men Tekla kröp bakom oupphörligt, oupphörligt.

Slutligen hade han henne:

— Hvarför gick I på Själagårdsgatan hvarje middag? frågade han djerft med hela feghetens mod, som gör hjälten.

— Derför . . . jag vet inte . . . jag kunde inte annat, svarade Tekla.

— I kunde inte annat. Var det för att . . .

— För att möta Er!

Nu var det sagdt. Han sprang upp och lyfte hatten som om han ville svalka sin panna, släppa ut ett farligt

öfverskott af tryck som hans heta hjerna hade alstrat.

— Är det sant? Är det sant att I hafven mig kär?

— Det är sant, svarade Tekla tve- kande såsom om hon i detta ögonblick ville vara sann och därför måste tänka efter om det var så som hon sade.

Gnistan hade sprungit öfver och an- tändt. Herr Clement använde de två föl- jande timmarne att utröna om det var sant, så otrolig föreföll honom hans lycka, så osannolik den sagan att hon hade honom så kär.

Klockan är mellan två och tre på morgonen. Tekla sitter vid modrens dödsbädd i ett litet rum på andra si- dan om portgången. Läkaren gick sin

väg klockan tolf förklarande allt hopp ute; och fadren fick kallelse ner till vakten klockan ett. Han hade sagt farväl till sin hustru och gråtit.

Nattlampan har brunnit ner ända till vattnet och börjar puttra och fräsa. Tekla slår ny olja i glaset, sticker in veken i korkflötet och sätter sig igen på sin stol. Hon stirrar rätt framför sig midt i den lilla ljuslågan som endast förmår lysa upp en fläck i det mörka rummet och kasta en ring i taket. Hon ser endast lamplågan och medicinflaskorna på kommoden. Sjögröna quartersflaskor med guldhattar, bernstensgula flaskor med krusadt papper, svarta flaskor med hvita etiketter; pulverdosor med röda små lacksigill; matskeden står i ett vattenglas och förstöras till en förläggarslef; den halfvå

citronen ser ut som en pumpa genom lampans bugtiga vattenpelare; alla föremål ändra former och proportioner i det falska halfdunklet och gifva stoff till förvirrade förnimmelser i hennes af nattvak sjuka hjerna.

Viljan eller förmågan att undertrycka somliga tankar har slappats och tankarne födas fritt, komma till verlden som missfoster dem föderskan ej vill erkänna som sina barn, fastän hon ej kan förneka dem!

Så tänkas tankarne. Den hvita påskriften som hänger ner från halsen på den svarta flaskan säger: ser du så vackert ett hvitt sorgförkläde tar sig ut på den svarta ylleklädningen. Du går på gatan med de långa ny-stärkta förklädesbanden och de breda snibbkragarne; folket vänder sig om

och hviskar: stackars flicka, hon har fått djup sorg! Så varmt det känns när menskorna säga så der och ändock bara ge luft åt hvad de skulle känna i ditt ställe. Och så kommer fästmannen och får se dig i den vackra sorgdrägten; och han blickar vördnadsfullt upp till dig som om du fått några högre egenskaper genom din förlust; och när han suttit en half timme, vill han kyssa dina ögon som gråtit sig fula, och han lägger sin arm om ditt lif och hviskar: den der drägten klär dig, Tekla! — O så djuft att ha sorg!

Modren rör på lakanen i bädden och det låter som när det prasslar i skogens snår och vandraren spritter till.

Bort med de stygga tankarne, som komma smygande öfver den värnlöse,

som ej har kraft att slå dem tillbaka. Hon ber Gud att modren skall få lefva, — ber Gud att hon skall vilja att modren skall lefva. Men hon kan icke vilja det. Hvarför skulle hon önska sin mor ett förlängdt qvalfullt lif, som förr var mindre olyckligt än nu då lyckan kom. Hade hon inte sett huru herr Clement led när han måste besöka sin fästmö i det mörka illa kända huset. Hade hon inte märkt huru modren blifvit i smyg beledd hos svägerskan på förlofningskalaset. Jo det hade hon märkt, och hon hade också sett sin mors sorg och djupa förtviflan då hon hemkommen i sitt kyffe satte sig att gråta och på dottrens frågor endast svarat: dit går du, Tekla, men dit går aldrig jag mer.

Och huru skulle det bli sedan när

---

hon blef gift. Skulle inte Clement behöfva hyckla deltagande och sonlig vörndnad hvarje gång modren kom på besök. Skulle inte hvarje oöfverlagdt ord bli ett stygn, hvarje misstänkt min en anledning till kif! Jo, bäst som sker, och det var Guds barmhertighet.

Modren suckade och täcket höjdes ett par gånger. Tankarnes garn klippes af, men knutarne lågo der olösta på trådändarne, och det kom icke mer några hvarför på en lång stund. Men med den återinträdande tystnaden uppkastade sig återigen de första frågorna: rätt eller orätt? Rätt eller orätt att önska sin mors död?

Men motsättningarne voro så skarpa och hufvudet så trött, att begreppen smälte ihop i en salig domning. Hvarken det ena eller det andra, svarade

den slappa hjernan; lika mycket båda delarne; lika litet rätt eller orätt, som det är, om du är brun eller blond. Det är så, det har blifvit så, och det kan icke ändras. Likgiltigt alltså! Hvilken solig, befriande tanke: likgiltigt! Likgiltigt rätt eller orätt, stort eller smått, lif eller död, likgiltigt alltsammans! Hjernan stannar sitt vilda lopp, hjertat bultar mindre häftigt, lungorna andas i en sakta söfvande gungning, musklerna släppa sina tag, lederna lossna, tankarne fly undan, gömma sig, det blir mörkt, tyst som om förintelsens stilla ro nalkades, själen känner ej mer, kroppen erfar intet mer, anden förnimmer intet mer.

När Tekla vaknade på sin stol såg hon nattlampan, flaskorna, citronen och skedarna ligga i ett rödt halfljus, men
Strindberg, Sv. Öden o. Äfventyr. III. 16

på väggens tapet ofvanför syntes två hjertan i blåhvitt sken; hon tyckte sig höra tornklockan slå, och utanför på gatan hördes gatsoparens qvast säga rist rast på gatstenarne; en gråsparf qvittrade, de sista tonerna från revelj-trumpeten på Skeppsholmen steg upp genom gränderna och ekade mot kyrktaket.

Det var morgon och dagsljuset bröt in genom fönsterluckornas hjertformade hål. När hon vaknat till besinning erinrade hon sig modren, och lägger forskande sin hand på hennes rynkiga panna. Den är ljum men icke mer varm; hon lägger sitt venstra öra mot bröstet, men kan icke höra något; hon går och tar en handspegel och håller framför den sjukas mun; spegeln förblir klar. Hon öppnar med fingren de

nerfallna däfna ögonlocken som sluta sig öfver de vissna ögonkloten. Hon är död!

Efter många dagars och nätters väntan har det väntade inträffat; det som var förutsagdt hade skett, det som skulle hända hade händt. Vissheten hade vunnits, och oron, osäkerheten var borta och lugn inträdde.

Tekla öppnade luckorna och tog fram ett par rena lakan som hon med nålar fäste upp framför fönsterna. Det blef hvitt i rummet såsom när första snön har fallit och alla föremål stämdes in i en dämpad död ton. Derpå klädde hon om sig och tog fram sin svarta klädning; tog bort sina guldörhängen och sprättade bort det hvita från klädningenslifvet. Hvar gång hon gick förbi väggspegeln såg hon sin svarta figur

emot de hvita lakanen och kände det hemskt att vara ensam. Hon slog upp dörren till portgången och kände sig tryggare; men hon längtade efter någon att tala med. Döden hade gjort ett tomrum i hennes lif och det måste fyllas; döden hade tagit något ifrån henne och hon ville ta igen det förlorade och med en liten ränta; hon ville vända sorgen i glädje och förvandla förlusten till en liten intäkt för att gäcka döden.

Klockan blir sex och den nya portvakterskan öppnar sin dörr för att gå till mjölkboden. När hon får se att det är öppet midt öfver portgången, går hon dit och knackar på den öppna dörren.

Tekla visar sig, blek, stum, svartklädd.

— Herre Jesus är det slut? utbri-
ster gumman.

— Det är slut, svarar Tekla.

— Ske Guds vilja, säger gumman,
och stiger in för att få visshet.

Du är allt glad nu som får platsen
tänker Teklas ostyriga hjerna; och hon
känner sig god, ädel när hon lägger
band på sin grymhet och icke säger
det högt.

Och så komma sjömännen ner från
herberget, och jungfrurna från vå-
ningen, och pantlånarn kastar en blick
på möblemanget; alla äro aktningsfulla,
tysta, nyfikna, och gifva sitt deltagande
åt den sörjande som mottager bekla-
gandena som en hyllning.

Kleckan sju kommer fadren. Han
räcker handen åt Tekla och säger frå-
gande:

— Det är slut?

Derpå går han fram till bädden och trycker sakta på ögonlocken, samt blir sittande i tyst begrundan.

— Nu få vi mycket att tänka på, tar han upp, och det här kommer att kosta pengar.

— Så rått, tänker Tekla, att genast tala om kostnaden, likasom om hon trott att fadren i denna stund blott hade en tanke, den han uttalat, och icke flera, hvilka fadren icke kunde säga åt dottren, men som maken skulle kunnat ha hviskat åt hustrun; ömma tankar utan uttryck, ljufva minnen utan namn, en tyst stark sorg som den får, hvilken förlorat sitt enda. Hade hon kunnat gå ut ur sitt sjelf ett ögonblick skulle hon förmått tänka huru det skulle ha känts om hon förlorat sin

Clement; men kortsynt fattar hon icke att fadren måste ha en annan synpunkt på saken än hon.

Herr Clement kommer klockan åtta, och efter att ha utverkat orlof från boden går han ut med Tekla och handlar klockan tio.

Och det köpes svart och hvitt, och det göres besök hos presten och klockaren, och i likkistmagasinet, och i vinhandeln beställes Rhenskt och Mumma.

I tre dagar har Tekla mottagning i det lilla likrummet, och derpå slås portarne upp och folk strömmar in från gatan för att se liket. Och sedan strös granris i portgången och på gatan; det ringer i alla Sankt Gertruds klockor; presten kommer, bärarne komma; Rhenskt ur gröna glas; sex väldiger taga kistan på svarta selar och bära

den ut på den svarta båren; folkhopen delar sig när pastorn leder Tekla in i den firsitsiga vagnen som gungar så mjukt på sina fjädrar; hästarne sätta jernskorna i gatstenarne, kuskarne smälla med piskorna, det bär af till kyrkogården och porten slås igen till det mörka huset, med dess mörka minnen; och dottren åker bort från soplår och råttor, afträden och ockrarkontor, bort från barndom och hem genom döden ut i ett eget lif!

Och nu sitter den unga frun i sitt eget bo vid Fiskehamn, der solen skiner in hela dagen, när den skiner. Hennes hy, som varit blek lik vattenskotten på en i källaren vintersatt krukvext, började taga färg. De

två små rummen och köket voro skinnande af nya möbler och husgeråd, och hon kände sig som en drottning när hon såg tjensteflickan utan invändning göra alla hennes forna sysslor; och när hon om morgnarna gick till Kogghamnen för att handla, och flickan följde efter med matkorgen, insåg hon att hon stigit, att hon var någon, och att hon hade fått magt. Och när mannen kom hem, glad, nöjd, öfverlycklig, tacksam, fann hon sig så oändligt lycklig att hon gret.

Han var en munter man, som aldrig drog hem sina bekymmer eller sina sysslor. Han sjöng glada visor för henne så att hon skrattade för första gången i sitt lif, och han tog stundom hem lifliga kamrater och då spelades, agerades och sjöngs, men man slutade

alltid med en hyllning till den unga frun, som var solen i kretsen och, utan att hon visste det, lyste och värmde.

Men dagarne i ensamhet och utan arbete blefvo långa, långa som många helgdagar kunna bli om julen eller påsken, då man riktigt längtade få söckendagen igen, höra gatbullen och bli oroad af ringklockor, spring i trappor och dörrar. Sällheten blef så stor att den tröttade och Tekla befann sig därför ofta ute på vandring för att söka intryck, och under dessa råkade hon oftast komma uppåt Tyska kyrkan. Kunde sitta på kyrkogården och drömma sig tillbaka till den tid då hon der längtade efter den lycka hon nu egde. Och när hon nu jemförde den vunna sällheten med den då eftersträfvade, blef hon modfäld, ty nu hade hon in-

genting mer att längta efter. Då reste hon sig och gick på besök till den nya portvakterskan; satt hos denna i det trånga rummet och luktade salt fisk, räknade flottfläckarne på den gula tapeten, erfor de gamla nervskakningarne hvar gång klockan ringde och porten bommade. Och när hon sedan gick hem, njöt hon igen hela den första tidens lycka, då intrycket af det nya ljusa lifvet blifvit uppfriskadt genom de mörka minnena. Och då var hon dubbelt lycklig, trefaldt tacksam mot honom som räddade henne ur fattigdomen och förnedringen.

En dag hade Tekla varit nere till trädgårdsmästarn att handla kryddor till middagen, emedan mannen bjudit vän-

ner att fira hennes födelsedag. När hon kom hem, blef hon mycket öfverraskad att finna fadren sittande i köket med ett mått bränvin bredvid sig.

— Guds fred, barn, helsade gevaldigern och försökte resa sig.

Tekla såg i ett ögonkast att han var drucken.

— Jag erinrade, återtog den gamle med svårighet, att det var din födslo-dag, och ernade stanna hos dig, om du inte har något emot det!

Tekla såg att fadren var civilt klädd och föreföll något afsigkommen. Anande det värsta och oförmögen att svara något alls på hans frågor, bad hon honom vänta ett ögonblick medan hon gick in och tog af kläderna.

Inkommen i sängkammaren kastade hon sig på sängen och gret, af ondska

öfver det öde som just på denna dag skulle störa hennes glädje. Det förflutna, som hon lemnat, hade hon uppsökt endast som retemedel att framkalla stundens njutning dess starkare, men att ha det inpå sig igen, inom sina dörrar, förkroppsligadt i fadrens person, det ville hon icke.

Minuterna gingo fort, och hon insåg att det var nödvändigt återvända till gästen i köket, så framt hon ej ville äfventyra att se honom inträda i salen och kanske der bli sittande tills gästerna skulle komma.

Hon torkade hastigt sina tårar och gick ut åt köket, men när hon öppnade dörren blef hon nära att falla; ty vid bordet satt ännu fadren synbarligen drucken och med handen om lifvet på pigan.

All dotterns vördnad för fadren var i ett tag utplånad, och en omätlig afsky intog henne.

Men hon hann icke bryta ut i ord förrän gevaldigern började sluddra fram:

— Nå, du Tekla, du går din väg och ber mig inte stiga in. — Jag hade eljes liksom något att säga dig, för ser du, jag har tagit afsked ur tjensten och ernade fråga mig före hos Clement om han hade något skrifgöra.

— Det vet jag bestämdt att han icke har, svarade Tekla glad att utan omsvep kunna säga nej till en begäran hvars beviljande icke kom an på henne.

Den gamle tummade på bleckmåttet och tittade åt spisen, der ett vildsvins-hufvud stack upp öronen öfver grytans kant.

— Ja så, återtog den gamle, och

föll i tystnad för att få höra hvad dottern nu skulle ha att säga.

Tekla tänkte igenom att bordet nu skulle redas och att gästerna kunde vara här om en half timme. Derpå fattade hon ett raskt beslut.

— Se här, far, sade hon, har du en blank daler att dricka min skål för på stadskällarn. Och om du kommer igen i morgon, så kan du orda om dina angelägenheter med Clement.

Gubben tummade dalern som om han tvekade huruvida han skulle slänga den i golfvet. Derpå spottade han på den, stoppade den i lommen, och fattande sin mössa reste han sig.

— Du ber mig inte stiga in, Tekla. Det gör du rätt i, för ser du, lika barn leka bäst, och — det kan just komma på ett ut — men du var en gång min

Tekla, mitt barn, ser du, och det glömmmer jag inte så lätt. *Jag* glömmmer det aldrig. Du ska ha gäster till middan ser jag, och därför så går jag. — Ja nu går jag!

Tekla, som stått andlös, kunde icke återhålla en suck af lättnad, hvilket icke undgick den druckne, som nu tycktes i hast ändra beslut, och med staplande steg närmade sig salsdörren:

— Såå, vände han nu helt tvärt med ett elakt grin, du tror att du ska bli af med mig för en daler, och att jag vill gå ensam på stadskällarn när jag kan få vara i godt sällskap här.

Han hade raglat in i salen och slagit sig ner i den bredaste karmstolen.

— Bulla nu opp, så ska vi lefva lusteliga. Du har villsvin i grytan och artischockor på hällen!

— Far, afbröt nu flickan utom sig! Du är drucken och har uppfört dig illa mot flickan i köket. Nu ber jag dig vackert att gå, innan Clement kommer hem! Mins, att det inte är mitt hus, utan hans, och att du icke har rätt att störa hans husfrid! Kom igen i morgon och jag lofvar att göra hvad i min magt står att hjälpa dig till något.

— Så, min flicka, du vill tala vackert med mig. Tala, din tjenare hör till.

När Tekla såg att ingen utväg fans att bli fri från en pinsam timme, och oförmögen att kunna bära ett tryck på sin vilja eller mottaga ett missöde med jemnt mod, lemnade hon utan att säga ett ord platsen för sitt nederlag; kastade på sig sin kappa och med har-

mens gråt i halsen skyndade hon ner för trapporna och ut på gatan.

En enda redig tanke egde hon qvar: kunde hon ej utdrifva fridstöraren ur sitt hem, så skulle han åtminstone ej få vara med om att njuta af sitt anslag. Allt annat glömde hon, och utan besinning störtade hon gatorna framåt, likasom flydde hon ett ogunstigt, elakt öde, hvilket förföljde henne personligen och nu på hennes födelsedag, nu då hon arbetat sig upp ur fattigdomens mörker, infann sig och ville draga henne ner igen.

Hon hade gått öfver Norrbro, kommit öfver Malmtorget och befann sig nere i Kungsträdgården, hvars grindar stodo öppna. Skyndade in mellan buxbomshäckarne, der barn lekte i vårmiddagens solsken, och satte sig slut-

ligen uttröttad på en bänk under lindarne. Först upptogos hennes tankar af trädgårdskarlarnes arbeten, der de satte ut blomster i rabatterna och buro fajanskrukor ut på ritningarne. Allt upptog hennes uppmärksamhet och hvar-enda småsak gräfde sig in i hennes minne, såsom om hon ville förjaga det obehagliga som förestod henne. Klockorna i Sankt Jakob började ringa till en begrafning och hon satt och räknade hvarje kläppslag, men hvarje slag af den tunga malmen satte hennes kropp i dallring, stämde ner hennes själ i mörka aningar och gjorde henne gråtfärdig.

Nu kom en skara hoftjenare in i allén och buro fram ett bord som de täckte med duk, och andra tjenare buro fram fat och kar, vinkannor och saltser.

Tekla åsåg med nyfikenhet tillredningarne till en kunglig måltid, erinrade i ett ögonblick sin väntande måltid derhemma, såg mannen hemkommen, gästerna samlade, bordet odudadt, uppträdet med den druckne fadren, hörde frågorna efter den försvunna frun i huset. Hon ville resa sig och springa hem, men vågade icke röra sig. Tanken på hvad som förestod förlamade henne, fruktan för ett uppträde, hvilket hon icke kunde förklara, naglade henne vid bänken, och sliten mellan pligt och feghet blef hon sittande, med ögonen skelande åt höger och venster som om hon icke kunde besluta sig åt hvilket håll hon skulle se.

Plötsligen väcktes hon ur sin slöhetsdvala af en vaktknekt, som med gan-

ska barsk stämman frågade med hvad rätt hon befann sig i konungens trädgård.

På hennes svar att hon sett grin-darne öppna, anmodades hon att genast aflägsna sig.

Följd af knekten skyndade hon gången undergifvet framåt, men när hon såg andra fruntimmer icke stort bättre klädda än hon sjelf vandra omkring derinne ostörda, luktande på blom-morna, trampande gräsmattorna, kände hon ett stygn i sitt hjerta såsom om hon ensam varit utsatt för en skymflig utvisning, och när hon märkte sig vara betraktad med hånande blickar af de andra, vaknade vreden, hatet, afunden mot dem som egde företrädesrättigheter dem hon saknade, utan att hon visste hvarför.

Utkommen utanför grindarne som smälldes igen bakom henne med ett väldigt dån, tog hon af neråt Blasieholmen utan att veta hvart hon gick, blott märkande att vägen åtminstone ledde henne åt folktomma trakter der ingens blickar sårade henne. Hon kom bakom Tungelska och Bååthska palatsen neråt viken der rännilen rann ut, då hon såg en folkhop röra sig framåt Holmbron. Glad öfver att kunna få ett afledande föremål för sin uppmärksamhet, följde hon nu efter hopen som snart stannade vid brohufvudet der vakten ställt upp sig i en krets.

Sedan hon så småningom kunnat tränga sig fram till sjökanten, såg hon att något tilldrog sig på första brohvalfvet, utan att hon straxt kunde säga sig hvad. Innanför vakten stodo

nemligen en grupp af prester och lagläsare hvilka syntes rådpläga. När folkhopen rörde sig nästa gång så att hon fick ändra plats, såg hon att allas uppmärksamhet var riktad på en hvitklädd qvinna med bakbundna händer som höllos med ett rep af stadens bödel, under det två timmermän lossade broräcket framför dem.

— Tekla, ser du hexan der du står, så, kära, låt mig komma fram, hördes en röst bakom den unga frun.

När Tekla vände sig om, igenkände hon grefvens dotter Ebba, med hvilken hon varit likasom litet god vän under konfirmationstiden.

Hedrad af igenkännandet och styrkt af vädjandet till hennes tillfälliga företrädare, fattas hon af en plötslig lust att få vara beskyddare, och när väbeln

vid stadsvakten nästa gång gick förbi, drog hon honom sakta i rocken, helsade och bad att få ställa sig mellan vakterna med sin väninna, hvilket utan svårighet beviljades, helst äfven vakterna kände igen henne från den tiden hon gick i kasernen.

Nu syntes rådplägingen vara till ända och lagkarlen läste något från ett papper.

Tekla kunde ingenting höra, men hennes blickar voro ihärdigt fästade på den unga qvinnan som nu skulle bestå vattenprofvat. Iklädd endast ett hvitt linne som røjde en herrlig gestalt, med sitt långa svarta hår utslaget och hängande neråt axlar och rygg, visade hon ett blekt men skönt ansigte, ur hvilket tvenne brinnande ögon frimodigt blickade ut öfver folkhoppen,

---

mönstrande densamma med ett segergladt, öfverlägset leende på läpparne. Det tycktes som om hon velat säga dem, att hon ändock var ett hufvud högre än de, att hennes ande egde högre förmögenheter än deras, och att det prof hon nu skulle aflägga var en tvekamp mellan henne och den Allsmäktige, och att om hon äfven skulle gå under, hon dock åtnjutit den äran att ha kämpat med Honom.

Tekla erfor något som liknade afund öfver denna qvinnas belägenhet, hvilken erinrade om en comedianska hon sett uppträda under triumfporten vid sista segerintåget, föreställande Victoria eller Segrens gudinna. Nu strålade vårsolen på hexans ansigte, sken på hennes hvita kläder, och i densamma sköt bödeln henne framför sig

mot brokanten och störtade henne i vattnet, som med sina små plaskande vågor snart slöt sig öfver hennes svarta hår, hvilket flöt som sjögräs ännu då den hvita gestalten gömdes nere i djupet.

Då gick ett sorl genom hopen, och likt en ström trängde den fram, sköt vakten oemotståndligt framför sig, fram emot räcket, som brast. I nästa ögonblick såg Tekla huru fröken Ebba, som trängts ut från vakten störtade i vattnet med ett genomträngande skrik. Utan att besinna sig, och gripen af en yra att få uppträda verksam i det hiskliga skådespelet, klättrar hon ner för bro-pålen, fattar den drunknande flickan i kläderna och drar henne upp på flottbron inunder brohvalfvet, hvarpå hon sjelf, bedöfvad af ansträngningen och

---

skriken ofvanför hennes hufvud, plaskandet i vattnet, vakternas rop och vapenslammer, sjunker på knä invid den räddade väninnans till utseendet liflösa kropp.

När Tekla vaknade ur sin vanmägt och slog upp ögonen, befann hon sig liggande på en säng i ett fremmande rum. Vid sina fötter såg hon, när hon först kunde urskilja något, tvenne englahufvuden som uppburo sänghimmeln som var af kornblå sammet med silfverstickningar, och mellan omhängena hvilka voro uppdragna som gardinerna för ett fönster, såg hon ryggkarmen af en stol med ett grefvevapen skuret i valnötsträ, och derbakom ett svart skåp med draglådor af elfenben, på hvilket

stod kredenser af guld, silfver och perlemor, hvilkas make hon aldrig förr sett. Och genom rummet föll ett orange-färgadt ljus af fönstrens sargegardiner, men på den ljusa tapeten tecknade sig en fläck med regnbågens sju färger brutna af en slipad kristallbägare som stod på fönsterbrädan.

När Tekla hunnit återhemta besinningen, erinrade hon de sista timmarnes på hvarandra störtande händelser: uppträdet med fadren, flykten ur hemmet, utdrifningen ur kungens trädgård, fröken Ebbas oförmodade närvaro, hexan, folkmassans påträngande, äfventyret i sjön och hennes eget inskri-dande vid den unga frökens lifsfara. Men så steg tanken på de väntande gästerna, på mannens oro, så häftigt fram, att hon reste sig från bädden

och sprang upp på golvet. Märkande att hon var iförd ett plagg som kändes fremmande, vände hon sig mot en spegel och såg att hon bar en silkeskjol med blommigt sammetslif och små skor af hjortläder med stickningar i färger. Hon dröjde vid spegeln för att betrakta sin ungdomliga gestalt, som aldrig förr synts henne så intagande; hon strök med händerna på det mjuka tyget, lät foten vika sig i den mjuka skon mot den svällande mattan och ordnade sitt upplösta hår, då hon hörde ett kort klingande skratt bakom sig, kände sig omfamnad af två små händer när en kyss smälde vid hennes öra.

— Ser du, stygga, att du skulle vakna likafullt, utbrast fröken Ebba, och hade icke du vaknat, så skulle jag ha gråtit mig till döds att jag icke

fick tacka dig för att du räddade mig ur sjönöd.

— Min fru, hördes grefvens röst bakom de unga kvinnorna, som höllo hvarandra omfamnade, tillåt mig att frambära ur mitt rörda hjerta en faders tack för det hjeltemodiga sätt hvarpå I räddat åt en enkeman hans enda barn, hans enda återstående glädje i lifvet.

Och med verklig rörelse böjde den ståtliga gubben sig ned och kysste Teklas hand, under det hon förblef stum af förundran öfver den höga nåd som så hastigt fallit ner öfver henne.

— Nu, återtog grefven, måste jag beklaga att min plats vid hären nödgar mig lemna staden redan i morgon dag, och min dotter följer mig till Elg-snabben, men när hon kommer igen

och flyttar ut till Sandemar, hoppas jag ni förunnar henne nöjet att se en så ovanlig qvinna som sin gäst.

Tekla tackade med en åtbörd och några ofattliga ord som hon framstammade.

— Och efter som jag nu ser Er återställd, afslöt grefven, och förmodar att Er man väntar med otålighet sin unga fru, har jag låtit spanna för vagnen att föra Er hem.

Grefven bjöd den ännu iörvirrade Tekla sin arm och förde henne genom en rad af gemak, det ena präktigare än det andra. Och när de kommo i förstugan lade han en pelskappa öfver hennes axlar, och anhållande få sända hennes kläder tillbaka om morgonen derefter, gaf han en vink åt hofmästaren att följa henne ner på trappan.

Efter många omfamningar af fröken Ebba, som bad att få helsa på sin kära väninna, befann denna sig snart sittande i en täckt kare, som under det lakejerna öppnade grindarne, gungade så mjukt fram öfver gatstenarne och hvars stoppade dynor skyddade för hvarje stöt. Tekla hann icke mer än i tysthet prisa samma ödes otroliga nåd som för ett par timmar sedan stört hennes fest och utdrifvit henne ur paradiset och som nu upphöjt den förnedrade, räddat henne från förödmjukelsen att komma hem och uppbära förebråelser för uraktlåtna pligter, då vagnen stannade utanför hennes port. Men icke alldeles fri från fruktan att mottagandet skulle kunna bli stormigt, skickade hon betjenten som öppnade vagnsdörren, upp till mannen för att i

förväg underrätta herr Clement om allt som händt och förebärande opasslighet anhålla om hans hjälp uppför traporna.

Några ögonblick senare kom herr Clement nedstörtande barhufvud, omfamnade sin hustru, kysste hennes händer och lofvade Gud att han återgifvit honom den han visserligen aldrig trott vara omkommen, men hvars försvinnande oroat honom. Och derpå fick han berätta huru han och gästerna dukat bordet, under hopp om att frun straxt skulle komma igen, endast anande att hon blifvit uppehållen ute i någon handelsbod eller dylikt. Och af pigans nu berättade aningar att frun följt sin far, hvilken sålunda måtte ha gifvit sig af straxt efter Teklas bortgång, lugnades hon äfven i den mest

---

fruktade punkten. Det blef en fest, som hon aldrig vågat drömma sig. Hon var hjeltinnan i flerfaldig måtto, och hennes sjuka jag kände sig ligga i silkesvadd, när tal och skålar hela midnatten så varmt svepte om hennes lilla person. Och när hon sjelf talade om grefven och palatset, om hvad grefven sagt och hvad fröken Ebba lofvat, då sutto åhörarne tysta och andäktiga, och när de sågo det blommiga sammetslifvet och den blåa silkeskjolen fingo de unga handelsmännen rigtiga syner af det grefliga. En ung vinskänk vågade erinra sig att han en gång sålt vin åt grefve von Schlippenbach och varit sjelf uppe med räkningen; och straxt fingo han och Tekla en duo om palatset, erinrade hvarandra om gallergrindarne med lansarna, trappans mar-

mor, fackelhållarne i muren, förstugans bildstoder och vapnet öfver portalen. De fasthöllo så länge vid minnena och upprepade sig så ihärdigt, att herr Clement slutligen började gäspa, fyllde i pokalerna och ville sjunga sin alltid beundrade »Gubben gick uti hasselskog», då Tekla bad att han skulle låta vara med att sjunga emedan hon var så trött.

Herr Clement visade just några tydliga tecken till missbelåtenhet och hade druckit ett särskildt glas med guldsmeden »för småborgarne som vi», då det ringde på dörren och in träder grefve von Schlippenbachs kammar-tjenare. På grefven och fröken von Schlippenbachs vägnar bad han att födelsedagen till ära och som en obetydlig souvenir få öfverlemna denna

obetydliga present, hvilken endast skulle vara en erinran att fru Clement icke ville glömma dem. Och midt på matbordet ställde han en silfverbricka med blommor och frukter, bugade sig och gick.

Nu blef det en ny uppståndelse vid att betrakta underverket och sällskapet täflade i att säga namn på herrligheterna. Midt i blomsterqvasten satt en hvit lilja, det förstod man, och rundt omkring densamma mörkgröna blanka löf med hvita välluktande blommor, dem droghandlaren afgjordt betecknade som orangeblommor. Och deromkring holländska tulipaner, pingstliljor och syringa. Alltsammans krönande ett helt litet berg af oranger, mispel, granatäpplen, qvitten, hvilka senare voro föremål för en lång öfverläggning, tills bygg-

---

mästaren kunde ge deras namn emedan han sett dem i stendekorationerna på De la Gardieska palatset.

Slutligen upptäcker herr Clement, midt i den hvita liljan, en diamantring fastbunden med en silkestråd i blomkalkens botten, och guldsmeden såsom den sakkunnige värderar den till två hundra dukater.

Nu blef det grefven igen, och nu måste herr Clement släpas en gång till igenom grefliga palatset, höra om gallergrindarne med lansarne, vapnet och fackelhållarne, under det vinskänken klef upp på sin käpphäst.

Ett nytt försök af herr Clement att flyga bort med ämnet på sångens vingar, aflopp lika illa som förra gången, hvarpå han utgöt smärtan öfver sin förlorade glans såsom det hittills hög-

sta i sin hustrus ögon, med en rad enskilda skålar för borgare, småfolk och vanbördingar.

Men Tekla var alldeles för lycklig och för högt uppe i rymderna att kunna dragas ner; hon sökte i stället att lyfta sin man till sig, och när hon intalat honom hopp om att kanske få grefven till kund, ansåg han sig såsom redan införd i huset. Och nu bjöd han sjelf på grefven, fick i förbigående en hittills förgäten upplysning om Sandemar och den utlofvade inbjudningen, och som han ensam af sällskapet sett det grefliga landtgodset, bestod han på Sandemar den återstående delen af aftonen, tills sällskapet skildes och Tekla gick att drömma om det förlorade och återöppnade paradiset.

En strålande majmorgon stod grefvens resvagn utanför porten vid Fiskehamn. Herr Clement hade icke varit fullt nöjd med sitt lif de sista dagarne, ty hans unga fru hade spridt oro och buller i huset. Åt henne skulle sys nya klädningar, och dessemellan sprang hon på besök hos grefvens på Blasieholmen, och en gång hade fröken Ebba gjort visit tillbaka, men alldenstund herr Clement icke var hemma vid tillfället måste han nöja sig med muntliga redogörelser för den äran som vederfarits hans hus. Och deremellan hade han fått så mycket af grefvens i sina öron till morgon, middag och qväll, att hans egen lilla person började skräpa i hans blygsamma hem. Det var därför med en viss lättnad och ändock icke så liten oro han nu lemnade sin maka

lågo flaggande i
de af måsar och
det som om ännu
st lif öppnade sig

Norrebro, Malm-
för att öfver Val-
Blockhustullen der
möta för att föra
Och när de slut-
kungliga Djurpar-
fram till Blockhuset,
den öppnade sig, föll
ökt af att se hafvet,
det.

de nordvestvind his-
nglika seglen, trum-
appell, Blockhuset
akott af en nickhake,
äckan fart, ut mellan

för åtta dagar. Deras lycka hade varat så kort tid, att han blygdes de ögonblick han trodde sig komma att njuta af det blifvande lugnet; därför och för att blifva fri från afskedets smärta tog han ett hastigt afsked innan vagnen anlände och gick ner till Köpmangatan i sin handelsbod, angelägen dessutom att slippa bli förestäld för fröken Ebba, som han ansåg sig för ringa att öppna bekantskap med.

Fru Tekla hade lefvat i ett virrvarr af saliga känslor, och hann därför icke skänka många tankar åt den på sistone något knarrige mannen. Och nu när lakejen kom upp med underrättelse att kareten stod för porten, lemnade hon sitt af reseutrustningarne oordnade hem med en verklig lättnad. Och när vagnen rullade fram utmed Fiskehamns

strand, der skeppen lågo flaggande i hundraden omsväfvade af måsar och tärnor, erfor hon det som om ännu en gång ett nytt ljus lif öppnade sig för henne.

De färdades öfver Norrebro, Malm-torget, Blasieholmen för att öfver Valmundsön komma till Blockhustullen der grefvens galèr skulle möta för att föra dem till Sandemar. Och när de slutligen åkt genom de kungliga Djurparkerna och kommo fram till Blockhuset, der den stora fjärden öppnade sig, föll Tekla i gråt, hänryckt af att se hafvet, som hon kallade det.

För en gynnande nordvestvind his-sades de stora vinglika seglen, trumpetaren blåste en appell, Blockhuset svarade med ett skott af en nickhake, och nu sköt snäckan fart, ut mellan

---

jakter, koffar, skepp och örlogsfartyg som loverade upp mot staden.

De unga qvinnorna hade tagit plats på däck under ett soltält och uppvaktades af kammarpagen, en nittonårig friherre, hvars föräldrar voro döda, och hvilken nu skulle erhålla sin första uppfostran i grefve von Schlippenbachs hus.

Under det vårvinden sakta fläktade i seglen och förde vällukter från strandens klöfverängar, talade den unge friherren höfviska ord till de båda damerna och inblandade deri verser ur italienska skalder, dem Tekla visserligen icke förstod, men som därför verkade som musik för henne. Och aldrig hade hon sett så artiga manér, aldrig en sådan fin gestalt hos en ung man. Och när han slutligen efter det

att vin och frukter blifvit upphemtade på däck, tog fram sin luta och sjöng, så trodde Tekla sig vara långt från jorden, hvilken hon endast kunnat döma från den mörka portgången med råttorna och sjöfolket på herberget.

Tekla trodde sig väl förstå att den unge ädlingen var på väg att bli fröken Ebbas käresta, och därför hörde och såg hon deras älskogsgnabb med den redan invigdas alltseende och förstående blickar, låtsandes intet se och intet höra. Och när baron Magnus, som han hette, i ett högstämmt loftal öfver Teklas hjeltemodiga handling antydde att det var henne världen hade att tacka för det fröken Ebba ännu med sin skönhet och ungdom kunde fröjda de lefvande, kände hon sig vara de ungas beskyddare, på samma gång

hon icke utan ett visst vemod derigenom insåg sig höra till de gamle, som lemnat hoppet om förestående kärlekslycka. Och när hon nu talade om sin ålder och sin erfarenhet, togo de unga sig för att kalla henne lilla svärmor, hvilket bidrog att på samma gång höja Tekla öfver dem och göra de älskandes umgänge så otvunget som görligt.

Under tiden gjorde galèren fart öfver fjärdar och strömmar till Vaxholm, der kursen ändrades. Vid Djurhamn mötte de en eskader af kongliga flottan, som just lyftat ankar och skulle lovera upp till Stockholm. Och i qvällningen passerades Dalarö tullhus, hvarefter de fingo Sandemar i sigte.

För Tekla var detta ett trollslott som nu uppenbarade sig i solnedgången.

Nerifrån den hvita sandstranden med dess båthamn och bryggor, badhus och sjöpaviljong, syntes sakta höjande sig en park med mörka buxboms- och idegrans-kandelabrar, pyramider, polygoner, mellan hvilka bilder af gudar, nymfer, troll och drakar voro utplanterade. Och på marken lågo utbredda blomstersängar med narcisser, hyacinther, tulipaner i den ljufligaste färgprakt. Derbakom reste sig slottets façad, med klocktorn och flaggstång, vimplar och flöglar, tinnar och torn, och ännu längre bort trädgårdarne, längst borta begränsade af förvaltarens byggnad med ladugårdar och ekonomibyggnader.

Stränderna voro kransade med skogar af mörka furor på mossiga klipp-hällar som stego brant upp ur sjön.

Och utåt fjärden reste sig Dalarö

skans med sina kanoner och vaktposter, bevakande Elgsnabbens hamn der flottan plögade samla sig innan den lopp ut på sina krigståg.

Tekla hann icke längre i sina betraktelser förrän kastellanens trumpet smattrade, hundar skällde, trossar rasslade och galèren lade till vid bryggan; och hon leddes öfver landgången af baron Magnus för att i nästa ögonblick mottagas med omfamningar af den gamla hofmästarinnan.

Det hade gått tre dagar och tre nätter, då Tekla en morgon vaknade vid solens uppgång i sin kammare på Sandemar. Hon hade haft elaka drömmar om sin far och om hexan på Blasieholmen, så att hon måste springa upp

---

ur sängen för att rista af sig de onda tankarne. Och när hon nu slog upp fönstret och såg hafsfjärden, såg parken med dess trån i ljusgrön sommarskrud, blomstren med daggperlor, och hörde foglarne sjunga, blef hon först lugn igen, kröp ner i sin säng och erinrade de tre sälla dagar som flytt. Till dukadt bord, utan ett bekymmer, en omsorg, hade hon gått som till fest; hon hade seglat ut och sett hafvet som vidgar synen och luftar ut sinnet; hon hade ridit i skogarne på jagt efter harar och storfogel, gått i ladugård och fogelhus, besett hönsgård och hundstall, spelat fjäderboll i parken och bundit blomqvastar i trädgården, men mest hade hon sutit i hvitbokshuset vid svandammen och hört de unga gnabbas, sjunga, spela och gnabbas igen.

Lifvet hade legat så idel ljust att hon endast väntade höra kyrkklockorna ringa hvarje stund, ty så söndagslikt hade alla synts henne. Hon sjelf och människorna gingo ju söndagsklädda, rummen voro ju söndagspyntade, trädgårdsgångarne krattade som till söndag, och söndagsmat, ja, helgdagsmat bestods hvarje dag, och intet gatubuller hördes, intet spring i portar eller boddörrar, inga slagsmål, ingen vakt, inga gäsäller.

Men i går på aftonen hade ett enda litet moln dragit förbi solen. Fröken Ebba, som visserligen syntes vara betagen i den unge baronen, hade dock stunder af lynne då hon tycktes hysa agg till honom, och då hon roade sig att plåga honom som man plågar en fluga, utan orsak. I går afton hade hon kastat

en hans gåfva som han med stor möda hade samlat till, i svandammen, och när efter något gnabb fröken Ebba aflägsnat sig, hade Tekla sett ynglingen gråta. Medlidsam hade hon frågat hvad som vållade sorgen, och då hade han fallit på knä, lagt sitt hufvud i hennes sköte och öppnat sitt hjerta. Han trodde, sade han, att fröken Ebba aldrig skulle komma att älska honom riktigt, därför att hans mor varit en utländsk qvinna och en vanbörding.

Då hade det uppstått ett band mellan de två vanbördiga; och köpmannens hustru, gevaldigerns dotter, hade tröstat den vanbördigas son, smekt hans vackra hufvud med de svarta lockarna, och den betryckte hade kysst hennes händer, kallat henne syster och bedt att hon skulle bli hans vän. Och der-

på hade de vandrat i parken, tills mannen gick upp, då de ropades in af fröken Ebba, som sedan visat sig älskvärd hela aftonen.

Tekla kände, efter detta, att hon blifvit någon, något mer än lifrädderska, hvilken man sökte betala så godt man kunde. Hon hade af en slump inkastats i dessa människors lif, råkat att bli en liten del af det stora drifhjul som satte deras öden i rörelse, och fann på samma gång att hon blifvit mycket fremmande för sina egna förhållanden. Och detta senare blef henne på ett förskräckande sätt klargjort, då ögonblicket derefter kammarpigan inträdde med ett bref, hvilket anländt med postjakten och af hvars stil hon genast såg att det kom från mannen.

Sedan hon lemnat hemmet hade hon ej haft en tanke på honom eller en längtan efter sitt eget. När hon därför nu läste hans ömma utgjutelser och hans böner att hon måtte vända hem igen, kände hon det som en förebråelse, och bönera blefvo befallningar. Det var som om en fremmande rå hand ville rycka henne ur hennes himmel och trampa ner henne igen. Hon förvånades öfver att det kunde kännas så, så snart efter deras bröllop, och när hon frågade sig om hon verkligen höll denne man så kär som hon trott, måste hon svara nej. Och likafullt hade hon väl gjort det, den gången hon ville dö, när han hade rest bort om sommaren.

För att befria sig från tvifvel och förebråelser, satte hon sig ner att skriva

svaret på det mottagna brefvet, afbördande mildt men bestämdt sin mans fordran att hon skulle resa innan de åtta dagarne voro till ända, förebärande att hon icke kunde bryta sitt löfte, allraminst när lägenheterna voro så svåra som de voro.

När hon afsändt brefvet var det henne som om en skuld vore betalad eller åtminstone öfverstruken. Och sedan hon klädt sig, gick hon med lugnt sinne ner i parken.

Morgonen var sval och blommorna voro ännu våta af daggen; fjärden låg mörkblå och plaskade mot båtbyggnaden, der måsarne kretsade öfver fiskarens ökstock i hvilken blanka strömmingar lågo i högar.

Tekla greps af en stark längtan att komma ut ur trädgårdens hägnad, men

---

på sjön vågade hon sig ej ensam och hade ingen tjenare till hands att låta föra sig, men ut skulle hon, och då grinden nu stod öppen, vandrade hon ner i stranden.

Det tycktes henne som om hon strax andades friare, och den mjuka hvita sanden frasade så lent om fötterna, de svarta tångbänkarne voro som ulliga mattor att gå på, och granskogen i sjökanten doftade så starkt, gömde så väl och skyddade mot nyfikne från landsidan. Derfor lossade hon på det alltför trånga klädningslifvet, hvars för henne ovana fiskben hade plågat henne, och tagande sin hatt i handen vandrade hon i stranden, småsjungande och upprymd. Plötsligen upphörde sandbädden och marken blef stenig, men det var bara väl slipade kiselste-

nar, så släta att klifva på att hon ej lät dem hindra. Men så kommo stora rullstenar, kantiga hvassa block, som hon först hoppade på tills hon blef trött. Att gå in i skogen ville hon ej, ty så snart hon släppte den stora ljusa sjön ur sigte, blef hon rädd. Men när slutligen stranden endast bestod af skarpkantade klyftor, och hon fick se stjerten på en orm, måste hon gifva sig in.

Först gick stigen obanad genom tallar och ljung, som räckte upp på benet och kom henne att rycka till, under tanken på gömda ormar, och hvar helst hon satte ned foten, sjönk den mjuka bädden, och sålunda måste hon hoppa som en hare mellan tufvorna. Blodet dunkade i tinningarne, bröstet arbetade, och flåsande och darrande

---

nådde hon slutligen en gångstig, hvilken hon genast tog fast fot på, liksom om hon räddat sig ur sjön. På solens ställning kunde hon ungefär döma åt hvilket håll herrgården måste ligga, och när hon såg gångstigen linda sig åt höger, förstod hon att det måste bära hemåt endast hon höll ut. Den tjocka skogen började nu tunnas ut, och mellan de smala trädstammarna syntes en blå rökpelare hvirfla upp. En svart hackspett med röd nacke hamrade i ett nu i en tallstam, så att den redan tillräckligt upprörda unga qvinnan spratt till och föll in i mörka tankar, lätt-trogen och skrockfull som hon var.

Gångstigen vidgade sig och svälldes ut till en körväg som ledde fram till en backstuga, hvars väggar till större delen utgjordes af en backknales sluttningar.

När Tekla kom fram till den lilla rankiga dörren som endast bestod af några hopslagna båtboard med årlommar spikade rätt öfver som narar, såg hon att klinkan låg i en hälla innaför, hvaraf hon slöt att ingen var hemma. Hon såg sig då omkring på den underliga kojan och märkte ett bockhorn fastslaget öfver dörren, och en hästsko midt på tröskeln; i en bunke vid knuten vexte en libbsticka som afgaf en förfärande stank, då hon lutade sig ner för att lukta på den, och bakom den vidriga örten låg en igelkott hoprullad och sof.

Ställets ovanliga yttre började ingifva Tekla fasa, och hon ämnade just vandra sina färde, då hon hörde röster inifrån kojan.

Nyfikenheten besegrade för ett ögon-

blick hennes fruktan, och hon lade sitt ansigte mot dörren för att genom en springa se hvad som förebades derinne, då hon med ett svagt anskri ryggede och skyndade att dölja sig bakom knuten.

Med smygande steg gaf sig Tekla in i skogen igen för att derifrån söka upp gångstigen som ledde hemåt. Hvad hon sett inne i kojan hade på det allra högsta uppskakad henne, mest därför att hon icke kunde förklara fröken Ebbas närvaro hos denna undangömda gamla qvinna, hvilken icke kunde vara annat än en hexa, att döma af de yttre tecken hvarmed hon skyltade.

Genom en vanlig genväg som tankarne pläga taga, då lika söka lika, erinrade hon nu uppträdet på Blasieholmsbron, mindes fröken Ebbas del-

tagande i hexans öde, och förvånas nu först öfver att hon ej då straxt kom att tänka öfver orsaken till en fin frökens närvaro i en rå folkhop vid ett sådant ruskigt skådespel. De båda liknande händelserna knöto nu förbund i hennes tankar, och den ena uppenbarade sig som orsak till den andra, förmälde sig med hvarandra och födde en ny förfärlig frukt som med miss-tankens hela grobarhet vexte ut till det obevisades fasta visshet: fröken Ebba var en hexa.

Derpå kom framrusande ett eftertraf af följsatser, uträkningar af hvad som häraf kunde framgå, och hänförande det som händt till sig sjelf, ansåg hon att något oförmånligt för henne skulle kunna inträda. Ty antaget att saken blefve upptäckt, hvilket i dessa tider

lätt kunde ske, så vore Tekla utdrifven ur paradiset, störtad ner igen i den grop som hon i ett anfall af öfvermod denna morgon kanske förvandlat till en blifvande ormkula. Och som en blixst slog det henne att hon skrifvit öfverord till sin man, sökt lära honom att det fans andra och högre synpunkter på livvets förhållanden än han trodde, och att föreställningarne om det passande, om löften, om samlefnad icke blifvit hos honom så utbildade som hos andra mera lyckligt lottade.

Oroad af alla dessa ord som nu hördes i hennes öra, skyndade hon på sina steg för att komma hem och om möjligt återtaga brefvet innan det hunne bli afsändt.

Skogen glesnade och ljusnade än en gång, åkrarne lågo snart öppna och

hon uppnådde trädgårdsporten utan att möta någon, hvarpå hon ställde i ordning sin dräkt, putsade sina skor och skyndade upp till slottet.

Den första hon sökte var kammarpigan, som mottagit brefvet, men hvilken nu förklarade att det redan afgått med jakten.

Med stigande oro gick Tekla in i våningen hvars alla dörrar stodo henne öppna, kom förbi nigande kammarpigor och bugande laquaier; och när hon såg igen dessa tjocka murar som utestängde kölden, dessa skänkskåp med fat och kannor, hvilka säkert aldrig skulle stå tomma, erfor hon det lugn som den rike måste känna; och alla tankar på en stundande utdrifning ur denna fasta borg voro förjagade. Utan att veta det hade hon kommit in i

biblioteket. Folianter i hvita pergament, kvarter i svart karduan, små ströskrifter och dissertationer i turkiskt papper, bundtar af handskrifter i olifant- och karduspapper, klädde väggarne i det hvälfda rummet, under hvars hjessa hängde en salamander. Midt på det stora ekbordet stod en astrolab och en jordglob.

Tekla gick omkring och tummade på böcker och instrument, tankspridd, frånvarande såsom inför frågor, på hvilka hon intet svar kunde få. Plötsligt stannade hon framför en hylla; tog på måfå en brun qvart med skinnband och knäppen, och märkte i det samma att på hyllan bakom stod instucken en liten fyrkantig bok, liknande en almanacka. Nyfikenheten var väckt och hon drog fram det lilla bandet som synbarligen

var gömd der. Hon betraktade först omslaget som var påtecknadt i rödt bläck med Mariæ vapen eller två korslagda trehörningar, och Kristi kors spikar eller tre raka streckar korsande tre andra dylika. Derpå öppnade hon den och läste i svart handskrift: »Svartkonstboken eller Cyprianus, det är all den hemliga konst om tydor, järtecken, förgerningar, samt med en sannfärdig och kort undervisning om Blåkullafärder och Trollbackor, deri klarligen omskrifves om huru Botil i Lindåsen blef förd om skärtorsdagsnatten till Blåkulla och hvad han der förnam och skådade».

Hon blef stående handfallen, och kunde endast ställa tillbaka den bruna boken på dess plats, under det hon med blickarna for öfver bladen i den

underbara skriften. Men sinnesrörelsen var för stark, och blodet rusade upp åt ögonen att hon ej kunde läsa ett ord. Med boken i handen satte hon sig ner i den stora karmstolen för att hemta sig, och för att hvila blickarne lät hon dessa flyga öfver böckernas långa rader, försökte att tänka på intet, för att komma ifrån sin förvirring. Men en tanke smög sig ändå fram, oemotståndligt och öfverröstande de många som ville tränga sig fram. Hur kunde hon veta att denna skrift stod just der bakom den boken, och hvarför leddes hennes hand endast dit bland så många andra hundra böcker?

Nu började inbillningen spela, och hon såg i sin person nedlagd en siaregåfva som alldagsfolk saknade. Hon lade nu märke till sina syner hon haft

som ung flicka, räknade ihop dertill den underbara förmågan att locka just den unga mannen till sig som hon ville ega, erinrade huru hennes grymma önskan att bli fri från den besvärande modren just i behaglig tid blef uppfylld, tänkte på det lyckosteg hon tagit, då hon råkat gå till hexan på Blasieholmsbron och rädda den unga fröken — utan tvifvel, hon tillhörde de utvalda, de med dubbel syn begåfvade, och stod under en högre magts inflytande. Men hvilkens?

Hon fällde ögonen på boken, blef intagen af en ny fasa och sprang upp för att ställa boken på sin plats. Men se, då kunde hon icke återfinna den bruna boken med knäppena. Hon var alldeles viss att den stått der, på den hyllan, men nu stod en annan der i

stället. Eller var det icke den hyllan?
Jo, det var den, just den.

Det hördes steg i salen utanför, och oförmögen att kunna besluta sig hvar hon skulle ställa undan den farliga boken, stoppade hon den i sin kjortelsäck, i samma ögonblick som fröken Ebba inträdde i biblioteket.

Med strålände blickar och rosiga kinder gick den unga fröken emot sin väninna, kysste hennes ämne och frågade hur hon befann sig. Och då hon såg dennas blekhet och upprörda tillstånd, föreslog hon att de skulle gå ner i badhuset och friska upp sig, hvartill Tekla icke hade något att invända.

Sedan de därför hemtat badlinnen, kam och svamp, gingo de båda väninnorna neråt stranden genom den dof-

tande parken. Tekla hade svårt att säga något, af fruktan att röja sin hemlighet, och hon kände den förfärliga boken bränna i fickan, då slutligen fröken Ebba, som erfor det tryckande i tystnaden, plötsligen stannade, lade sina händer på väninnans axlar och frågade med den mest öppna min i världen:

— Kan du gissa hvar jag varit denna morgon?

Tekla ryggade, och tvekande huruvida hon blifvit upptäckt eller ej, svarade hon:

— Nej, käraste, hur skulle jag veta det.

— Ja, då säger jag det inte, återtog fröken Ebba.

— Åh jo, säg, bad Tekla.

Fröken Ebba öfvertänkte ett ögon-

---

blick, hvarpå hon sade liksom för sig sjelf:

— Jag får bara ondt af det efteråt!

Och så dansade hon fram öfver bron som ledde ut till badhuset.

Inkomna i den praktfulla paviljongen som var möblerad med stolar och bord af indiskt rör, började de lägga af sig kläderna.

Ehuru sjelf qvinna, kunde Tekla icke underlåta att beundra den herrliga gestalt som nu blottade sig för hennes ögon. Hon såg en liten rosenröd fot, mjuk och välbildad som en barnhand, med alla tårnas naglar kupiga, mjölkhvita som perlemor, utan en skrynka eller en bugla, och hänförd af att se skönhet i menskogestalt, böjde hon sig ofrivilligt ner, fattad af ödmjuk smärta att erkänna sig såsom ett lägre slag

af människobarn, och kysste den lilla foten.

— Hvad gör du, tokiga flicka! utbrast fröken Ebba med låtsad harm.

— Jag kysser min engels fot, svarade Tekla med undergifvenhet, och började fästa sina kläder igen.

— Och du ernar icke bada? frågade fröken Ebba, låtande det ena plagget efter det andra falla.

— Nej, svarade Tekla, det är för kallt för mig.

Men sanningen var, att hon icke ville blotta sin kropp inför väninnan, ty hon visste att hon skulle behöfva blygas för sina af arbete, dåliga kängor och vanskötsel missbildade fötter.

Fröken Ebba stod nu afklädd på trappan till bassängen och höll hän-

derna tryckta mot sin af den friska luften skälfvande unga barm.

Plötsligen, likasom gripnen af minnet från en liknande belägenhet, utbrast hon, i det hon kastade sig ner i vattnet:

— Låt se nu om jag är en hexa och kan flyta!

Det genomskinliga vattnet delade sig, och slöt sig omkring den bländande hvita gestalten, hvars båglinier tycktes smälta ihop med vågens som utifrån hafvet rullade in, och det violbruna håret spreds på böljan som en knippa lösryckt sjögräs. Derpå vände sig flickan på rygg och, se, hon flöt på vattnet som en spån.

Tekla erfor en beklämning som om hon återsett det ohyggliga uppträdet vid Blasieholmsbron, och till morgonens

och förmiddagens iakttagelser hopade sig de nyss gjorda.

Men när hon såg denna blomstrande ungmö i all dess nakenhets majestätiska skönhet, såg detta lugna leende, denna rena blick som nerifrån vattnet tycktes se rätt upp i Guds blåa himmel utan att blinka, måste hon fråga sig om en förderfvad människa, som försvurit sig åt onda magter, kunde se sådan ut.

— Ser du att jag är en hexa! ropade flickan i vattnet upprepade gånger der hon låg flytande, orörlig i alla lemmar utom händerna, hvilka omärkligt rodde smått som fenorna på en stillastående fisk, hvilken söker hålla sig kvar emot strömmen.

Ett moln drog i detsamma förbi solen, och den hvita fina gestalten i

bassängen syntes likblå under det nu djupgröna vattnet. En mås som af molnet blifvit störd i sitt fiske skrek, högt upp öfver badhuset. I detsamma ringde middagsklockan, och Tekla som redan förut varit uppskrämd, lät sin inbillning sammanställa tre hvar för sig obetydliga händelser som en slump sammanfört i en och samma tiderymd, så att hon trodde sig se hotande förebud, järtecken och dylikt. Och i ett anfall af moderpassion började hon att skrika fram en bön till Gud och hans enfödde son.

Skrämd af detta oväntade utbrott skyndade fröken Ebba upp ur vattnet för att bistå sin väninna, som hon trodde ha fallit i någon häftig sjuka.

---

en gång om dagen af-
kärleksbref på posten,
endast erhållit ett svar,
att, att han nu på mor-
vana måst taga sig ett
akt, hvilket gjort honom
och ursinnig.

nt var utan tvifvel en
, och en fin sådan sedd
tvaktardotters ögon, men
n köpman och framför
n sålunda gift sig och
detta icke skett utan
att han skulle få gen-
åfvor, det är en hustru
ör sig. Nu deremot hade,
ånaders sällhet och kost-
tem blifvit öde och hans
ama ensliga färg som un-
regående unkarlsstånd.

Herr Clement hade nyss på morgonen låtit bodsvennen slå upp bodfönstret och hänga ut taflan på hvilken med latinska bokstäfver tillkännagafs att här försåldes alla slags viner från rhenskt och alicante ner till mumma och sekt.

Gräsenkling sedan fjorton dagar befann han sig i ett osedvanligt vresigt lynne, helst han på sin ömma skrifvelse för en vecka sedan endast erhållit ett ceremoniöst, nästan undervisande svar, som försatt honom i raseri.

Men sedan raseriet gifvit sig, hade han fallit in i en trånsjuka som betog honom lefnadslust och mod, och ena stunden kom honom att skära tänder och banna, den andra gråta och veklaga som en qvinna. Och med på-

följd att han en gång om dagen aflevererat ett kärleksbref på posten, hvarpå han endast erhållit ett svar, men ett sådant, att han nu på morgonen mot sin vana måst taga sig ett stort glas sekt, hvilket gjort honom både gråtmild och ursinnig.

Herr Clement var utan tvifvel en skön ung man, och en fin sådan sedd genom en portvaktardotters ögon, men han var äfven köpman och framför allt. När han sålunda gift sig och satt bo, hade detta icke skett utan förhoppning att han skulle få gengåfvor mot gåfvor, det är en hustru och ett hem för sig. Nu deremot hade, efter ett par månaders sällhet och kostnader, hans hem blifvit öde och hans lif antagit samma ensliga färg som under hans föregående ungarlsstånd.

Ensam vid bordet när han kom från sitt arbete, ensam i sängen, ensam på vandringarne om söndagarne. Hans missnöje hade sålunda fått en ganska solid näring, och nu, när han, trött af att bedja, tagit sig för att fordra hustruns närvaro i hemmet, hade han fått svar på tal. Gårdagens bref som han ännu bar i fickan, hade nämligen varit mycket långt och redan så olik denna hustru han lemnat, att han fruktade de skulle vara fremmande för hvarandra när de råkades igen. Hon hade nemligen svärmat om högre syner på tingen, erinrat om prestens yttrande i kyrksalen att alla menniskor voro lika inför Gud, men icke inför verlden, vidrört frågan om själarnes vigsel i himmelen och kropparnes på jorden, och slutligen hade hon egnat fyra sidor om

fröken Ebbas kärlek till en kammarpage och friherre kallad Magnus, hvars hänförande yttre och inre hon skildrade med en oroande sakkänedom, icke förglömmande att omtala den del hon tagit i de unga älskandes små fröjder och sorger.

Detta sista hade nu särskildt uppretat herr Clement och ingifvit honom den största oro för sin kärlekslycka, så att han måste gifva sina farhågor luft. Ehuru han från första stunden visat sin svärfar, att han icke gift sig med honom, utan endast hedrat hans dotter med sitt anbud, hade denne icke inställt sina besök hos dottern, dock helst väljande de stunder mannens frånvaro gjorde samqvämet friare. Nu deremot då dottern var bortrest, hade gevaldigern icke syntts till, och herr Clement

hade haft stor möda att finna reda på honom för att få ett samtal till stånd. Bodsvennen hade dock lyckats träffa honom och icke alltför nödbuden hade han lofvat infinna sig i vinboden, der herr Clement just satt och väntade.

Vid sitt inträde hos mågen visade gevaldigern ett något härjadt yttre, och mera trött än han ville synas, slog han sig straxt ner vid diskbordet efter att ha helsat ett kort god dag.

— Jo, svärfar, började herr Clement sedan han fyllt ett glas med alicante och ställt framför sin gäst. Det är så att Tekla . . .

— Hvad har jag med Tekla att beställa? snäste gevaldigern. Det är du som är gift med henne och inte jag, efter hvad vi kommit öfverens.

— Ja, det känner vi, menade herr

Clement, men det här är ett alldeles särskildt fall, då endast inskridandet från fadersmyndighet kan återföra en pligtförgäten maka till sitt hem. — Välbekommet, svärfar!

Den gamle drog en väldig sugare ur det rymliga glaset, torkade sig om munnen och blef mjukare.

— Jaså, hon vill inte komma tillbaka. Har blifvit förnäm — åh ja det var hon passeligt förut. Då ska jag hemta henne.

— Vill I det, svärfar, då har I gjort ett godt verk, som jag inte skall förgäta i brådkastel.

— Jag går genast, svarade gubben, om du ger mig reskassa, för två och en half milar har jag marscherat förr på dagen. Och tar jag inte bugt på den rackarungen, så ska du få kalla

mig en stöfvel. — Det var ett rasande godt vin det der, du!

Herr Clement ville icke låta gubbens eld slockna genom flera ordbyten, utan blåste hellre på brasan med ett nytt glas alicante och några blanka dalrar, samt en hel mängd lyckönskningar till god resa.

Och så tog gubben sin käpp, drack ur sista droppen ur glaset, skakade hand och gick.

Fru Tekla satt en aftonstund, när solen sänkte sig öfver skären, ini grottan vid svandammen och såg på huru de hvita änglafoglarne seglade och doko på den stilla runda spegeln som återgaf aftonhimlens rosenfärger. Svåra tankar syntes trycka henne och hennes

---

fot, som skrapade mot sanden liksom ville den trampa ihjel något kryp eller utplåna en fläck, antydde en inre oro som måste ge sig luft.

De sista dagarne hade visserligen intet öfverhöfvan märkeligt förefallit på gården, men sysslolösheten hade gifvit Tekla tid att tänka öfver sin ställning, och i godan ro, sedan första hänryckningen lagt sig, hade hon börjat lägga märke till saker som förut gått henne förbi. Sålunda hade hon sett huru fröken Ebba bemött henne mindre uppmärksamt på sistone, huru baron Magnus i dess ställe blifvit enträgnare i sina höfligheter, huru tjenarne visat henne ren avoghet och till och med kastat efter henne ord af misstänkt betydelse.

När allt blef sammanlagdt, fattades

hon slutligen af den tanken att hon varit för länge qvar, men när hon dagen förut ånyo framkastat sitt förslag att resa, hade fröken Ebba bedyrat henne att hon icke kunde vara för länge, och uttryckligen bedt henne stanna.

Nu när hon tänkte igenom hvad hon erfor det ögonblick hon beslutat resa, trängde sig bilden af den unge baron Magnus fram. Och den såg på henne med ögon, ur hvilka vexte tvenne rot-tågor som kröpo in i hennes ögon, sköto sugrötter uppåt, birötter nedåt, kastade ut refvor och skott ända ut i hennes kropps yttersta fibrer, så att hon kände sig sammanvuxen med denna yngling, uppfylld af hans ande. Hon visste, tycktes det henne, att den dag hon icke mer fick se honom, skulle hon dö. Alla andra tankar, på möj-

ligheten att alltid få se honom, på följ-
derna af deras kärlek om den sloge
ut, på fröken Ebbas missnöje, man-
nens hämd och lagens straff, hade icke
kraft att tränga igenom den enda fram-
vällande känslan af att hon älskade
honom.

Hon hade icke mött honom på hela
denna dag, och nu öfverfölls hon af
en så häftig längtan att få se honom,
att hon, som förut trott att hon en-
dast med sin vilja kunde på afstånd
kalla honom till sig, började fästa blic-
karne på en punkt längst bort i den
långa lindallén. Hennes ögon stodo
vidöppna och ögonlocken rörde sig icke
till en blinkning, under det att pupil-
lerna omvexlande krympte och svälldes
ut liksom om de sögo till sig något
föremål i fjerran, aldeles som hafvets

blötdjur när de draga till sig sina offer genom kontraktioner af sin cirkelrunda kropp.

Hennes ansigte blef hvitt, blodlöst, och hon blef så länge stående att hon kom i en fruktansvärd skakning i hela kroppen. Slutligen lyfte hon ena armen och började långsamt vinka till sig den osynlige; lyfte den andra armen; och nu kommo båda händerna i en rörelse som om de drogo i en lina, under det läpparne skälfde, frammumlande en tyst bön eller en besvärjelse. Och se, nu skymtade i fjerran, belyst af den nedgående solens sken, blandadt med det gröna ljuset från lindlöfvet, den unge mannens smärta gestalt. Ett segerleende spridde sig öfver qvinnans ansigte, och hon trodde i detta ögonblick att den slump som nu förde den

älskade till henne, icke var annat än hennes viljas och lystnads kraft, den försynen nedlagt hos henne såsom en särskild gåfva.

I nästa ögonblick låg ynglingen i den lidelsefulla kvinnans armar, öfverhöljd af hennes kyssar, och dragen med halft våld in i grottan.

Då hördes med en gång några snabba steg; fröken Ebba syntes i grottans öppning, ridklädd och med en kort piska i handen.

— Gatslyna, grändslinka! utbrast hon med förtrytelsens och den sårade stolt-
hetens sammanpressade vrede. Tag
det här, och det här!

Och nu föll piskan öfver Teklas
blossande ansigte, allt under det den
unga flickan gaf sitt raseri luft.

— Du räddade mitt lif af en händelse, som icke kräfde heltemod, och jag tackade dig, gaf dig en plats i mitt hjerta och i mitt hus. Och du stal det enda som var mig kärt, du som redan hade en man och ett hem! Men såsom du en gång dref din far, som du har att tacka för ditt lif, ur huset, så piskar jag dig nu ut ur mitt! Gå, gå, gå, smutsiga kryp! För din tjenst skall du få betalt med pengar; det förstår du kanske bättre värdera än ett vänligt sinne.

Och drifvande Tekla framför sig genom parken, öfver gårdsplanen, der lakejerna stodo i rader och åsågo det oväntade uppträdet, kastade hon ut vredens och svartsjukans hetsiga ord i skurar, alltunder det den förödmjukade med nedböjdt hufvud tog emot

---

slagen såsom om de lisat och lugnat hennes sjuka samvete.

Men när hon trängdes ut genom stora gårdsgrinden och denna smälldes igen bakom henne, då reste sig ett ögonblick hennes sjelfkänsla, kanske i harmen öfver hvad hon nu förlorade och med tanken på det mottagande som förestod henne hemma, och vändande sig mot sin fiende, lyfte hon den knutna handen och ropade med en röst ihålig som om den komme nerifrån en fängelsehåla:

— Förbannelse öfver detta hus! och hämd öfver ditt hufvud, herre-hynda!

Ifrån ett vindsfönster på fogdebyggningen, hvilken beherrskade stora porten, utkastades i detsamma ett slaskspann öfver den bannande och rasande qvinnan som förlorade andan, och skam-

sen gaf sig att springa öfver trädeshärdet uppåt skogen. Hennes hatt hade fallit af och hon gaf sig icke tid att taga upp den; hennes fötter bändes af kokor och mullvadshögar, och när hon hoppade öfver diken, föll hon med händerna före sig i den af sista regnet upplösta leran. Slutligen hade hon uppnått gärdesgården, och samlande kläderna i ena handen, klättrade hon upp på gärdets, och hon skulle just kasta sig ner på andra sidan, då en röst hördes inifrån de unga granarne, en röst som lät bekant, men i denna stund ljud så fremmande, emedan hon icke hört den på länge.

— Jag tror du är ute och rider trä-märrn på aftonqvisten.

Ingen kunde ha varit mindre välkommen i detta ögonblick för den för-

---

tviflade qvinnan, än denne fader som hon nyligen stött ut ifrån sitt hem och som nu stod bakom gårdsgården färdig att mottaga den på sitt håll utstötta i sina öppna armar. Det föreföll henne som återigen den onda magt hon ville kalla ödet eller djefvulen utsändt den gamle att infånga henne, draga henne ner till sig igen i det förflutnas mörker, håna hennes fall och till hämd pina henne, nypa henne med sina knotiga armar, som hon kände sluta sig hårdt om hennes skälvande kropp, under det hon förnam en stank af tobak och bränvin utgå ur hans mun som lutat sig mot hennes kind.

Utan att svara på hans tal, vred hon sig ur hans armar och sprang in i småskogen.

Aftonen hade kommit, och en stark dimma drog in ifrån hafvet, slickade trädesåkern, sög sig in i granskogen och tog undan all färg, all form, allt ljus. Tekla gick dock stadigt framåt, ref sig på enbuskar, törnade mot granstammar, fick det lösa håret slitet, kände fötterna skäras af krossgruset.

Men framåt gick det i halft språng, och en invärtes eld skyddade henne för nattens köld, en enda omätlig lidelse satte kraft i den bräckliga kroppen; tanken på hämd mot den som drifvit henne ur paradiset och kastat henne tillbaka ner i förnedring och smälek.

Mörkret föll allt djupare, sångfoglarne hade tystnat i skogen och stigen blef allt svårare. Slutligen kände hon marken ge vika för foten som blef våt,

---

och hon stupade på den ena kullen efter den andra tills hon måste stanna och hålla sig i en trädstam. Då hörde hon endast pulsarne slå vid tinnigarne, kände hjernan lyfta sig och med ett dunk falla mot hufvudskålens botten såsom om den skakat upp alla onda tankar der samlats från barn domen. Och hon bannade gud, bannade sin mor och far, ropade åt djefvulen att han skulle ge henne bistånd mot denna himmel, som dolde sitt ljus enkom för att leda henne vilse i natten. Stärkt af att känna sig ega en som hon kunde bedja till, anropa om hjälp, en som också en gång i tidernas morgon blifvit utstött ur himmelen, fortsatte hon sin vandring, och se, straxt gick hon torrskodd på en gångstig som slingrade sig mellan ljungen.

Hon hade blifvit bönhörd — trodde hon, hade fått järtecknet och kände sig stå under en högre magts beskydd, sak samma hvilken, och hon kände en osynlig hand leda sig, sprang på försök stigen framåt utan att stöta emot, tills hon omsider med ett språng var öfver ett dike och befann sig på stora landsvägen, hvars ljusa grusfyllning syntes i mörkret linda upp sig som en gångmatta.

Hon hade vandrat hela natten, följande landsvägen, men utan att veta hvart det bar, och nu när dagen bräckte och stjernorna bleknat, såg hon till höger om vägen en uthuggning i granskogen inom hvilken var uppbyggd en öppen bana liknande den der komedianterna

agera i Bollhuset. Der var nämligen ett upphöjdt golf från hvilket reste sig träställningar med block och linor sannolikt för att hissa gardinen, och midt på golfvet stod ett altare liknande det på hvilket hon sett Ifigenia offras åt gudarne; och strax framför altaret var en lucka, en sådan genom hvilken man nedsteg till underjorden.

Hon hade klättrat upp för trappan, besluten att hvila sig och låta solen torka sina kläder och skodon.

När hon stod på denna sommar-teater och tänkte sig åskådarne sitta med sina hundrade sinom hundrade hufvuden nere på gräsplanen, erfor hon något af den beundrans afund hon alltid hyst mot de uppträdande på teatern. Att få visa sig, stiga upp ur hopen, öfver hopen; ega allas blickar

och öron riktade på sin person, under det att alla de andra glömde hvarandra, det vore att lefva, njuta af att ge sin kraft in i de andra som skulle gå derifrån med sina känslor satta i dallring af hennes.

Hon gick fram och tillbaka på golvet, lyftade armarne till åtbörder, talade ur minnet hvad som kom för henne och satte sig slutligen på altaret. Men när hon tog med handen för sig kände hon något klibbigt, märkte att det var något fett och rödbrunt och att i det feta sutto långa gullgula qvinnohår fastsmetade.

I detsamma kände hon en rysning, märkte att hon störtade upp och hörde sin hesa röst utropa: Herre Jesus!

Ty i detta ögonblick gick det upp för henne, att det måste vara afrätts-

platsen, och att hon kommit till galgbacken utanför Skanstull. Men när den första fasan lagt sig, steg nyfikenheten upp. Det ovanliga, det rysliga lockade och höll henne qvar, och nu började hon betrakta tillställningarna med ett visst behag. Hon firade ner linorna i hvilka så många brottslingar blifvit hängda, lade snaran om sin hals och när hon drog till den halfvägs, kände hon vällustiga ryckningar i benen. Och när hon skådade ut öfver den nertrampade gröna ängsbacken tyckte hon sig se den stora åskådarhopen. Utan att hon ville det, gingo hennes tankar tillbaka till den dagen och det ögonblicket då hon afundats hexan på Blasieholmsbron dennas öde. Hur skönt, menade hon, att få sluta så, och just nu, då lifvet icke erbjöd henne något mera

än att långsamt pinas ihjel af en man som hon skjutit undan och som skulle stänga henne inne, bevaka henne, lyssna på hennes hostningar som slutligen skulle föra henne i sängen, der hon utan vittnen, kanske utan läkare skulle tvina bort mellan unkna lakan. Ja hon ville dö, men först hämnas, och i döden draga med sig den hon hatade med hela sitt klasshat. Och med hatets skarpsinne och sammanknypningsförmåga genomskådade hon i en siarblick hela planen, som omständigheter, slumpar och egna drifter redan väft tillsammans, och hvilken endast hon behöfde ta ner från väfstolen och breda ut färdiggjord.

Segerviss och som en den der blifvit räddad från det som var värre än döden, ett kvalfullt lif, steg hon ner

från schavotten, och gick åter upp på landsvägen. Med lyftadt hufvud, eld i blickarne och fasta steg, började hon sin vandring mot stadsporten, under det hon såg morgonsolen lysa på Marias och Katarinas tornspiror som reste sig öfver Södra malmen. Och en enda tanke, att snart skulle denna stad, från palatset till kojan, känna hennes namn, veta att hon var väninna till grefve Schlippenbachs dotter, och att hon stod i förbund med den ande, hvars magt i dessa tider var större än att den kunde bekämpas af Herren och hans tjenare.

I ett gammalt hus vid Riddarholmen som fordom tillhört Franciskanerklostret, hade trolldomskommissionen ånyo sitt

sammanträde efter att ha suttit i nära två år. Halfva antalet af de tolf utgjordes af prester, halfva af läkare. Det hade varit en kamp mellan den religiösa vidskepelsens företrädare och den nya vetenskapens, hvilka senare såsom lärjungar af tidehvarfvets störste tänkare Cartesius lärt sig att tvifla på allt öfverlemnadt, och därför kommit fram till att söka vissheten genom undersökning af sjelfva bevisningens fundament. Skaror af så kallade hexor hade länge förts till bål och bila såsom stående i förbund med djefvulen, tills slutligen man temligen allmänt börjat inse att något måste ligga under och bakom sådana ovanliga företeelser, der de brottsliga i massa angåfvo sig sjelfva, oaktadt de visste hvad som förestod dem. Det hade äfven väckt

misstankar att de sjelfangifne nästan alltid angåfvo någon som medbrottssling, hvilken vid undersökning befans hafva stått i ett mer eller mindre ovänligt förhållande till den åklagade. Och dessa föregifna medbrottsslingar hade aldrig påtagit sig förseelsen, under det de anhållna med glädje och trots gingo döden till mötes. Nu på våren hade man kommit på en hexa, som bekänt att hon ljugit alltsammans för att hämnas, och när man summerat allt hvad som i bekännelserna under de två förflutna åren uppgifvits, hade alla vittnesmålen stämt öfverens, så att det nästan ansågs gifvet att den epidemi som rasat endast kunnat meddela sig genom smitta, det vill säga, att alla trollpacker arbetat efter samma mönster och med temligen enahanda syften.

Strindberg, Sv. Öden o. Äfventyr. III. 22

— Jag skulle vilja ha funnit, tog doktorn och assessorn Hjärne nu till orda efter strider utan tal, att dessa så kallade hexor kunna falla under rubrikerna: medvetna ljugare, omedvetna ljugare och . . .

— Tertium non datur! afbröt kaplanen Noræus i Storkyrkan.

— Jo, herr kaplan, ett tredje gifves; äfven ett fjerde, femte, sjette och så vidare. Ty, så här lärer den nya logiken: denna väf behöfver icke vara grön eller röd; den kan vara blå, gul, hvit, svart; och den kan äfven vara grön och röd på en gång, blågul, rödblå och så vidare! Hvad nu föreliggande fall med häktade hustru Tekla Clement beträffar, så är det ett sådant som innesluter en hel serie af motiv, hvilka jag efter undersökningar på plat-

sen under de sista åtta dagarna, tror mig kunna förklara. Derfor ber jag att få protokollet från första förhöret uppläst, så skall jag bemöta punkt efter punkt.

Sekreteraren Coyet anmodades uppläsa protokollet; och han läste.

»Tisdagen den 23 hujus infann sig inför kommissionen hustru Tekla Clement född Degener och angaf, i ett tillstånd som tydde på sinnesförvirring, att hon blifvit under sömnen förd till Blåkulla af högvälborna fröken Ebba von Schlippenbach, hvilken hon förmenat vara en hexa och stå i förbund med djefvulen på följande grunder:

1:o) bemälde fröken von Schlippenbach skulle vid ett tillfälle i Tyska kyrkan för några år sedan, då de båda

såsom flickor beredts till Herrans heliga nattvard, hafva betjusat henne med blickarne, så att Tekla Degener sedan varit likasom besatt af henne, på det sätt att hon kunnat se den andra när hon velat och en gång på Själagårdsgatan äfven trott sig se henne, när det icke var hon;

2:o) samma fröken Ebba hade senare lockat anklagade att åskåda en hexa som på Blasieholmsbron undergått vattuprofvat och, när fröken Ebba, intagen af en fåfäng lusta att känna sin magt såsom hexa, sjelf störtat sig i vattnet, hade hon förblifvit flytande tills åklagade, för att rädda henne från miss-tankar dragit henne ur sjön, men sjelf, sannolikt genom något hemligt medel blifvit döfvad, så att hon ej vaknat upp, förrän hon funnit sig liggande i frö-

kens säng inom grefliga palatset på Blasieholmen;

3:o) hade fröken Ebba samma dag om aftonen sändt till anklagades hem en korg med frukter, af hvilka anklagade ätit och hvarefter hon känt sig likasom förgjord och utan all magt att hindra det hon sedermera blef lockad ut till skären, der fröken Ebba hållit anklagade gömd, under det hon sjelf lefde i lönskaläge med en baron Magnus, som derstädes under grefvens frånvaro uppträdde förklädd som page;

4:o) hade anklagade en dag följt fröken Ebba på hennes lönlige vandringar i skogen och öfverraskat henne på besök hos en trollpacka, och der sett djefvulen stryka omkring i skepnad af en svart katt;

5:o) skulle anklagade straxt efter

besöket hos trollpackan under badning hafva bemärkt huru fröken Ebba likasom för att visa hvem hon var, kastat sig i vattnet och hållit sig rätt länge flytande, oaktadt hon bundit bröstet upp med en litsa, och hade anklagade dervid bemärkt hurusom det farit likasom ett moln förbi solen och i samma stund en hvit kråka kraxande flugit undan;

6:o) hade anklagade, som förgäfves upprepade gånger bönfallit om att få vända hem till sin man, mot sin vilja blifvit qvarhållen, och då hon slutligen intagen af afsky för fröken Ebbas oblyga umgänge med baron Magnus, sett sig nödsakad med våld bryta sig ut ur den hägnade gården tagit flykten, och att hon,

7:o) sedan hon tillbragt natten i sko-

garne blifvit i sömnen förd till Blåkulla af fröken Ebba, och der sett den onde på sin tron, inför hvilken fröken Ebba först knäfallit och sedan stigit upp att reda mat, stoppa korf, bränna bränvin, och slutligen dansat oklädd, hvarvid djefvulen spelat med svansen under bordet;

8:o) hade anklagade vaknat på galgbacken utanför Skanstull, och dervid trott sig igenkänna hår af fröken Ebbas på sjelfva stupstocken, fastklibbadt med sådan smörjelse som trollpackor bära i sina smörjehorn.

Datum ut supra

Andreas Coyet,

Sekreterare i Trolldoms-
kommissionen.»

När läsningen var slutad, och tystnad uppstått, då ingen längre hade in-

trousse af att få den anklagade frikänd, utan alla längtade att bli befriade från den tryckande ovisshet som det mest hemlighetsfulla af alla spørsmål försatt samtiden i, tog assessorn Hjärne till ordet.

»Ordförande och kommissarier! Låt mig först ge en öfversättning af sekreterarens text, sådan den utsprungit ur en sjuk, ty jag vill knappast säga brottslig hjerna, så vill jag sedan föreslå en formulering af hvad samhället enligt min mening är skyldigt sig sjelft och dessa slags sjuka. Alltså! »Enligt hvad jag inhemtat om Tekla Clements föregående var hon (enligt åtta vittnen) såsom barn, sjuklig, utan att vara sjuk, lat, elak, trolös, och framför allt afundsam mot alla som stodo öfver henne, utan att hon sedan visat sig ega några

större gåfvor, hvilkas undertryckande kunnat berättiga detta missnöje med ofvan henne stälda. Efter hvad mannen, som nu begärt skilsmessa för hustruns otrohet, berättat, lär han redan såsom hennes konfirmationskamrat ha varit förföljd af hennes utmanande blickar, utan att vilja påstå sig vara betjusad eller på onaturligt sätt fångad, och, säger mannen vidare, hade endast hennes efterhängsenhet, som urartade till formlig förföljelse på gatorna, varit orsaken till att han blifvit fästad vid henne. Detta vittnesmål skulle jag ha jäfvat, och andrager det nu icke heller som bevis, utan omtalar det endast i förbigående, för att kasta ljus på den anklagades otroliga förmåga att ombilda verkligheten efter sina syften.»

»Vidare omskrifves i protokollet

hurusom fröken Ebba lockat anklagade att se en hexa. Saken är den (enligt sex vittnen och anklagades egen be-
kännelse förut) att Tekla Clement lockat fröken Ebba inom spetsgården, hvilket hon ensam kunde göra såsom genom sin far bekant med stadsvaktens manskap och underofficerare. När så fröken knuffades i vattnet (enligt tjugo vittnen, namnen kunna läsas sedan), skulle hon ha sjunkit, om ej Tekla Clement dragit henne upp, en bragd öfver hvilken anklagade sedermera på-
lat och skrutit, hvarpå hon af skräm-
sel miste sansen och hemfördes till den grefliga bostaden der hon vaknade. Att förberedande visa sin tacksamhet sände grefven, fröken Ebba ovetande, om aftonen samma dag en korg frukter, af hvilka alla till hustru Cle-

ments födelsedag inbjudna åto, utom hustru Clement sjelf, emedan hon var magsjuk; och när således ingen af de ätande kände sig förgjord, kunde hustru Clement erfara sådant ännu mindre.»

»Af ytterligare tacksamhet hade generalen sjelf inbjudit hustru Clement till sin gård att under ett par dagar hålla fröken Ebba sällskap, hvilket besök på ett ogrannlaga sätt af hustru Clement utsträckts öfver åtta dagar till en början, och hade fröken Ebba icke varit stämd för hela besöket, då hon väntade att få göra sin trolofvades bekantskap, hvilken icke var förklädd, men deremot af hustru Clement lockades, om ej till synd, dock till hjertats otrohet mot sin brud.»

»Det är under dessa hjertesorger fröken Ebba besökt sin gamla amma

på skogstorpet för att lätta sina bekymmer, och att den gamlas svarta katt här föres till protokoll är en *ridicule* som endast det vidunderliga förvexlandet af honom med satans egen person kan urskulda.»

»Upträdet i badhuset har, jag måste tillstå det, haft ett vittne, som, tillgifvorn hans ungdom och lystnad, bekräftar fröken Ebbas skenbara flytande på vattnet med öfre delen af kroppen, under det hon stod med fötterna på botten, och hvilken omständighet numera bortfaller ur all bevisning hvad hexor angår, då utrönt blifvit, att qvinnor med rådighet vid andhemtningen och med bröstet väl utvecklade kunna hålla sig flytande en kort tid om de iakttaga ryggställningen, något som ej kan jäfvas hvarken af ett förbitågande

---

strömoln som oftare borde förekomma på himmelen när unga qvinnor bada och nyfikna stå utanför, eller af fiskmåsarne som hålla sig sväfvande i luften, der de lätt af okunniga eller elaka kunna förvexlas med hvita kråkor.»

»I bref till mannen har slutligen hustru Clement tydligen ådagalagt sin ovilja att återvända hem, och en omätlig lust att stanna hos — hon nämner ej fröken Ebbas namn en enda gång, men baron Magnus' åtta gånger.»

»Slutet blef ett upptråde, bevittnadt af gårdens lakejer och pigor, dervid fröken Ebba öfverraskade hustru Clement med våld omfamnande baron Magnus, hvilken förgäfves sökte slita sig lös, hvarpå hustru Clement med ridpiska jagades från gården.»

»Hvad hon gjorde i skogen om nat-

ten, då hon förebär sig vara »förd» af fröken Ebba, vet ingen, men hvad fröken Ebba gjorde den natten, det vet läkaren, presten och hofmästarinnan, som timme efter timme vakade vid hennes sjuksäng, der hon blef liggande efter skakningen af att ha sett ett människohjertats uselhet så lagd i dagen.»

»Och hvad slutligen hustru Clement uträttat på galgbacken, det ha visserligen bara två granrisgummor berättat och det har ingen betydelse här, lika litet som hårstråna efter sist afrättade Bengta Boge.»

»Deremot fins det en sak af största vikt, hvilken hustru Clement glömt att omnämna, men som lemnar kommissionen fullständiga upplysningar i den dunkla frågan hvarför alla hexerelationer stämma öfverens om hvad som

tilldragit sig vid besöket hos mörksens furste. Hustru Clement har nemligen på galgbacken tappat en Svartkonstbok som hon stulit i biblioteket på Sandemar, och der hela äfventyret i Blåkulla står beskrifvet ord för ord som hon der relaterat.»

Här upptog assessorn ur fickan en bok som Tekla Clement skulle ha känt igen.

»Märkom orden: »stoppa korf», »bränna bränvin», och »den onde spe- lar med sin svans under bordet». Göres oss mera vittne behof? Jag frågar kommissionen, göres oss mera vittne behof?»

Kommissionen öfvergick nu till granskningen af vittnenas ojäfvighet, och sedan man tackat assessorn Hjärne, hvilken med sin skarpsinnighet och sitt

otröttliga tålmod gjort slut på den sorgligaste af alla sorgliga sjukdomar, skred man till domens affattande.

Kyrkoherden i Storkyrkan föreslog att den anklagade skulle först medelst tortyr tvingas till bekännelse. Detta afstyrkte assessor Hjerne både emedan en bekännelse som aftvangs icke betydde något annat än en undflykt från smärtor, och emedan det visat sig å andra sidan att personer som önskat en offentlig dödsscen påtagit sig hvad som helst, under det andra och de flesta vidhöllo med lögnen in i dödsstunden, dels därför att de voro kränka hufvuden, som icke kunde skilja sanning och lögn och därför när de ljugit länge trodde sjelfva att de talade sanning.

Lagman Chronander ville följa lagens

bokstaf, och få domen på samma straff som skulle drabbat den oskyldigt anklagade om hon blifvit fäld.

Häremot invände häradsdomaren Canterhjem, att alldenstund fröken Ebba von Schlippenbach blifvit anklagad för hexeri, och hexeri numera icke ansågs vara någonting alls, aldra minst straffbart brott, skulle hustru Clement sålunda, enligt föregående yrkande, bli strafflös.

Derpå utspann sig ett längre meningsutbyte, om huruvida den brottsliga afsigten skulle vara grunden för straffet, eller om handlingens följder måtte varda normen, men utan att man kom till något afgörande. Sekreteraren Austrelius trodde att hustru Clement, såsom förklarad sinnessjuk, måste inspärras på hospitalet.

Deremot reste sig assessor Hjärne, och erinrade att han hos den anklagade, både läst en viss sinnets förvirring, men äfven en hjertats ondska, och bad att få domen så fallen, att den både blef en vedergällning för den onda afsigten, och på samma gång ett afskräckande exempel för andra som missbrukat lagen för enskildt hat, samt att straffet tillika blefve så verksamt att det uppfyllde sitt hufvudändamål: hindra den brottsliga att förnya sina illgerningar. Detta straff finge icke vara döden, då hustru Clement och många med henne åtrått dödsstraffet såsom ett uppseendeväckande framträdande ur det obemärkta, hvilket kastade en falsk glans af martyrgloria öfver den brottsliga. Endast fängelset med dess glömska, dess försakelser, dess smärtor

---

kunde här vara på sin plats, men icke lifstidsfängelse, ty beröfvad hoppet om att få visa sin bättring ute i lifvet, skulle all förbättring tillintetgöras. Rö- stade för tio års rasp- och spinnhus.

Efter verkställd omröstning segrade assessor Hjärnes mening, hvarpå den anklagade skulle hemtas från fängelset.

I tornet på Riddarholmen bakom Wrangelska palatset hade Tekla Clement suttit häktad i åtta dagar. God tid hade hon haft att tänka öfver det vittnesmål hon afgifvit, och hon trodde sig ha gjort ett ovanligt starkt intryck på domarne genom den sammanhän- gande ofta prydligt utsmyckade berättelsen om de äfventyr hon upplefvat. Nu i ensamheten hade hon i minnet

ofta genomgått densamma, väl vetande efter hörsagor af sin far gevaldigern att en anklagad framför allt måste kunna sin första bekännelse till punkt och pricka, på det att han icke sedan måtte inveckla sig i motsägelser och bli beslagen med tvetalan.

Och hur hon upprepar sin saga flera gånger om dagen, kommer den slutligen så lifligt för henne som om hon upplefvat den. Ensamheten och bristen på intryck, dem de nakna fyra väggarne icke kunde fylla, började framkalla syner der intet fans att se, och hörselvillor der inga ljud hördes. Hela det förflutna upplöste sig och försvann, och endast framtiden, den korta, som med döden skulle sätta ett slut för qvalen, grafven som allt skulle utjemna, spökade för henne.

Att hennes hatade fiende redan var fängslad, betviflade hon icke ett ögonblick, och att hon sjelf skulle dömas till döden var hon viss på. Och nu spelade alla hennes tankar på det ögonblick då hon finge föras ut att undergå vattenproftet.

Denna dags morgon hade vaktaren beredt henne på att hon skulle ledas upp för domarne, och till den ändan hade han satt in ett vattubäcken och ett handkläde.

Nu hade hon tvättat sig, redt sitt hår och försökt att begagna det blanka malmbäckenet som spegel. Hur hon kammade sig och ordnade med dräkten, som endast bestod af en kjortel och linnet, då det öfriga som trasigt och smutsigt af nattvandringen blifvit henne fråntaget, kom hon att finna

sig förvillande lik hexan på Blasieholmsbron, och ett leende af tillfredsställelse drog öfver hennes läppar när hon betraktade sig i den guldgula spegeln, hvilken infattade hennes bleka ansigte med det utslagna håret liksom i en guldgrund, dem hon sett på gamla altartaflor. Och när hon såg upp åt taket der vindögat satt, märkte hon att solen sken utanför, och då kom hon att tänka på hur mycket folk det kunde vara på bena i dag derute på gatan.

Under det hon lade sista handen vid sitt hår, hördes skrammel utanför i gången och den tunga dörren öppnades af fångvaktaren, som stillatigande räckte fram ett par handklofvar med kedjor.

Tekla mottog dem utan tecken till

motstånd och sköt upp linnets ärmar för att jernringarne icke skulle dölja hennes vackra handlofvar, och hon smekte klofvarna som om de voro de käraste armband.

Derpå leddes hon ut i gången, steg upp för en mörk trappa och befann sig i en stor sal. Dagsljuset föll här skarpt in på en mängd föremål af sällsamt yttre och dem hon aldrig sett förr. En docka af ekträ sträckte ut ett par förfärliga jernarmar mot en gränslöst stor spindel af jern, som hängde ner från taket och sväfvade öfver en läst af plåt, hvilken tycktes gjord till en ryttarstöfvel. Der bredvid och mot väggen syntes en säng, hvilken icke var en säng utan snarare liknade en mangel . . .

Hon hade i en blink fattat att hon

befann sig i tortyrkammaren, och troende att hon var bestämd att genomgå alla dess qval, kände som i ett nu alla marter anfalla sig, erfor qväfningen i *jungfruns* hårda armar, tyckte *spindeln* slå sig ner på hennes hufvud och klösa ut hjernan, trodde sig höra hur hennes benpipor spjelkades af den *spanska stöfveln*, och såg dessa tängor, tumskrufvar hota henne med nypningar, stickningar, vridningar, ledvrickningar. Med inbillningens otroliga magt hade hon på några sekunder samlat alla plågor i sitt känselsinne, och oförmögen att bära dem, kunde hon icke motstå trycket, utan vridande sin kropp i ett halfslag, föll hon, liksom om alla känseltrådarne i hennes inre blifvit sönderskrufvade, föll utan förmåga att ge ett ljud ifrån sig.

Kommissionsledamöterna hade uppkallats för att besigtiga liket och konstatera dödsfallet, som ingen nöjaktigt kunnat förklara, ehuru medices doktor Bromelius trott sig märka att struphufvudet befunnit sig sammansnördt af kramp, hvarför han gissat på moderpassion såsom dödsorsak.

Tyst hade assessor Hjärne betraktat den magra men fintbygda kroppen, genom hvilken hvita hull nervsträngar och blodkärl tycktes skina. Hans sträfva ansigte fick ett skimmer af medlidandets ädla känsla då han såg huru döden nu bredde ett oändligt lugn öfver den unga qvinnans anletsdrag, hvilka tycktes jemna ut sig och antaga ett uttryck af oskuld, fritt från lidelser och smärtor.

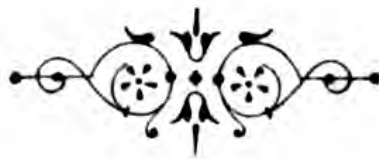
— Endast Gud, som skådar in i

---

menniskohjertat, talade han likasom till sig, skulle kunna säga om detta var en brottsling eller en sjuk. Det är en engels ansigte, och den rena pannan talar endast sanning, men jag har hört englar ljuga förr, och att tala sanning är en konst, i hvilken ingen födes mästare och ingen dör heller.

Frid öfver stoftet, hvila åt anden!
domen åt Gud — eller framtiden!

Sista skottet.

En af de sista dagarne i oktober 1648 rådde stor liflighet på gatorna i den lilla staden Lindau am Bodensee. Detta Schwabens Venedig, flytande på sina tre holmar utanför Bayerns kust, hade länge varit belägradt af svenska fältmarskalken Wrangel som de sista åren opererat tillsammans med fransmännen och nu legat i befästadt läger uppe på höjden i byn Eschach. Fredsunderhandlingarne som pågått i fyra

år, hade likväl icke medfört någon vapenhvila, utan nu nyligen hade Königsmarck stormat Prag, hvilken händelse dock påskyndat underhandlingarne i Osnabrück och Münster, och låtit ryktet om en stundande fred löpa ända ner till Schwaben.

Lindau hade lidit alla en belägringsfasor under ett par månader; och nu på eftermiddagen sagde dag då bombarderingen från Eschach under de sista dagarne inställts, hade borgmästaren, återkommen från en hemlig utflykt till Bregenz, gått upp på Gasthof zur Krone, sedan Rådhuset blifvit raseradt, för att se om han kunde träffa någon bekant som ej var upptagen på vallarna. Ingen menniska hade han råkat i salarne, och vid ett temligen nedslaget lynne gick han ut på ter-

rassen för att kasta en blick öfver staden och se hvad Svenskarne kunde företaga sig i lägret på andra stranden.

Blank låg Bodensjön och speglade Hohe Säntis snöiga toppar uppe från Sankt Gallen; rökblå som ett aftonmoln syntes Schwarzwalds skogsbryn i vester, och i söder armade sig Rhen mellan Vorarlberg och Rhätikon tills den med egna lergula vågor gick fram genom sjöns blågröna böljor. Men borgmästaren hade intet öga för detta slags skönhet, då han halfsvultit de sista åtta dagarne och umburit, lidit och kämpat i mer än en månad. Han såg bara ner på Strandgatan i folkhvimlet hur den gemytliga Bayraren trängdes med det grälige Würtenbergaren och den liflige Badensaren; kunde se huru folk strömmade in i Francis-

kanerkyrkan för att taga nådemedlen. Men nere vid stranden märkte han en grupp som stod och stirrade utåt sjön, hvarest några tunnor syntes komma drifvande med den svaga strömmen. Man försökte med stor ifver draga dem i land med båtshakar och linor.

— Hvad har ni der, godt folk? ropade borgmästaren från terrassen.

— Det är en gåfva från de redliga Schweizarne i Sankt Gallen! svarade en röst.

— Sannolikt vin eller most, som legat och väntat på vestlig vind för att komma öfver från Romanshorn, inföll en annan röst.

Borgmästaren drog sig tillbaka från terrassen och gick in i värdshussalen för att sätta sig att vänta på utgången af strandfisket.

I den storvexte Bayrarens skenbart orörliga anletsdrag lästes bekymmer, sorg och harm. Hans stora näfve, som hvilade på bordets ekskifva, öppnade och slöt sig som om den vägde mellan att gifva ifrån sig eller hålla fast; och hans fot, hvars får tycktes vilja spränga kragstöfvelns hjortläder, stampade det osopade golvet så att dammet pustade som ur en tobakspipa. Men han hade ingen ro att sitta stilla. Och i nästa ögonblick stötte han sin huggvärja i golvet, för att straxt derpå ur väskan af karduan med stadsvapnet i silfver framtaga ett par väldiga nycklar, hvilka han pröfvade i ett osynligt nyckelhål, som om han ville låsa igen en dörr så att den aldrig kunde öppnas mera. Och så satte han nyckelpipan för munnen och blåste en appell, den han haft

god tid att lära sig under den långa belägringen med dess tillbakaslagna angrepp, dess misslyckade utfall.

I detsamma hördes ljudliga steg i trappan och slamret af vapen. Borgmästaren stoppade ögonblickligen in nycklarne, smällde igen knäppet och kastade om remmen så att väskan kom på ryggen. Derpå satte han sig i en ställning som liknade försvarstillstånd, liksom om han visste hvem som kom in genom dörren.

— Guds fred, herr Plats-major, helsade han den inträdande officeren, hvilken slängde sin trasiga stormhatt med den nerrökta fjäderbusken på en bänk.

— Välkommen åter, herr borgmästare, helsade majoren tillbaka och satte sig på andra sidan bordet.

Det blef tyst en lång stund såsom

om de båda kämparne laddat för att skjuta ner hvarandra. Slutligen bröt majoren tystnaden med att burdus fråga:

— Hvad sade Bregenzarne?

— Inte en säck mjöl, inte en schoppen most, förr än staden lemnat sina nycklar! sade Bregenzarne.

— Nåå?

— Nåå? repeterade borgmästaren med hotande blickar.

— I viljen icke lemna nycklarne?

— Nej, tusen gånger nej, millioner gånger nej! dundrade borgmästaren och sprang upp från stolen blodröd i ansigtet.

— Veten I, återtog majoren, att de aflidnes lik förpesta staden sedan Svensken tagit kyrkogården i Eschach?

— Jag vet!

— Vetten I, att alla stadens hästar och hundar äro slagtrade?

— Jag vet! Och jag vet att min egen Packan, min följeslagare sedan tjugo år, då jag miste hustru och barn, var den förste som fick släppa till lifvet!

— Vetten I, att sjön har stigit, så att källarne äro fulla med vatten och därför ingen menniska kan taga sin tillflykt der nere om bombardemanget skall fortfara.

— Jag vet! svarade borgmästaren.

— Vetten I, att vårt vin som står på kullarne derborta, på Hoierberg, vid Schachten vid Eichbühl, är moget till skörd, och att Svensk och Fransman redan kastat sig öfver vingårdarne som starar?

— Jag vet! Men vetten I, att freden

kan vara sluten redan i denna dag, att den kanske redan är sluten, och att vi kunna rädda äran om vi dröja en dag till med kapitulationen.

— En dag till, återtog majoren. En dag till! Så ha vi sagt i tre månader, och under tiden dö våra barn. I veten kanske icke att korna sinat, sedan de ätit mossan på taken, löfven på träden, spillningen ur häststallen, slickat mjölnarns tomsäckar, druckit sin egen urin! Så är det emellertid och nu skrika barnen efter mjölk.

— Barnen! Tala inte om barn vid mig som fått min enda dotter våldtagen till döds i modrens åsyn! Den gången var det jag som tiggde om hjälp, men förgäfves; då haden I de obotfärdiges förhinder. Åt helvete med barnen! Hvarför satten I dem icke öfver

sjön innan Svensken fick sina prämar på vattnet!

— Ett vilddjur ären I, borgmästare, och icke en menniska! I kanske helst sett att man dränkt dem i påsar eller ätit dem som man gjorde i Böhmen, då Friedland huserade den gången!

— Ja, vi ha blifvit vilddjur bland vilddjur, under trettio år med mord och brand och rof och hor. Krig kunde det ännu kallas, så länge Svenske konungen lefde och förde soldater, men sen har det varit mordbrännare, stråtröfvare och Iroqueser, som härjat för härjas skull; Hunner, Goter och Vandaler, som förstört af ilska att de intet kunde frambringa — — —

Ett skrik från gatan hindrade majorens svar och lockade de tvistande ut på terrassen. Skockade kring de nyss

på land uppdragna tunnorna, syntes några vindragare slå in bottnarne på kärnen, så att innehållet rann ut på gatan.

— Hvad är det ni har dernere? ropade majoren.

— Åh det är bara mjölk, som de njugga Schweizarne ha skickat oss i stället för vin, svarades nerifrån.

Det hade kommit en qvinna med ett barn på armen fram till stället, och när hon fick se den hvita strömmen på gatan, började hon att upphäfvade förfärligaste skrik, lade sitt barn ner på gatstenarne att det skulle få dricka. Lockade af ropet samlades snart flera mödrar och som törstiga digrisar fattade de små med sina händer girigt om kullerstenarne som om de voro de mjukaste modersbröst och slickade den

söta mjölken i sig, allt under det möd-
rarne utslungade förbannelser öfver de
råa karlar som icke haft en tanke för
andra än sig sjelfva.

— Herr borgmästare! upptog ma-
joren än mer upprörd af det vidriga
skådespelet; låtom oss gå upp på taket
och se hvad Svensken gör, så få vi
tala om vårt mellanvarande sedan!
Som I sen äro alla band slitna; den
ena tager hvad den andra icke eger
magt att behålla; familjerna hota att
upplösas och de unga lefva huller om
buller; hvilken stund som helst kan
man befara ett upplopp — — —

Borgmästaren hörde icke på, utan
gick vindstrappan uppföre tills han ge-
nom en glugg emellan takstolarne kröp
ut på gafvelmurens trappformiga af-
satser. Derpå klättrade han upp ända

till murfrontonen som var krönt med en flaggstång, vid hvilken ett synrör var fastbundet. Under honom visade staden hela sin förödelse. Inte ett helt tak fans der att se; icke ett träd i de gamla planteringarne, hvilka gått åt till foder och bränsle; åt strandsidan voro alla hus rifna, alla trädgårdar uppgräfna för att ge material till skottvallarne. Och på gatorna ströfvade trasiga, hungriga och smutsiga människor under vilda åthäfvor, alla dock synbarligen på väg till Gasthof zur Krone, omkring hvilken det redan börjat skockas folk.

Borgmästaren lade nu ögat till synglaset som var inriktadt åt strandsidan. Der höjde sig kulle öfver kulle med små hvita bondgårdar under branta tak, omgifna af plundrade äppelträn och

vintäppor. Och midt i sluttningen syntes Eschach med svenska höggvarteret. Kring de blågula fälttecknen märktes en ovanlig rörelse, och knektar tycktes ha något bestyr med kanonerna, dem borgmästaren lärt sig känna under den långa belägringen. Ja han hade till och med satt namn på de värsta bestarne i första vallbatteriet.

Der hade han en lång räkel af röda kopparen, hvilken just slagit in de målade fönstren på stadskyrkan, och hvilken han kallade *Röda Hund*. Der hade han till venster en grof mörsare som fått namnet *Dunderbomskan*, och den var en riktig spygatt när han började vräka ur sig. *Hin Håles Mamma* titulerade han en tredje, som skulle vara af svenskt jern och af kungens egen uppfinning. Och så vidare. Men

bakom vallen på en trädgårdsterrass såg han fältmarskalken sitta tillsammans med sina officerare och dricka Seewein, deras vin, som de odlat, pressat och varit nog okloka att lemna kvar i källarne på andra stranden. Mellan glaset och pipan betraktade de höge herrarne en ritning, som dock icke tycktes vara en karta, hvilket erinrade borgmästaren om en hörsägen att Wrangel skulle ha velat flytta Bayeriska slottet Aschaffenburg hem på sina egor uppe vid en sjö i Sverge, och att när detta icke lät sig göra, han låtit en arkitekt taga ritningar af byggnaden, sedan han först tömt densamma på möbler, husgeråd och kuriosa.

Åsynen af vinet och tobaken retade ett ögonblick borgmästarens lägre drifter, som så länge varit undertryckta,

men snart reste sig allsvåldigt hans hat och hans harm, närda under en mansålder. För dem som icke hade mat och dryck, intet kärt mer, ingen frid, återstod endast äran; och han hade svurit vid liket af sin dotter, som han mördat sjelf, på det att hon icke skulle föda djeflaungar af djeflaägg (och hvilken hemlighet han ej kunde anföra som motiv för sin halsstarrighet), att han ej skulle lemna stadens nycklar så länge han var i lifvet.

Nu såg han en rökpust skjuta fram ur *Röda Hunden*, hörde derpå något hvina öfver sitt hufvud för att sedan med en skräll slå ner på Strandgatan och helsas med ett mångfaldigt anskri.

— Nycklarne, borgmästare, eller vi äro förlorade! ropade majoren nerifrån murgafvelns trappa.

— På er plats, herr major, ute på vallarne, eller blir ni hängd! svarade borgmästaren.

— Nycklarne hit! Eller komma vi och ta dem! röt majoren!

— Kom och ta dem!

Nu syntes en mängd hufvuden krypa ut genom vindsluggen och ett enhälligt skrik på stadens nycklar hördes.

— Gå ner från taket; man sigtar på oss! ropade borgmästaren åt folket som började klättra upp på muren för att sätta sitt hot i verkställighet.

I ögonblicket derefter försvann flaggstången, spjelkad som ett torrvedsträ, och flisorna följde med kulan som gick ner genom taket.

Borgmästaren vred sig omkring ett halfslag, och skulle ha fallit om han ej tagit stöd mot sitt stora slagsvärd.

Nu rätade han upp sig, och blef stående på den öfversta plattan som en tälgstensstaty på en domkyrka. Folket som helsat sin borgmästares modiga beteende med ett jubelrop, drefs ånyo af sin fruktan att våga ett anlopp mot honom som egde stadens nycklar, utan hvilka ett formligt öfverlemnande af staden icke ansågs kunna ega rum.

Med understöd af de missnöjda, vågade majoren ett sista angrepp mot den orubblige borgmästaren. Derfor steg han upp för den farliga trappan, drog sitt svärd, och manade borgmästaren att stiga ner eller försvara sig der han stod.

Men det visade sig snart att denna position var ointaglig, och öfvertygad om omöjligheten att få honom till att

öfvergifva den, vände sig majoren till folkmassan och frågade tre gånger å rad, om de medgåfve honom rätt att låta bryta upp stadsportarne och hissa den hvita flaggan.

Sedan hans fråga besvarats med dåmande jarop, vände han om samma väg han kommit för att begifva sig ut på vallarne, åtföljd af folkhopen.

Borgmästaren som nu lemnats ensam, och inseende att allt hopp om stadens räddning var ute, syntes nu först sjunka tillsammans och straxt derpå räta upp sig som om han fattat ett beslut. Med darrande hand öppnade han väskan, framtog de stora nycklarne, och efter att ha slagit kors-tecknet kastade han dem så långt ut i sjön han nådde. När de försvunnit

i djupet, föll han på knä och knäppte händerna till en lång tyst bön.

Han skulle i denna stund velat göra sig döf, men under det han anropade Gud och den heliga jungfrun, tyckte han sig ändock höra yxhuggen mot stadsporten, genom hvilken fienden skulle inträda för att plundra och skända, hänga och bränna.

Men efter en stunds stilla bön märkte han att tystnad rådde öfver hela staden och att kanonaden upphört. Bortifrån vallarne hördes endast ett svagt sorl som om man talat på en gång; sorlet ökades och blef till ett gny, som straxt derpå bröt ut i ett jubelskri.

Han reste sig upp från sin knäböjande ställning, och såg en hvit flagga vifta uppe i Svenskarnes högkvarter. Derpå hördes en trumpetstöt

---

och en hvirfvel på en puka, hvilket besvarades på liknande sätt från Lindaus vallar. Och nu hördes yxhuggen mot porten. En båt lade ut från Svenska lägret. Fältmusiken spelade på andra stranden. Och nu gick ett rop genom stadens gator; först oredigt som sjöarnes dån mot strandklipporna, buller utan betydelse, skrik utan mening. Men det kom närmare och nu kunde han urskilja sista ordet »sluten», utan att han ännu visste om det var kapitulationen eller hvad eljest.

Slutligen steg ropet allt tydligare då folkmassan vällde in på Strandgatan och svängande med hattar och mössor ropade upp åt sin modige borgmästare: **Freden är sluten!**

Te Deum landamus! sjöngs det om aftonen i Franciskanerkyrkan, under det stadens innevånare berusade sig vid de vintunnor som hemtats från byarne på stranden.

Och efter messans slut sutto borgmästaren och majoren vid en kanna Seewein på Zur Krone.

Men genom takbjelken midt i salen syntes den svarta kulan som brutit ner flaggstången och trängt genom tak och trossbotten.

Borgmästaren betraktade det mörka klotet, hvars blanka skråmor gaf det ett tycke af fullmånen som stack fram ur stormrifna moln, och han log; log för första gången på tio år. Men så for han tillsammans som om han gjort något ondt.

— Sista skottet! sade han. Långt

från det första i Prag, bara en mans-
ålder! Och sedan dess har Böhmen
förlorat två millioner människor af sina
tre; och i Rhenpfalz återstår endast
en femtiondedel af innevånarne; Sach-
sen miste en million på två; Augsburg
räknar inte mer än aderton af sina
åttio tusen. Och i vårt arma Bayer-
land försvunno för två år sen hundra
byar i rök och lågor. Hessen saknar
sjutton städer, fyrtiosju slott och fyra
hundra byar. Allt för den Augsbur-
giska bekännelsens skull! För den
Augsburgiska bekännelsens skull är
Tyskland barbariseradt, styckadt, van-
mäktigt stängdt från alla haf, utan luft-
rör utåt qväfdt, slut. Finis Germaniæ.

— Inte var det väl Augsburgiska
bekännelsen som gjorde't, invände ma-
joren! Hör bara på Fransken deroppe

Strindberg, Sv. Öden o. Äfventyr. III. 25

---

i Svenska lägret hur han håller sin messa som en god katolik, och säg sedan om det var Luther och påfven som vållade kriget! Nej, det var nog något annat!

— Ja, det var väl nog annat också! svarade borgmästaren, tömde sitt glas och gick hem att sofva lugnt — första gången på trettio år — trettio långa förfärliga år!

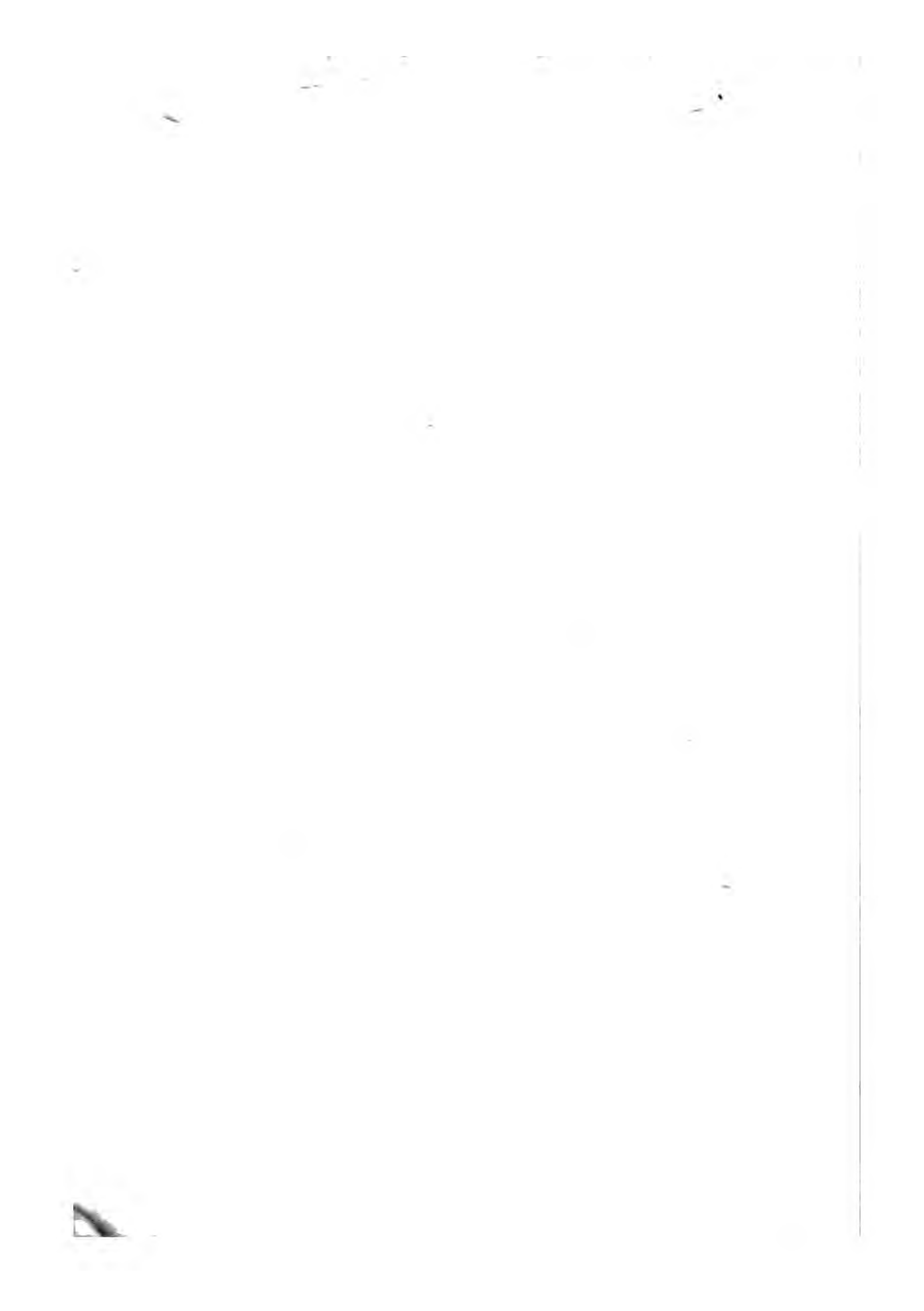

TREDJE DELENS INNEHÅLL.

	SID.
DE LYCKSALIGES Ö	1
EN HEXA.....	149
SISTA SKOTTET	363

FRANSK HUMOR

Att läsa för sig sjelf och andra.
Jemte konsten att säga monologer
af **Bröderna Coquelin.**

Pris: 2 kronor.

EN ÅTERBLICK

Sociala iakttagelser efter ett uppvaknande år 2000
af **Edward Bellamy.**

Öfversättning från det amerikanska originalets sjuttonde upplaga af *Gustaf F. Steffen.*

Pris: 3 kronor.

MADAME MIDAS

Berättelse af **Fergus W. Hume.**

Öfversättning från engelskan,

Pris: 2: 75.

Hansomcab-Tragedien

En Brottmålshistoria från Melbourne
af **Fergus W. Hume.**

Öfversättning från engelskan från ett exemplar af det 330:e tusendet af *D. K.*

Pris: 2 kr. 50 öre.

KARMA

Roman af **A. P. Sinnett.**

Öfversättning från andra engelska upplagan af *V. Pfeiff.*

Pris: 3 kronor.

Tidehvarfvens mysterier

eller

Den hemliga läran i alla religioner

af **MARIE**, Prinsessa Caithness.

Öfversättning från 2:a engelska upplagan af *V. Pfeiff.*

De Invigdes Lära

af **A. P. Sinnett.**

Med författarens bemyndigande öfversatt af

V. Pfeiff och *A. F. Akerberg.*

Pris: 2: 75.

EN SIERSKAS ÖDEN

eller märkliga tilldragelser i Madame Blavatskys lif
af **A. P. Sinnett.**

President i det Teosofiska samfundet i London.

Bemyndigad öfversättning af *Victor Pfeiff.*

Pris: 3: 25.

Den Dolda Verlden

af **A. P. Sinnett.**

Med författarens bemyndigande öfversatt af *V. Pfeiff.*

Från fjerde upplagan af »The occult world».

Pris: 2: 75.

EN DROTTNING

Från Medelhafvets böljor till Mälarens strand.

Historisk-romantisk skildring af **Sylvia.**

Pris: häft. 2: 75; inb. 3: 75.

SOFIE HAGMAN

En kärlekshistoria från Gustavianska tiden

Skildring af **Sylvia.**

Pris: häft. 2: 75; inb. 3: 75.

MAGDALENA RUDENSCHÖLD

Romantisk skildring från

Gustaf III:s och Hertigen-Regentens dagar

af **Sylvia.**

Pris: häft. 2: 75; inb. 3: 75.

Axel Fersen och Marie Antoinette

Historisk-romantisk skildring af **Sylvia.**

Pris: häft. 1: 65; inb. 2: 75.

SKÖN ÖLLEGÅRD

Historisk-romantisk skildring från Carl XI:s tid

af **Sylvia.**

Pris: häft. 3 kronor; inb. 4 kronor.

Pris: 2: 50; inb. 3: 50.

T 160

